

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

ทอมสุกร์ ชำรงลักษณะกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2564

**LEGAL ISSUES RELATING TO THE PROTECTION OF PERSONAL
INFORMATION OF THE DECEASED**

THONGSUK THAMRONGLAKKUN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2021

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

เสนอ โดย นายทองสุกข์ ชำรงลักษณะกุล

สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญญา เลื่อนฉวี)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล)

วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต
ชื่อผู้เขียน	ทองศุภร์ ชำรงลักษณะกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ศาสตราจารย์ ดร. ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในประเทศไทย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และเพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า ควรกำหนดขอบเขตของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้รวมไปถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยมีการเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 20/1 ในกรณีเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมและมีได้แสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่น ให้ทายาทหรือคู่สมรสของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้ใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แทน ในกรณีที่มีทายาทหรือผู้ใช้สิทธิแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหลายคน ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ใช้สิทธิดำเนินการแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามลำดับก่อนหลังดังนี้ (1) บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม (2) คู่สมรส (3) บิดาหรือมารดา (4) ผู้สืบสันดาน (5) พี่น้องร่วมบิดามารดา (6) คณะกรรมการกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และควรนำหมวด 6 ความรับผิดชอบทางแพ่ง หมวด 7 โทษทางอาญา และส่วนที่สอง โทษทางปกครอง ของพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้กับกรณีการกระทำต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย

คำสำคัญ: การคุ้มครอง, ข้อมูลส่วนบุคคล, ผู้เสียชีวิต,

Thesis Title	Legal Issues Relating to the Protection of Personal Information of the Deceased
Author	Thongsuk Thamronglakkun
Thesis Advisor	Professor Dr.Phaisith Phipatanakul
Department	Law
Academic Year	2020

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the background and the importance of problems regarding personal data protection of dead people in Thailand, the theory and the principle concerning personal data protection of dead people, and the law relating to personal data protection of dead people in Thailand and foreign countries. In addition, the study would include problematic issues of personal data protection of dead people in Thailand and ways to resolve these problems

The study reveals that the Personal Data Protection Act B.E. 2562 shall extent its scope to cover the personal data of dead people. In this circumstance, the Personal Data Protection Act B.E. 2562 shall be amended by adding section 20/1 as follows. "In the event that the data subject died and did not otherwise declare his intention, statutory heir or spouse of the data subject or person having the duty relating to such personal data shall be the person who can exercise rights of the data subject under this Act. In the event that there are several heirs or people who can exercise rights of the data subject, the person who can exercise rights of the data subject shall be according to the following order: (1) legitimate children or adopted children; (2) spouse; (3) parents; (4) descendants; (5) brothers and sisters of full blood; Additionally, Chapter 6 (Civil Liability), Chapter 7 Part 1 (Criminal Liability), and Chapter 7 Part 2 (Administrative Liability) shall be enforced to any action or conduct that has done to the data subject who passed away

Key Word : Protection, Personal Information, The Decease

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดเป็นผลสำเร็จขึ้นได้ด้วยความช่วยเหลือและความกรุณาอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.อภิญญา เลื่อนฉวี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ในการให้คำสั่งสอนคำปรึกษา และรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ผู้ศึกษา ทั้งยังได้ให้คำแนะนำและเสนอแนะในเค้าโครง รูปแบบ และเนื้อหาที่เป็นระบบเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบข้อบกพร่องในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษา จนทำให้ผู้ศึกษาสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ภานินี กิจพอคำ ที่ท่านได้ให้เกียรติสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้ให้คำชี้แนะรวมทั้งเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ในการศึกษาทางด้านกฎหมาย ผู้ศึกษาขออุทิศให้แก่บุพการี ผู้อยู่เบื้องหลังและเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาตลอดมา ตลอดจนครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐานทางการศึกษาให้แก่ผู้ศึกษา ส่วนความคิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ทองศุภร์ ชำรงลักษณ์กุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๖
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.....	8
2.1 ประวัติความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.....	8
2.2 ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล.....	16
2.3 แนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	20
3. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายในกฎหมาย.....	28
ต่างประเทศและกฎหมายไทย.....	28
3.1 กฎหมายระหว่างประเทศ.....	28
3.2 กฎหมายต่างประเทศ.....	38
3.3 กฎหมายไทย.....	53
4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต.....	68
4.1 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต.....	69
4.2 ปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต.....	77
4.3 ปัญหาการไม่มีมาตรการดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต และการเยียวยาความเสียหายแก่ญาติของผู้เสียชีวิต.....	86

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	92
5.1 บทสรุป.....	92
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	96
บรรณานุกรม.....	98
ประวัติผู้เขียน.....	104

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้พัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้ผู้คนใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากขึ้น จากการรายงานของ We are Social ผ่าน Social Media Management Tool ที่เรียกว่า Hootsuite พบว่าในปี พ.ศ. 2563 คนทั่วโลกสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ถึง 4,540 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 59 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของโลก เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่พัฒนาขึ้นนี้ ส่งผลทำให้มีการจำหน่ายสินค้าและบริการต่างๆ เป็นไปอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการให้บริการบนแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น การซื้อขายสินค้า การให้บริการระบบธนาคาร การชมภาพยนตร์ การฟังเพลง การค้นคว้าข้อมูลข่าวสารที่ตนสนใจผ่านทางผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูล การเล่นเกมส์ การพูดคุยสื่อสารหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆผ่านทางสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก อิน스타그램 ทวิตเตอร์ ไลน์ เป็นต้น

นอกจากนี้ รายงานของ We are Social ยังพบด้วยว่า ประชากรในโซเชี่ยลมีเดียทั่วโลกมีการสมัครและใช้งานแพลตฟอร์มต่างๆโดยเฉลี่ยคนละ 8.6 แพลตฟอร์ม เมื่อพิจารณาอัตราการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยของประชากรทั่วโลกพบว่า ใช้เวลาไปกับสื่อสังคมออนไลน์ประมาณ 2.24 ชั่วโมงต่อวัน ขณะที่โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ยประมาณ 9.01 ชั่วโมงต่อคนต่อวัน คิดเป็นอันดับ 5 ของโลก¹ ดังนั้นจึงถือว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีผู้ใช้บริการผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เป็นอันดับต้นของโลก

อนึ่ง การเข้าไปใช้บริการแพลตฟอร์มไม่ว่ามีวัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม ผู้ใช้บริการจะต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่จำเป็นแก่ผู้ให้บริการ เช่น ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถติดต่อได้ รายได้ รวมถึงความชื่นชอบในรูปแบบสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการนั้น รวมถึงผู้ให้บริการจะต้องให้ความยินยอมแก่ผู้ให้บริการในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ใช้ รวมถึงการโอนข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปยังบุคคลอื่นภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด

¹ มาร์เก็ตเทียร์ออนไลน์, “สถิติประชากรเน็ตโลก 2020,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2563, จาก <https://marketeeronline.co/archives/143663>.

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ให้บริการสามารถรวบรวมได้นี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายประการ เช่น ใช้เป็นช่องทางการตลาดเพื่อติดต่อเสนอขายสินค้าแก่ผู้ให้บริการโดยตรง นำไปประมวลผลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย และนำข้อมูลนั้นไปพัฒนารูปแบบของการให้บริการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ดังนั้น ข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน ขณะเดียวกัน เมื่อมีการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการบนแพลตฟอร์มมากยิ่งขึ้น การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวตัวผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจึงมากขึ้นไปด้วย หลายครั้งที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการติดต่อเพื่อเสนอขายสินค้า ทั้งที่ไม่เคยให้ความยินยอมแก่องค์กรธุรกิจดังกล่าวในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล นำมาซึ่งความเดือดร้อนรำคาญหรือสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูล ตลอดจนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ ดังนั้น ทุกประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และมีการตรากฎหมายว่าด้วยความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กติกา หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่รวมถึงการเก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นมาบังคับใช้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มเป็นจำนวนมาก ขณะที่ประชากรของโลกหรือเป็นผู้ให้บริการแพลตฟอร์มได้เสียชีวิตลงทุกวัน ซึ่งผู้ให้บริการย่อมมีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตซึ่งได้เคยให้ความยินยอมให้มีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลขณะที่ยังมีชีวิตอยู่อยู่ในครอบครอง รวมถึงได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ขณะเดียวกัน ในด้านกฎหมาย พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกลับมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต โดยพบว่าในบางประเทศ ได้กำหนดขกเว้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว เนื่องจากเห็นว่าผู้เสียชีวิตไม่สามารถเป็นผู้เสียหายจากการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้ นอกจากนี้ ผู้เสียชีวิตยังไม่สามารถที่จะควบคุมการใช้ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลหรือการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้อีกต่อไป ทั้งนี้การยกเว้นไม่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตดังกล่าวมีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของบุคคล โดยสภาพของบุคคลจะเริ่มต้นขึ้นเมื่อเกิดและสิ้นสุดลงเมื่อตาย

² ธนาคารไทยพาณิชย์, “PDPA พรบ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่องใกล้ตัวเรากว่าที่คิด,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2563, จาก <https://www.scb.co.th/personal-banking/stories/tips-for-you/pdpa-about-us.html>

ดังนั้น บุคคลจึงหมายถึงบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึง ไม่รวมถึงผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว³

ขณะที่บางประเทศ ได้ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย เนื่องจากเห็นว่า ถึงแม้ผู้เสียชีวิตจะไม่สามารถเป็นผู้เสียหายจากการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล แต่การละเมิดดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อญาติของผู้เสียชีวิตที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ของผู้เสียชีวิตซึ่งเป็น โรคทางพันธุกรรมบางประการ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลทางการแพทย์ของผู้เสียชีวิตอาจนำมาซึ่งการขึ้นเบียดเบียนสุขภาพและปัญหาในการจ้างงานของญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นต้น⁴ นอกจากนี้ยังพบบางประเทศได้กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจะกระทำได้ต่อเมื่อผ่านระยะเวลาหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว หรืออาจกำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลสามารถกระทำได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดหากเป็นการเปิดเผยต่อทายาทของผู้เสียชีวิตเท่านั้น⁵ และในบางประเทศมีการกำหนดให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภท เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ โดยถือว่าข้อมูลของผู้ป่วยยังเป็นความลับแม้ว่าผู้ป่วยจะเสียชีวิตไปแล้ว⁶ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ของประเทศไทยได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง “ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม โดยเฉพาะ” เห็นได้ว่าภายใต้บทกฎหมายของประเทศไทย การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการคุ้มครองเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งส่งผลทำให้มีปัญหาวางประการ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคล

³ Victoria Oloni, “Life After Death: Data Protection Rights of Deceased Persons, Retrieved 22 September 2020. From [HTTPS://AANOIP.ORG/LIFE-AFTER-DEATH-DATA-PROTECTION-RIGHTS-OF-DECEASED-PERSONS/](https://aanoip.org/life-after-death-data-protection-rights-of-deceased-persons/)

⁴ *Ibid.*

⁵ The Freedom of information and Protection of Privacy act, Section 30.

⁶ Mason Hayes+Curran, “Access to personal information of deceased persons under the Freedom of Information Acts 1997 & 2003 (the “FOI Acts”),” Retrieved 22 September 2020. From <https://www.mhc.ie/fs/doc/publications/2009-foi-regulations.pdf>

นั้นได้ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ขณะที่ ประเทศไทยมีกฎหมายที่สำคัญอีกฉบับหนึ่งที่มีการบัญญัติถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคือ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งมาตรา 4 ให้ความหมายของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึก ลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

เห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ให้การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของบุคคลรวมไปถึงข้อมูลของผู้เสียชีวิตไปแล้วด้วย ทำให้เกิดปัญหาว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารเป็นการทั่วไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงทำให้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาทางกฎหมายของการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิในฐานะทายาทของผู้เสียชีวิต

ถึงแม้ว่า เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม แต่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ให้บริการเคยเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ อาจถูกนำไปใช้ประโยชน์ เช่น นำไปประมวลผลเพื่อทิศทางการตลาด หรือการวิเคราะห์ผู้บริโภค อนึ่งผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะดำเนินการอย่างใดกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของผู้ให้บริการก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความยินยอมให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการยกเลิกความยินยอม

ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้กล่าวถึงการให้ความยินยอมของบุคคลไว้ เช่น มาตรา 20 กรณีของผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยการสมรส หรือไม่มีสถานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว ตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ กรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนที่ไร้ความสามารถ การขอความยินยอมต้องขอจากผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทนคนที่ไร้ความสามารถ กรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนที่เสมือนไร้ความสามารถ การขอความยินยอมต้องขอจากผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนที่เสมือนไร้

ความสามารถ และให้นำมาใช้บังคับกับกรณีของการถอนความยินยอมด้วย ทำให้มีปัญหาว่า กรณีการถอนความยินยอมของผู้เสียชีวิตไปแล้ว บุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทน

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาการไม่มีมาตรการดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและการเยียวยาความเสียหายแก่ญาติของผู้เสียชีวิต

มาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้กำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หากดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม เว้นแต่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง หรือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย

นอกจากนี้ มาตรา 78 ยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือการที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

บทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า มีการบัญญัติเฉพาะการเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น อีกทั้งมิได้มีการบัญญัติความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหมายถึงบุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้นหากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไปแล้ว และมีการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิต จึงไม่มีบทบัญญัติใดที่จะสามารถนำมาใช้บังคับกับกรณีดังกล่าวหรือให้การเยียวยาความเสียหายให้แก่ทายาทหรือครอบครัวของผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

จากความเป็นมาดังเช่นที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาที่ผู้ศึกษาสนใจที่จะทำการศึกษา ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต จึงเป็นที่มาของการศึกษาคั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต
3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 สมมติฐานการศึกษา

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตยังมีปัญหาหลายประการ กล่าวคือ ยังมีปัญหาการไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต และปัญหาการไม่มีมาตรการดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและการเยียวยาความเสียหายแก่ญาติของผู้เสียชีวิต ดังนั้น หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยทำการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2542 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องทรัพย์ ทรัพย์สิน ละเมิดและหลักการเยียวยา และศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตตามกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ได้แก่ กฎหมายของสหภาพยุโรป ประเทศอิตาลี สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศแคนาดา

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะทำการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศ โดยศึกษาทั้งบทความทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ด้วยบทกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2542 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องทรัพย์ ทรัพย์สิน ละเมิดและหลักการเยียวยา งานวิจัย วิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การสหประชาชาติ และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของสหภาพยุโรป ประเทศอิตาลี สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศแคนาดา เพื่อให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย ให้สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต
3. ทำให้ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ปัจจุบัน เทคโนโลยีด้านการสื่อสารพัฒนาขึ้นอย่างมาก ทำให้มีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้งานในรูปแบบต่างๆ ทั้งการเสนอขายสินค้าและให้บริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทั้งการสร้างสังคมออนไลน์ขึ้น ทำให้ผู้คนจำนวนมากสามารถติดต่อสื่อสารได้ง่ายขึ้น และแพร่กระจายข่าวสารไปได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน ในการใช้บริการแพลตฟอร์มต่างๆ เหล่านี้ ผู้ใช้งานต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ แก่ผู้ให้บริการก่อนการใช้งาน โดยให้ความยินยอมแก่ผู้ให้บริการในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ตลอดจนใช้งานและเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อบุคคลอื่น ขณะเดียวกัน หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมิได้ให้ความยินยอมเอาไว้ ผู้ให้บริการย่อมไม่สามารถรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการดังกล่าวได้

ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษา ประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อธุรกิจต่างๆ ได้นำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจโดยการเสนอขายสินค้าและให้บริการผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ทั้งสถาบันการเงิน สื่อสังคมออนไลน์ การจำหน่ายสินค้า ก่อนที่จะอนุญาตให้ผู้เข้าใช้บริการ ผู้ให้บริการจะให้ผู้ใช้บริการกรอกข้อมูลส่วนบุคคลของตนและผู้ให้บริการจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ เช่น ไปทำการวิเคราะห์หาแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภค วิเคราะห์หากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าใช้บริการ เป็นต้น จึงมีข้อกังวลว่า ผู้ให้บริการจะทำการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ เช่น นำไปเปิดเผยต่อบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น นำไปเผยแพร่แก่ผู้ให้บริการรายอื่น เพื่อเสนอขายสินค้าแก่ผู้ใช้บริการ บางกรณีนำมาซึ่งความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ใช้บริการ จึงมีแนวคิดในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น

ความเป็นส่วนตัวนั้นได้รับการพิจารณาว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลนับตั้งแต่สิ้นยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ซึ่งหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงแล้ว ผู้คนเริ่มต้นตัวในการปกป้องสิทธิของปัจเจกชน (Private Life) มากขึ้นโดยพยายามป้องกันมิให้รัฐเข้ามาละเมิดพื้นที่ส่วนตัวที่อยู่ในอำนาจของปัจเจกบุคคล ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดดส่งผลการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเริ่มเป็นข้อถกเถียงซึ่งเริ่มครั้งแรกในปี ค.ศ. 1960 ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันประเทศแถบยุโรปก็ออกกฎหมายเพื่อป้องกันปัจเจกบุคคลจากการถูกประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรสวีเดน เป็นต้น¹

ต่อมา เนื่องมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วไปอย่างมากดังจะเห็นได้จากสถาบันการเงินเริ่มนำระบบการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ SWIFT² มาใช้ หรือการส่งข้อมูลเกี่ยวกับการบินระหว่างประเทศ ส่งผลให้ภาครัฐเริ่มตระหนักถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่แพร่กระจายไปยังรัฐอื่นๆ จึงพยายามออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อจำกัดขอบเขตทางข้อมูลให้อยู่ภายในรัฐของตน³

ในขณะที่ประเทศแถบยุโรปต่างให้สัตยาบันในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (European Convention of Human Right - ECHR) ส่งผลให้ประเทศแถบทวีปยุโรปที่ให้สัตยาบันต้องเคารพในสิทธิความเป็นส่วนตัว (Private Right) ซึ่งตีความไปถึงเรื่องสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลด้วย อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลตามนัยของมาตรานี้ยังไม่ชัดเจน

¹ ดิเรก ควรสมาคม, สิทธิมนุษยชน : ศึกษาเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2563), น. 137

² SWIFT ย่อมาจาก Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) หมายถึงระบบสื่อสารด้านการเงินระหว่างธนาคารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลก ที่ให้บริการโดย Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication ทั้งนี้ SWIFT Code เป็นรูปแบบมาตรฐานของรหัสธนาคาร (Bank Identifier Codes-BIC) ที่ใช้ในการโอนเงินระหว่างประเทศ ธนาคารที่ใช้รหัส SWIFT มีมากกว่า 7,500 แห่งทั่วโลกและเมื่อรวมกับธนาคารพันธมิตรที่เชื่อมต่อกับเครือข่าย BIC จะมีจำนวนธนาคารที่ใช้รหัส SWIFT ในการโอนเงินระหว่างประเทศอีกมากกว่า 10,000 แห่งทั่วโลก รหัส SWIFT Code ประกอบด้วยตัวอักษร 8- 11 ตัวอักษร โดย 8 ตัวแรกจะหมายถึง สำนักงานใหญ่ ความหมายของตัวอักษรและตัวเลขจำนวน 8-12 ตัวมีดังนี้ คือ อักษร 4 ตัวแรกหมายถึงรหัสของธนาคารนั้นๆ อักษร 2 ตัวถัดมา คือ รหัสประเทศ หรือ รหัส ISSO 3166-1 alpha-2 อักษร 1 ตัวและตัวเลข 1 ตัวถัดมา คือ รหัสบอกตำแหน่ง และ 3 ตัวสุดท้ายหมายถึงรหัสบอกสาขาและสาขาย่อย ถ้าเป็น XXX อยู่ข้างท้ายตัวอักษร 8 ตัว หมายถึงสำนักงานใหญ่

³ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) สพธอ. “จับมือสมาคมระดับโลก SWIFT เป็นครั้งแรกในเอเชีย หนุนกลุ่มไทยและ AEC เทียบเท่ามาตรฐานโลก,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2563, จาก <https://standard.etda.or.th/?p=1559>.

นัก นอกจากนี้ สหภาพยุโรปมีสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะหรือที่เรียกว่า ECHR โดยที่อนุสัญญาระดับดังกล่าววางหลักการเรื่องสิทธิส่วนบุคคล (Privacy) ไว้ใน Article 8 แต่หลักนี้ก็ยังไม่สมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท สิทธิความเป็นส่วนตัวก็ยิ่งถูกท้าทายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และหลักการเรื่องความเป็นส่วนตัวที่ยังไม่ชัดเจนก็ย่อมไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างชัดเจนมากนัก เป็นเหตุให้ในปี ค.ศ. 1981 สมาชิกวุฒิสภาแห่งสหภาพยุโรปได้มีการออกอนุสัญญาอีกฉบับที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลโดยตรงหรือที่เรียกกันว่า EST No.108 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลในฐานะของสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัว⁴

เมื่อโลกปัจจุบันต้องส่งต่อข้อมูลอันเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจนั้นส่งผลให้ข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากมหาศาลถูกนำมาใช้ อันก่อให้เกิดความท้าทายต่อกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สหภาพยุโรปจึงเป็นองคาพยพแรกที่ตื่นตัวและได้มีการออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมือง ต่อมานานาชาติจึงเริ่มให้ความสนใจการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection) กันมากขึ้น⁵

ในปี ค.ศ. 1968 สหรัฐอเมริกา ได้จัดให้มีการประชุม Fair Information Practice และภายใต้การประชุมนี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระดับประเทศขึ้น โดยประเทศแรกที่บัญญัติกฎหมายดังกล่าวคือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในปี ค.ศ. 1970 ต่อมาได้มีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเดียวกันในราชอาณาจักรสวีเดนและอีกหลายประเทศ โดยกฎหมายที่บัญญัติขึ้น มีผลบังคับใช้ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

นอกจากความเคลื่อนไหวในการให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับประเทศดังกล่าวแล้ว ในระดับนานาชาติ องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) ได้มีการออกแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการถ่ายโอนข้อมูลส่วนบุคคล (Guideline on the Protection of Privacy and Trans Border Flows of Personal Data) โดยหลักปฏิบัติฉบับนี้มุ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการส่งข้อมูลอย่างเสรีระหว่างประเทศ แต่ข้อบังคับดังกล่าวไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย

ต่อมาคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of Europe) ได้มีการออกอนุสัญญาสำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นอันได้แก่ อนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการ

⁴ Asbild Samnøy, “The Origins of The Universal Declaration of Human Rights,” The Universal Declaration of Human Rights a Common Standard of Achievement, (Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1999), p.3.

⁵ *Ibid.*

ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ (Convention For the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data) อนุสัญญาฉบับนี้มีผลบังคับทางกฎหมายโดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องตรากฎหมายภายในประเทศโดยมีสาระสำคัญเดียวกับอนุสัญญา อย่างไรก็ตาม มีเพียง 8 ประเทศเท่านั้นให้สัตยาบัน ส่งผลทำให้เกิดความแตกต่างทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประมวลผลข้อมูลในประเทศสมาชิก เป็นเหตุให้ในเวลาต่อมาสหภาพยุโรปออกคำสั่ง (Directive) ขึ้นมาใช้บังคับ รวมไปถึงมีการแก้ไขโดยมีการตราระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation: GDPR) ขึ้นใช้บังคับในเวลาต่อมา⁶

สำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย ต้องเริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเป็นหลัก ในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่มีความสำคัญในการรับรองและสร้างหลักประกันคุ้มครองไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของบุคคลต่างๆ ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเองก็ถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง จากการศึกษาพบว่า การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศไทย ถือเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติคุ้มครองไว้อย่างต่อเนื่อง โดยปรากฏการรับรองเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 44 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศหรือชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง”⁷

ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้นบังคับใช้ ก็ได้ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลตามหลักการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเคยรับรองไว้ แต่ได้เพิ่มเติมการคุ้มครองให้ชัดเจนมากขึ้นในเรื่องการละเมิดสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวและมีการกำหนดข้อยกเว้นในกรณีที่มีการละเมิดนั้นกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 34 ความว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความ หรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิ

⁶ สุชาติ กิระนันท์. เทคโนโลยีสารสนเทศทางสถิติ : ข้อมูลในระบบสารสนเทศ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น. 25.

⁷ บรรหาร กาลา, “การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2563, จาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s5%20jun_2_1.pdf

ของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”⁸

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตราหลักที่สำคัญปรากฏอยู่ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ส่วนบุคคล มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูล ส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้น ได้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดไว้ในวรรคท้ายของมาตรา 35 โดยแยกการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลออกมาอย่างชัดเจนจากการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลในลักษณะอื่นๆ ซึ่งเป็นการบัญญัติขึ้นเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ที่ยังมีได้มีการบัญญัติแยกการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลออกมาจากสิทธิเสรีภาพอื่นๆ อย่างชัดเจน⁹

สำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น ผู้ศึกษาจะทำการกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 3

นอกจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีแนวคิดในการตรากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นมาบังคับใช้เป็นการทั่วไป ซึ่งพบว่ามีแนวคิดในการตรากฎหมายดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยในครั้งแรกในการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขึ้นมาบังคับใช้ก่อน จากนั้นตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ขึ้นมาบังคับใช้ ภายหลังมีการบังคับใช้ ในปี พ.ศ. 2550 มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง และยังมีกรตรากฎหมายโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติอีกด้วย

⁸ เพิ่งอ้าง.

⁹ ภาระวี ปุณศรีพันธ์, “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บนธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ : ศึกษากรณีการใช้กู๊กีบอินเตอร์เน็ต,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ฉบับที่ 1, ปีที่ 7, น. 175. (พฤษภาคม 2557).

เช่น ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 เป็นต้น¹⁰

ถึงแม้ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาแล้วหลายฉบับแต่พบว่า ยังมีการล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลอยู่เป็นจำนวนมาก จนสร้างความเดือดร้อน รำคาญ หรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้น จึงมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี โดยในปี พ.ศ. 2552 นั้น ได้มีการเสนอเข้าสู่การพิจารณา 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ และฉบับที่นายอภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์กับคณะ เป็นผู้เสนอ¹¹ เมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้ประกาศยุบสภา จึงทำให้กฎหมายที่รอการพิจารณาเป็นอันตกไป ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งใหม่และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีการนำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ขึ้นมาพิจารณาต่อ ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเข้าสู่การพิจารณารวม 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ฉบับที่นายอภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์กับคณะ เป็นผู้เสนอ และมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาเพิ่มอีกหนึ่งฉบับคือฉบับนายสุภชัย ใจสมุทรกับคณะ เป็นผู้เสนอ¹² อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าวก็มิได้ผ่านการพิจารณาจนกระทั่งมีการตรากฎหมายออกมาบังคับใช้แต่ประการใด เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เกิดการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ทำให้กฎหมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณาเป็นอันตกไปทั้งหมด ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 153 วรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ความว่า “ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภา

¹⁰ ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 127 ตอนพิเศษ 126 ง. 1 พฤศจิกายน 2553, น. 31.

¹¹ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ., อ.พ. 17/2552 สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานบริการวิชาการ, 2552). น., 3.

¹² สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ., อ.พช 6/2556 สมัยสามัญทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานบริการวิชาการ, 2556), น. 7.

ผู้แทนราษฎร ภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป รัฐสภา
สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม หรือร่าง
พระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบต่อไปได้ ถ้าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลัง
การเลือกตั้งทั่วไปร้องขอภายในหกสิบวัน นับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังการเลือกตั้ง
ทั่วไป และรัฐสภามีมติเห็นชอบด้วย แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีมิได้ร้องขอภายในกำหนดเวลาดังกล่าว
ให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป”

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2561 คณะรัฐมนตรีโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เข้าสู่การ
พิจารณาของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติอีกครั้ง ในคราวประชุม ครั้งที่ 91/2561 เป็นพิเศษ
วันศุกร์ที่ 28 ธันวาคม 2561 ที่ประชุมลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว และตั้ง
คณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา ต่อมาในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ครั้งที่ 18/2562 เป็นพิเศษ วันพุธที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 และครั้งที่ 19/2562 เป็นพิเศษ
วันพฤหัสบดีที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562 ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย
โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เฉพาะในหมวด 1 และหมวด 4 กล่าวคือ หมวดที่ว่าด้วย
คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และหมวดที่ว่าด้วยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนหมวดอื่นให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 แต่เนื่องจากเงื่อนไข
ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคุ้มครองข้อมูล
ไว้อย่างละเอียด โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทุกรายทั่วประเทศทั้งภาครัฐ และเอกชน มีหน้าที่
ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าวโดยเคร่งครัด ซึ่งเงื่อนไขตามที่
กฎหมายกำหนดนั้นมีรายละเอียดมากและซับซ้อน กับต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อให้การ
คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทำให้
ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหน่วยงานและกิจการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากยัง
ไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว รวมทั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
อยู่ในระหว่างการดำเนินการเสนอรายชื่อประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ในคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อคณะรัฐมนตรี¹³

ทั้งนี้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงได้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนด
หน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งร่างพระราชบัญญัติ

¹³ เพิ่งอ้าง, น. 5.

คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุม ครั้งที่ 21/2563 วันอังคารที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 โดยที่ประชุมคณะรัฐมนตรี มีมติอนุมัติในหลักการร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พ.ศ. ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเสร็จแล้ว ตามที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเสนอ และให้ดำเนินการต่อไป รวมทั้งมอบหมายให้สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทำหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เร่งรัดการดำเนินการเพื่อจัดทำกฎหมายลำดับรอง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นเมื่อกฎหมายมีผลบังคับใช้ เป็นผลให้ขยายเวลาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในหมวด 2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หมวด 3 สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หมวด 5 การร้องเรียน หมวด 6 ความรับผิดชอบทางแพ่ง หมวด 7 บทกำหนดโทษ และความในมาตรา 95 และมาตรา 96 ที่เดิมจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ออกไปอีก 1 ปี โดยให้มีผลบังคับใช้วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 แทน¹⁴ อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้สถานการณ์ของประเทศยังไม่กลับคืนสู่สภาวะปกติ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 มีมติเห็นชอบในหลักการ (ร่าง) พระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาฯ พ.ศ. 2563 ในส่วนที่กำหนดระยะเวลาใช้บังคับ ทำให้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขยายระยะเวลาการมีผลบังคับใช้ออกไปอีก 1 ปี โดยจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565¹⁵

ปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นกลไกในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อเป็นการเตรียมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย รวมทั้งเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผลกระทบด้าน

¹⁴ อัญชลี จวงจันทร์, พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: ม.ป.พ, 2563), น. 2.

¹⁵ รัฐบาลไทย, “กรม ขยายเวลาบังคับใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อีก 1 ปี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2564, จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/41496>.

ต่าง ๆ ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างทันทีและมีประสิทธิภาพ¹⁶

2.2 ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล

ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) นั้น มีนักวิชาการให้ความหมายเอาไว้อย่างหลากหลาย โดยแต่ละการนิยามให้ความหมายนั้นขึ้นอยู่กับขอบเขตในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในแต่ละกฎหมายหรือกฎหมายของแต่ละฉบับ ซึ่งผู้เขียนยกตัวอย่างมาพอสังเขปดังนี้

OECD Privacy Guidelines 2013¹⁷ และ APEC Privacy Framework 2015¹⁸ ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า สารสนเทศที่เกี่ยวข้องระบุหรือสามารถระบุตัวปัจเจกบุคคลได้ (เจ้าของข้อมูล)

ขณะที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2000 (The Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000) ของประเทศแคนาดา ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลหมายถึง ข้อมูลที่อาจระบุถึงตัวบุคคล¹⁹ The Personal Information Protection and Electronic Documents Act (PIPEDA) วางหลักว่า ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลที่สามารถระบุตัวปัจเจกบุคคลได้ ประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง หรือบันทึกข้อมูลส่วนตัว รวมถึงข้อมูลในรูปแบบใดๆที่สามารถระบุตัวตนได้ เช่น อายุ ชื่อ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน รายได้ ชาติพันธุ์ กรุ๊ปเลือด ความคิดเห็นการประเมินความคิดเห็น สถานะ

¹⁶ หอสมุดรัฐสภา, “พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562,” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2563, จาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/phrarachbayyatikhumkhrxngkxhmuulswnbukhkh1-phs-2562>

¹⁷ Guidelines governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data (2013), Definitions 1. For the purposes of these Guidelines:

b) “Personal data” means any information relating to an identified or identifiable individual (data subject).

¹⁸ APEC PRIVACY FRAMEWORK, Definitions

Personal information means any information about an identified or identifiable individual.

¹⁹ The Personal Information Protection and Electronic Documents act 2000, section 1
personal information means information about an identifiable individual.

ทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัย ประวัติการทำงาน บันทึกบัตรเครดิต การกู้ยืมเงิน เวชระเบียน ข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคกับผู้ค้า เป็นต้น²⁰

Data Protection Directive (EU DPD) มาตรา 2 (a) ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตที่ใช้ระบุตัวบุคคลธรรมดา หรือสามารถใช้ระบุตัวบุคคลธรรมดาได้ (เจ้าของข้อมูล) โดยการใส่ระบุตัวบุคคลนั้นสามารถทำได้ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอ้างถึงโดยเลขระบุตัวตน หรือโดยปัจจัยอื่นไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย สภาพจิต สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือสภาพสังคม ต่อมาเมื่อมีการแก้ไข Data Protection Directive (DPD) โดย General Data Protection Regulation (GDPR) The General Data Protection Regulation (EU) 2016/679) ก็มีการเปลี่ยนแปลงคำนิยามเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลเล็กน้อย โดยมีการยกตัวอย่างข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภทไว้ เช่น ชื่อ หมายเลขระบุตัวตน ข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลระบุตัวตน ออนไลน์หรือ ปัจจัยอื่นที่ชี้เฉพาะเช่นทางร่างกาย สภาพจิต สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือสภาพ สังคม ซึ่งมีการเพิ่มเรื่อง Genetic เข้าไปเป็นพิเศษ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นนามแฝงหากสามารถใช้ระบุตัวตนได้ ก็ยังเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในขอบเขตของ GDPR ส่วนข้อมูลที่แสดงโดยไม่ระบุตัวตน ไม่ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล แต่ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่สามารถย้อนกลับได้ GDPR ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่คำนึงถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการประมวลผล และไม่สำคัญว่าข้อมูลนั้นจะทำการจัดเก็บอย่างไร หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลแล้วย่อมอยู่ภายใต้การคุ้มครองของ GDPR ทุกกรณี²¹

ประมวลกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Code) ของสาธารณรัฐอิตาลีได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ว่าหมายถึงข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลตามมาตรา 4 หรือของสมาคมที่ระบุตัวตนของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม หรือโดยการอ้างอิงข้อมูลอื่นใด รวมถึงหมายเลขประจำตัวของบุคคล²²

²⁰ Office of the Privacy Commissioner of Canada, "PIPEDA in Brief," Retrieved 30 September 2020, From https://www.priv.gc.ca/en/privacy-topics/privacy-laws-in-canada/the-personal-information-protection-and-electronic-documents-act-pipeda/pipeda_brief/

²¹ European Union, "What is personal Data?," Retrieved 30 September 2020, From https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_en.

²² ITALIAN PERSONAL DATA PROTECTION CODE, Section 4. For the purposes of this Code,
b) "personal data" shall mean any information relating to natural or legal persons, bodies or associations that are or can be identified, even indirectly, by reference to any other information including a personal identification number;

ส่วนคำสั่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (The European Union Data Protection Directive) ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดา อันเป็นสิ่งที่ระบุตัวตนหรือเป็นสิ่งที่อาจระบุถึงตัวตนได้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยการอ้างอิงด้วยรหัส หรือเลขหมายเฉพาะของบุคคล หรือโดยการอ้างอิงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีลักษณะเฉพาะในทางร่างกาย จิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือเอกลักษณ์ทางสังคมหรือวัฒนธรรมของบุคคลนั้น²³

แต่โดยทั่วไปแล้วข้อมูลที่ใช้ระบุตัวบุคคลได้นั้นผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น ๆ เพื่อระบุตัวตนได้อย่างชัดเจน (Determine her Specific Identity) ในขณะที่ข้อมูลที่สามารถใช้ระบุตัวบุคคลได้ (Identifiable) นั้นได้ถูกขยายความเป็นข้อมูลที่สามารระบุตัวบุคคลได้ทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการอ้างอิงจากข้อมูลตัวเลขเพื่อระบุตัวบุคคลหรือการอ้างอิงปัจจัยอื่น ๆ ที่เจาะจงในเรื่องสุขภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม หรือสิ่งบ่งชี้ทางสังคม จะเห็นได้ว่า EU DPD และ GDPR นั้นให้คำนิยามเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้าง เนื่องจากรวมข้อมูลที่ระบุตัวบุคคล (Directly) หรือเป็นข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลทางอ้อม (Indirectly) โดยผ่านการเชื่อมโยงของข้อมูลหรือจากข้อมูลเทียบเคียง เป็นต้น ซึ่งทั้งข้อมูลที่ใช้ระบุตัวตนโดยตรงหรือทางอ้อมนั้นล้วนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในระดับที่เท่าเทียมกัน

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 1998 (The Data Protection Act 1998) ของสหราชอาณาจักร ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุตัวตนได้ (ก) จากข้อมูลนั้นๆ หรือ (ข) จากข้อมูลนั้นๆ และข้อมูลอื่นๆ ที่อยู่ในความครอบครอง หรือน่าจะอยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลหรือบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น²⁴

²³ The European Union Data Protection Directive

“Personal Data” shall mean any information relating to an Identified or identifiable person is one who can be identification number or to one or more factors specific to his physical, physiological , mental , economic, culture or social identity.

²⁴ The Data Protection Act 1998, section 1.

“personal data” means data which relate to a living individual who can be identified— (a) from those data, or (b) from those data and other information which is in the possession of, or is likely to come into the possession of, the data controller, and includes any expression of opinion about the individual and any indication of the intentions of the data controller or any other person in respect of the individual;

ขณะเดียวกันแนวปฏิบัติของ OECD เกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและการไหลเวียนของข้อมูลส่วนบุคคลข้ามพรมแดน(OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data) ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลใดๆ อันเป็นสิ่งระบุตัวตนหรือเป็นสิ่งที่อาจระบุถึงตัวตนได้²⁵

การเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ได้พยายามให้บทกฎหมายของไทยสอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศ จึงได้นำบทกฎหมายต่างประเทศมาศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางหลายฉบับ โดยในส่วมนิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่เสนอในปี พ.ศ. 2556 นั้นมีความใกล้เคียงกันทั้งสามฉบับกล่าวคือ ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน หรือประวัติกิจกรรม บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัว ผู้ นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่ายและให้ความหมายรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ถึงแก่กรรมแล้วด้วย²⁶

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมืองค์ประกอบสามประการได้แก่ ประการแรกคือเป็นข้อมูลไม่ว่าจะเป็นประเภทข้อมูลที่ไม่ได้รับการจัดเรียงอย่าง Data หรือข้อมูลที่ได้รับการจัดเรียงอย่าง Information ประการที่สองข้อมูลดังกล่าวนั้นสามารถใช้ระบุตัวบุคคลได้โดยตรงหรือมีความเป็นไปได้ที่จะสามารถระบุตัวบุคคลได้ (Identifiable) และประการสุดท้ายคือข้อมูล เช่นว่า เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา (natural person or individual) หากข้อมูลดังกล่าวมีลักษณะทั้งสามประการ ก็ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากขอบเขตของความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลข้างต้นพบว่า กฎหมายของต่างประเทศมิได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลให้รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีการแก้ไขความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลในร่างพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. โดยไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต เพื่อให้กฎหมายของไทยสอดคล้องกับกฎหมายของนานาประเทศ

²⁵ OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, Part One, General Definitions,

B) "personal data" means any information relating to an identified or identifiable individual (data subject);

²⁶ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10, น. 67.

อนึ่ง การให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตนั้น มีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่า ผู้เสียชีวิตไม่อาจให้ความยินยอมในการรวบรวมข้อมูลได้ และหากมีการละเมิด โดยการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ ผู้เสียชีวิตก็ไม่อาจเป็นผู้เสียหายได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพบว่า มีการนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ญาติหรือครอบครัวของผู้เสียชีวิต ประเทศต่างๆ ก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต และการกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนผู้เสียชีวิต ดังเช่น มีคำพิพากษาของศาลที่วางหลักไว้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่อยู่ในการครอบครองของผู้รวบรวมข้อมูลเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่สามารถตกแก่ทายาท ดังนั้นในปัจจุบัน ทิศทางของการบัญญัติกฎหมาย จึงให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย

2.3 แนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษานโยบายเกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัว แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัว

“สิทธิความเป็นส่วนตัว” (Right of Privacy) เป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชน และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Right 1948) ว่าต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวได้เกิดขึ้นมานานและหลากหลาย แนวคิดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและมีการอ้างอิงถึงอย่างแพร่หลาย คือ แนวคิดของ Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ในปี ค.ศ. 1980 ที่ได้ให้ความหมายคำว่า “Privacy” ในรูปของวลีสั้นๆ ว่า “สิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง” หรือ “Right to be let alone”²⁷

ถึงแม้ว่า “ความเป็นส่วนตัว” จะมีความหมายเป็นหลายประการกล่าวคือ ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (Information Privacy) ความเป็นส่วนตัวในอาณาเขตหรือสถานที่ของตนเอง (Territorial Privacy) ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy) ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy) แต่ความเป็นส่วนตัวที่นานาประเทศต่าง ให้ความสำคัญอย่างมากในสังคมยุคใหม่ คือ “ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล”

²⁷ กิตติพงษ์ กมลธรรมวงศ์, “การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย : ปัญหาและแนวทาง การแก้ไข,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 19.

เนื่องจาก พัฒนาการทางคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ได้ส่งผลให้การติดต่อ สื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายและเชื่อมโยงกันได้โดยไม่จำกัดเวลา และ สถานที่อีกต่อไป ทำให้การประมวลผล จัดเก็บ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลสามารถทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามจึงอาจมีการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีเหล่านี้ ไปใช้ในการละเมิดต่อบุคคลอื่นได้เช่นกัน เนื่องด้วยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บางส่วนสามารถนำไปใช้ในการหาประโยชน์ได้ ดังนั้น การจัดเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องระมัดระวังในเรื่องความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูล เพราะอาจมีผู้ที่ไม่ประสงค์ดีนำข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปหาประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รุกล้ำความเป็นส่วนตัวที่ยากแก่การหลีกเลี่ยงและป้องกัน²⁸

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้หลายประเทศทั่วโลกเกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจริงจัง ซึ่งการให้ความคุ้มครองของแต่ละประเทศนั้น อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือ นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางมิชอบ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการตรากฎหมายหรือมีแนวทางเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูล ข่าวสารส่วนบุคคลของประชาชน ไม่ว่าจะในระดับองค์กรต่างประเทศหรือระดับรัฐก็ตาม เช่น OECD สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่ประเทศไทยเองก็ตาม โดยมีเหตุผลสำคัญเพื่อวางหลักประกันในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง และเพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์²⁹

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยสมัยใหม่ แนวคิดเกี่ยวกับ “สิทธิมนุษยชน” ได้นำมาบังคับให้เกิดผลทางกฎหมายระหว่างประเทศครั้งแรกของโลกจากพิจรรณาคดีที่เมืองนูเรมเบิร์ก (Nuremberg Trials)³⁰ ต่อมามีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นในปี ค.ศ.1945 สิทธิมนุษยชนได้กลายมาเป็นแนวความคิดสำคัญในการจัดระเบียบโลกใหม่ ภายได้หลักการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประชาคมระหว่างประเทศ (International Peace and Security) กล่าวคือ สันติภาพและความสงบสุขจะบังเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประเทศต่างๆ ให้ความเคารพ

²⁸ นคร เสรีรักษ์, “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy Guideline),” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1410185737.news>

²⁹ เพิ่งอ้าง.

³⁰ สำนักพิมพ์เดลินิวส์, “75 ปี ศาลนูเรมเบิร์ก คดีอาชญากรรมสงครามโลก,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/808194>.

ต่อสิทธิมนุษยชน และเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าคุณค่าอันเป็นสากลและเป็นที่มาของหลักการสิทธิมนุษยชน คือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Human Dignity)³¹

โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ให้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ว่าเป็นสิ่งที่คิดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่ถือกำเนิดบนโลกใบนี้และยังคงดำรงอยู่แม้ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะเสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของสิทธิมนุษยชน³² เช่นเดียวกับอาจารย์กุลพล พลวัน ที่ได้กล่าวว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นจะได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร แม้เป็นนักโทษตามคำพิพากษาก็ต้องปฏิบัติต่อเขาโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเสมอและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะยังคงมีติดตัวบุคคลตลอดไป ทั้งในเวลาที่เขายังมีชีวิตอยู่หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้ว³³

สำหรับ ความเป็นมาโดยสังเขปเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์พบว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) ได้นำมาซึ่งการยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง ในความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในปัจจุบันนี้หากมีการกล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นคุณค่าของสิทธิมนุษยชน ย่อมต้องย้อนกล่าวถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ประวัติศาสตร์ของการร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงให้บทเรียนที่สำคัญเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้ปรากฏอย่างแพร่หลายในรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ

1. สถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตย

ในรัฐเสรีประชาธิปไตย ซึ่งยอมรับระบอบรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญ ในทางทฤษฎีกฎหมายมหาชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงอาจมีสถานะทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้³⁴

³¹ สุดารัตน์ เฟื่องคำ, “หลักการและแนวคิด หลักสิทธิมนุษยชน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2564, จาก <https://edupol.org/eduOrganize/eLearning/generalStaff/doc/group02/05/02.pdf>

³² โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์, “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หลังความตาย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2563, จาก <http://cqihiv.com/.%5CSlide1stQIForumศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หลังความตาย.pdf>

³³ กุลพล พลวัน, “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับเสรีภาพทางวิชาการ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.tech.ago.go.th/dlaw/documents/New/kulpolHMR7.pdf>.

³⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), น. 89-93.

(1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนุษย์ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ถือว่ามีคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนุษย์ในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั่วโลก หรือที่กล่าวกันว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสูงสุดของรัฐธรรมนุษย์ ดังนั้น การกระทำของรัฐทั้งหลายจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนุษย์ดังกล่าว เพราะมนุษย์เป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ มนุษย์มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ และการดำรงอยู่ของรัฐ ก็ดำรงอยู่เพื่อมนุษย์ มิใช่มนุษย์ดำรงอยู่เพื่อรัฐ ด้วยเหตุนี้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จึงถือว่าเป็นพื้นฐานสำหรับการวางรากฐานของหลักเสรีภาพของบุคคลและหลักความเสมอภาค ซึ่งก่อให้เกิดผลสำคัญ 2 ประการ ประการแรก การตีความเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทั้งหลายจะต้องถือว่าเนื้อหาของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐานที่จะต้องนำมาใช้ประกอบในการตีความสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ ด้วย ประการที่สอง อาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาในทางหลักการทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทั้งหลาย รวมทั้งความหมายของการแทรกแซงในขอบเขตที่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทุกประเภทนั้น ได้รับการพัฒนามาจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(2) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ รัฐธรรมนุษย์ของประเทศต่างๆ นอกเหนือจากที่ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างหลากหลายแล้ว ยังได้กำหนดให้มีหลักประกันของสิทธิและเสรีภาพในลักษณะเดียวกันอีกด้วยคือ หลักห้ามมิให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพอันมีผลเพื่อใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง หลักการอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนุษย์ที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ เมื่อพิจารณาสถานะความเป็นมนุษย์ที่มีความเสมอภาคในศักดิ์ศรีแล้ว จะเห็นได้ว่าการแทรกแซงใดที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ กรณีย่อมถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสาระอันเป็นแก่นของสิทธิและเสรีภาพแต่ละประเภท ซึ่งภายในขอบเขตดังกล่าว รัฐมีอาจล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้

(3) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะสิทธิประเภทหนึ่ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง ทั้งนี้โดยพิจารณาจากการจัดระบบในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานและพัฒนาการในทางประวัติศาสตร์ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ถือได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงทำหน้าที่ในการวินิจฉัยในทางคุณค่า อันแสดงถึงทิศทางของการกระทำ โดยเรียกร้องให้สิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ นั้น สามารถบรรลุ

เป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกเหนือจากการให้หลักประกันที่จะไม่ล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน เหล่านั้น

2.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

จากการศึกษาและวิเคราะห์ โดย คาร์ล โฮแมน และเดวิด วัตสัน (Carl Ohman and David Watson) จากสถาบันอินเทอร์เน็ตออกซ์ฟอร์ด (Oxford Internet Institute : OII) พบว่า มีผู้ใช้เฟสบุ๊ก (Facebook) เสียชีวิตอย่างน้อย 1.4 พันล้านคน ภายในปี ค.ศ. 2100 เมื่อคำนวณจากจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2018 อย่างไรก็ตาม หากการใช้อินเทอร์เน็ตยังคงขยายตัวดังเช่นปัจจุบัน จำนวนผู้เสียชีวิตจะเพิ่มขึ้นเกินกว่า 4.9 พันล้านคน³⁵

การเกิดขึ้นของโลกดิจิทัลที่มีความสำคัญต่อชีวิตของผู้คนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดคำถามทั้งทางด้านกฎหมายและจริยธรรมมากมาย เมื่ออินเทอร์เน็ตถูกสร้างขึ้นในลักษณะของแพลตฟอร์มที่ผู้คนสามารถจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลและแบ่งปันข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อผู้คนจำนวนมาก เช่น ภาพถ่าย อีเมล เอกสารสำคัญ บันทึกทางการเงิน และสุขภาพ และข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดเก็บไว้ในโลกอินเทอร์เน็ตนานหลายปี และการใช้บริการต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้มากมาย เช่น ทำงานอยู่ที่ใด มีความชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบบุคคลใด ในช่วงศตวรรษที่ 21 ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีอายุน้อยและแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันผ่านสื่อออนไลน์ ขณะเดียวกันรายงานบางฉบับระบุว่า ในการดำรงอยู่ของเฟสบุ๊ก ในรอบ 8 ปี พบว่า มีผู้ใช้บริการเสียชีวิตไปแล้วประมาณ 30 ล้านคน³⁶

เอลเลน คัสเก็ต (Elaine Kasket) นักจิตวิทยา ได้ทำการสำรวจชีวิตของบุคคลภายหลังจากที่เสียชีวิตไปแล้ว พบว่า ในช่วงเวลาที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังมีชีวิตอยู่จะมีการรวบรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้เป็นจำนวนมาก เช่น จดหมาย หนังสือ และบันทึกภาพถ่าย ภาพยนตร์ วิดีโอที่บันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวภายในครอบครัว สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของชีวิตผู้คน และสามารถส่งต่อไปให้คนรุ่นหลังได้ ที่สำคัญนับตั้งแต่ใน ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา การปฏิวัติสื่อออนไลน์ทำให้ผู้คนมักบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองเอาไว้ในอินเทอร์เน็ต ในรูปของข้อมูลดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ วิดีโอ ความคิดเห็น

³⁵ Carl Ohman and David Watson, “Are the Dead Taking Over Facebook: A Big Data Approach to the Future of Death Online,” Retrieved 22 September 2020, From https://www.researchgate.net/publication/328826140_Are_the_Dead_Taking_Over_Facebook_A_Big_Data_Approach_to_the_Future_of_Death_Online

³⁶ *Ibid.*

และการแสดงความชื่นชอบต่อเรื่องราวใดๆ ในสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ยังพบว่า หากมีการใช้เครื่องมือการค้นหาทางออนไลน์ เช่น กูเกิ้ล (Google) จะสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้มากมาย ขณะเดียวกัน เมื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต กฎระเบียบที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่มีผลผูกมัดกับข้อมูลของผู้เสียชีวิตอีกต่อไป ทำให้เป็นโอกาสของธุรกิจต่างๆ ที่สามารถขุดข้อมูลเหล่านี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ เช่น นำมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดการซื้อขายสินค้า การใช้ฝึกอัลกอริทึมของปัญญาประดิษฐ์ใหม่ๆ นอกจากนี้ การเก็บรักษาข้อมูลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ ยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อไปยังบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ เช่น การเชื่อมต่อผ่านทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ทั้งนี้ ในปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ ถึงแม้กำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะสามารถจัดการใดๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่ถูกเก็บรักษาไว้โดยผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลได้ แต่เมื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเสียชีวิตแล้ว กลับมิได้มีกฎหมายบัญญัติให้การคุ้มครองเอาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ประโยชน์ นอกจากไม่สามารถเอาผิดกับผู้ที่นำไปใช้ได้แล้ว ทายาทของผู้เสียชีวิตยังไม่มีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าวด้วย³⁷

เมื่อมีการกล่าวถึงบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบันกฎหมายส่วนใหญ่มิได้บัญญัติครอบคลุมถึงการให้สิทธิแก่บุคคลใดๆ เข้าถึงบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ของผู้เสียชีวิตได้ ทำให้การควบคุมด้านกฎหมายต่อบัญชีเหล่านั้นมีปัญหา อย่างไรก็ตาม ตามกฎและข้อบังคับโดยทั่วไปที่ตั้งขึ้นโดยผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม บัญชีเหล่านั้นจะถูกลบหากไม่มีการใช้งานระยะเวลาหนึ่ง เช่น 90 วัน ดังนั้น หลังการเสียชีวิต ผู้เสียชีวิตยังคงเป็นเจ้าของบัญชีเหล่านั้น และหากครอบครัวของบุคคลนั้นมีรหัสผ่านเข้าบัญชี ก็สามารถเข้าไปควบคุมบัญชีของผู้เสียชีวิตแทนได้ แต่หากไม่มีรหัสผ่านเข้าบัญชีก็เป็นการยากที่จะทำการยื่นขออนุญาตต่อผู้ให้บริการเพื่อเข้าไปควบคุมบัญชีเหล่านั้น ขณะเดียวกันกลับพบว่า บัญชีอิเล็กทรอนิกส์ของผู้เสียชีวิตเหล่านี้ถูกแฮ็กโดยผู้เชี่ยวชาญด้านอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต ดังที่เคยมีการกล่าวหาพนักงานของบริษัทนิวส์ อินเตอร์เนชันแนล (News International) ว่ากระทำการดังกล่าว การกระทำในลักษณะนี้ ถือเป็นกระทำความผิดโดยเข้าสู่บัญชีอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่เนื่องจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เป็นการเกิดขึ้น หลังจากการเสียชีวิตของเจ้าของบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ทำให้มีข้อพิจารณาถึงการกระทำความผิดดังกล่าวว่ากฎหมายจะนำมาบังคับใช้ได้

³⁷ Cliff Saran, Interview, "Why we need a GDPR for dead people," Retrieved 22 September 2020,

หรือไม่ อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของบุคคลบางฝ่ายเห็นว่า การกระทำดังกล่าวถือเป็นเรื่องไม่สมควร และเป็นการละเมิดกฎหมาย เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของครอบครัวของผู้เสียชีวิต และมีความเห็นว่า ไม่สำคัญว่าเจ้าของบัญชีอิเล็กทรอนิกส์จะมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว แต่การเข้าถึงบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย³⁸

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน เว็บไซต์ต่างๆ จำนวนมากได้ทำการสร้างฟังก์ชันและกระบวนการจัดการข้อมูลของผู้เสียชีวิตเป็นการเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มฟังก์ชันผู้ติดต่อเดิมการจัดการบัญชีที่ระลึก รวมถึงกูเกิ้ล มีคุณลักษณะที่เรียกว่า “เครื่องมือจัดการบัญชีที่ไม่ใช้งาน” เอาไว้ ซึ่งจะช่วยให้เจ้าของบัญชีสามารถวางแผนล่วงหน้าตั้งแต่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ว่า หากตนเองเสียชีวิต ข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆ ของตนนั้นจะถูกจัดการต่อไปอย่างไร เช่น การกำหนดห้ามมิให้บุคคลใดๆ เข้าถึงได้อีกต่อไป เป็นต้น³⁹

อีกประการหนึ่งเนื่องจากในปัจจุบัน กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ กำหนดให้มีผลใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาที่ระบุดัตตนได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้น ตามทฤษฎีของการผูกพัน ในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต ทำให้มีข้อพิจารณาถึงหน้าที่ของผู้รักษาข้อมูลส่วนบุคคลว่าจะทำหน้าที่ในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อไปหรือไม่ แม้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ที่อยู่ในความครอบครองของแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ เป็นต้น⁴⁰

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติสื่อออนไลน์ทำให้ผู้คนมักบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองเอาไว้ในอินเทอร์เน็ต ในรูปของข้อมูลดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ วิดีโอ ความคิดเห็น และการแสดงความชื่นชอบต่อเรื่องราวใดๆ ในสื่อออนไลน์ ดังจะเห็นได้จากการใช้เครื่องมือการค้นหาทางออนไลน์ เช่น กูเกิ้ล (Google) จะสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้มากมาย ขณะเดียวกัน เมื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต กฎระเบียบที่บัญญัติขึ้น เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่มีผลผูกมัดกับข้อมูลของผู้เสียชีวิตอีกต่อไป ทำให้

³⁸ Ed Grabianowski, “Do you lose the right to privacy when you die?,” Retrieved 22 September 2020, From <https://people.howstuffworks.com/lose-right-to-privacy-when-you-die.htm>.

³⁹ Google, “เครื่องมือจัดการบัญชีที่ไม่ได้ใช้งาน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2563, จาก <https://www.it24hrs.com/2016/google-account-inactive-settings/>.

⁴⁰ Stephenson Law, “What Happens to Personal Data After Someone Dies?,” Retrieved 22 September 2020. From <https://www.stephenson.law/what-happens-to-personal-data-after-someone-dies/>.

เป็นโอกาสของธุรกิจต่างๆ ที่สามารถขุดข้อมูลเหล่านี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ เช่นนำมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดการซื้อขายสินค้า การใช้ฝักอัตรกอร์ทิมของปัญญาประดิษฐ์ใหม่ๆ นอกจากนี้ การเก็บรักษาข้อมูลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ ยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อไปยังบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ได้

อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายบางประเทศรวมถึงประเทศไทยได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตนั้น มีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่าผู้เสียชีวิตไม่อาจให้ความยินยอมในการรวบรวมข้อมูลได้ และหากมีการละเมิดโดยการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ ผู้เสียชีวิตก็ไม่อาจเป็นผู้เสียหายได้ และเมื่อพบว่า มีการนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ญาติหรือครอบครัวของผู้เสียชีวิต ประเทศต่างๆ ก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต และการกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนผู้เสียชีวิต ดังเช่นมีคำพิพากษาของศาลที่วางหลักไว้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่อยู่ในการครอบครองของผู้รวบรวมข้อมูลเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่สมควรตกแก่ทายาท ดังนั้นในปัจจุบัน ทิศทางของการบัญญัติกฎหมาย จึงให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ในกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาทฤษฎีบทกฎหมายบัญญัติกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือ กฎหมายของสหภาพยุโรป โดยสหภาพยุโรปในปัจจุบัน มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 28 ประเทศ บทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ บทบัญญัติของสาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศแคนาดา เพื่อทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย ดังนี้

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศ

3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หากพิจารณาถึงพัฒนาทางความคิด ก็จะพบว่าได้เติบโต และก้าวหน้าจนได้รับการยอมรับและกลายเป็นหลักกฎหมายสากลซึ่งใช้บังคับกันระหว่างประเทศมานานแล้ว บทบัญญัติในกฎหมายระหว่างประเทศที่กล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่เป็นแม่บทหลักในทางระหว่างประเทศปัจจุบันนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีที่มาสำคัญจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่ได้ประกาศไว้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ซึ่งได้กล่าวรับรองไว้ในมาตรา 12 ว่า¹

“มาตรา 12 บุคคลใดจะถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือจะถูกกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการกลบหลู่ดังกล่าวนี้”

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในปฏิญญาสากลฉบับนี้มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมถึง สิทธิอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (Information Privacy)

¹ Declaration of Human Rights 1948, Article 12

No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

ความเป็นส่วนตัวในอาณาเขตหรือสถานที่ของตนเอง (Territorial Privacy) ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy) ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy) ซึ่งความเป็นส่วนตัวเหล่านี้ได้กลายเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในเวลาต่อมา

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ได้รับความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ย่อมถือเป็นเรื่องที่สำคัญสมควรที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการล่วงละเมิดโดยบุคคลอื่น เพราะหากมีการล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งได้แก่บรรดาสิ่งที่สามารถสื่อความหมายในการยืนยันตัวบุคคล เช่นหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขบัญชีธนาคาร ประวัติการรักษาพยาบาล ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น ก็อาจนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้นๆ ได้ อาทิ การขโมย หมายเลขรหัสบัตรเครดิต เพื่อนำไปหาผลประโยชน์โดยมิชอบ การส่งจดหมายโฆษณาารบกวน ความเป็นส่วนตัวในโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น ซึ่งจากบริบทในสังคมโลกปัจจุบันที่มีความก้าวหน้า ของเทคโนโลยีสารสนเทศ การเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปโดยง่าย ทำให้มีการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ที่สนใจได้ง่าย และสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถเผยแพร่หรือถ่ายโอนข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สังคมโลกกลายเป็นสังคมสารสนเทศโดยสมบูรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ในขณะเดียวกัน ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงกับความ เป็นส่วนตัวของบุคคล ดังนั้น ข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และมีความเสี่ยงที่จะถูกเอาไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล โดยง่าย และอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนบุคคล ตลอดจนชื่อเสียงเกียรติยศ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวเรื่องการละเมิดความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้นทั่วโลก เหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเกิดความตระหนักว่าข้อมูลพื้นฐานหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นส่วน หนึ่งของการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ จะถูกนำไปใช้ประโยชน์หรือเป็นโทษ หากไม่ได้รับการคุ้มครองที่ปลอดภัยและเชื่อถือได้

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้เกิดขึ้นจากเหตุผลตามที่กล่าวมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการเก็บรวบรวม การใช้ การประมวลผล การเปิดเผย และการส่งข้อมูล ข้ามสารระหว่างประเทศ มีความครอบคลุมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บ บันทึก ประมวลผล ทั้งโดยคอมพิวเตอร์และด้วยมือ ทั้งที่กระทำโดยภาครัฐรวมทั้งภาคเอกชน สหภาพยุโรป ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในแนวทางการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้²

² อ้างแล้ว, ในเชิงอรรถที่ 10, น. 30.

1) หลักความชอบด้วยกฎหมายและความเป็นธรรม (Principle of Lawfulness and Fairness)

ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ถูกเก็บรวบรวมหรือประมวลผลด้วยวิธีการที่ไม่เป็นธรรม หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของกฎบัตรแห่งสหประชาชาติ

2) หลักความถูกต้อง (Principle of Accuracy) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล จะต้องมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอว่ากระทำด้วยความถูกต้อง ข้อมูลมีความสมบูรณ์ ทันสมัยอยู่เสมอ และเก็บได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จะมีการประมวลผลหรือใช้ข้อมูลเหล่านั้น

3) หลักการระบุวัตถุประสงค์โดยเฉพาะเจาะจง (Principle of the Purpose-Specification) จะต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บและเงื่อนไขของการใช้ประโยชน์ข้อมูล ที่เก็บตามวัตถุประสงค์ซึ่งชอบด้วยกฎหมายโดย

(1) เก็บรวบรวมเพียงเท่าที่เกี่ยวข้อง และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้

(2) ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ถูกใช้หรือเปิดเผย เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(3) ระยะเวลาที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาที่การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ได้สำเร็จลง

(4) หลักการเข้าถึงข้อมูล (Principle of Interested-Person Access) เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะรู้ว่ามีการประมวลผลข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตน โดยได้รับข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจได้ ในเวลาอันสมควรและปราศจากค่าใช้จ่าย และสามารถขอแก้ไขหรือลบในกรณีที่มีการเก็บข้อมูลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่จำเป็น หรือมีการเก็บข้อมูลโดยไม่ถูกต้อง ข้อกำหนดแห่งหลักการนี้ให้บังคับใช้กับบุคคลทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติหรือถิ่นที่อยู่

(5) หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Principle of Non-Discrimination) ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สีผิว พฤติกรรมทางเพศ ความคิดเห็นทางการเมือง การนับถือศาสนา ความเชื่อทางปรัชญาหรือความเชื่ออื่นๆ รวมทั้งข้อมูลการเป็นสมาชิกสหภาพหรือสมาคมทางการเมือง

(6) การกำหนดข้อยกเว้น (Power to Make Exceptions) ข้อยกเว้นจากหลักการข้อที่ 1-4 อาจกำหนดได้ในกรณีจำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ระเบียบสังคม สาธารณสุข หลักคุณธรรม และสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ข้อยกเว้นจากหลักการข้อที่ 5 อาจเป็นกรณีเพื่อการป้องกันการเลือกปฏิบัติภายใต้ข้อบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหรือกลไกของกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการป้องกันการเลือกปฏิบัติ

(7) หลักการรักษาความปลอดภัย (Principle of Security) จะต้องมีการรักษาความปลอดภัยข้อมูลที่จัดเก็บ เพื่อป้องกันอันตรายจากภัยธรรมชาติ การสูญหายหรือเสียหาย การทำลายโดยบุคคล การเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ การใช้ในทางที่ผิด หรือการทำลายโดยไวรัสคอมพิวเตอร์

(8) การกำกับดูแล (Supervision and Sanction) กฎหมายของประเทศต่างๆ จะต้องมีการระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักการนี้

(9) การส่งข้อมูลข้ามพรมแดน (Trans Border Data Flows) การส่งข้อมูลระหว่างประเทศจะสามารถกระทำได้ในกรณีที่ประเทศสองประเทศหรือมากกว่าสองประเทศ มีกลไกในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวในระดับเดียวกัน

(10) ขอบเขตการใช้ข้อปฏิบัติ (Field of Application) หลักปฏิบัติดังกล่าวควรได้มีการปฏิบัติใช้สำหรับข้อมูลในภาครัฐและเอกชนที่จัดเก็บด้วยคอมพิวเตอร์ (Computerized Files) เช่นเดียวกับการจัดเก็บด้วยวิธีการอื่นๆ ที่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับเอกสารที่จัดเก็บด้วยมือ (Manual Files)

ส่วนองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ได้ออกคู่มือของรัฐบาลในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและการส่งผ่านของข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีการวางหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ดังนี้³

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกเก็บรวบรวมด้วยความเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย
- 2) ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมเท่านั้น
- 3) เก็บเพียงพอที่จำเป็น เหมาะสม และเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่เก็บ
- 4) ครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน
- 5) เจ้าของข้อมูลสามารถเข้าตรวจสอบดูได้
- 6) รักษาความปลอดภัยในทุกขั้นตอน
- 7) ทำลายหลังจากใช้แล้ว

นคร เสรีรักษ์ ได้สรุปหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญผ่านการศึกษาจากกฎหมายและบทบัญญัติของหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD จากองค์การ สหประชาชาติ และจากองค์กรอื่นๆ ทั้งในระดับประเทศ

³ เพิ่งอ้าง, น. 13.

และในระดับสากล โดยสามารถสรุปได้ว่าหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ที่หลายหน่วยงานนำไปปฏิบัติใช้นั้น มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 9 ประการ ดังนี้⁴

1) หลักความยินยอม

ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บรวบรวมจะต้องได้มาโดยวิธีการที่ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล (Data Subject) รับทราบ และยินยอมในการ จัดเก็บข้อมูล โดยต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูล (Data Subject) ในช่วงก่อนหรือในขณะที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในกรณีที่ไม่สามารถขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้ ผู้ดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในเวลาใดๆ ที่สามารถกระทำได้ และการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในแต่ละครั้งต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลทุกครั้ง และต้องใช้เท่าที่จำกัดเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้เท่านั้น

2) หลักวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงแน่นอน และมีความชัดเจน การใช้ การเปิดเผย และการประมวลผลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในคราวแรก ที่มีการขอความยินยอม การใช้ การเปิดเผย การประมวลผลต้องเป็น ไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ห้ามไม่ให้มีการใช้ การเปิดเผย และการประมวลผลข้อมูลข่าวสารในวัตถุประสงค์อื่น เว้นแต่จะมีการแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลข่าวสารก่อน อย่างไรก็ตาม เจ้าของข้อมูลข่าวสารสามารถที่จะยกเลิกการใช้ การเปิดเผย และการประมวลผลดังกล่าวได้

3) หลักการจำกัดการใช้ข้อมูล

การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำโดยขัดต่อวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือได้รับอนุญาตตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

4) หลักคุณภาพของข้อมูล

ข้อมูลที่มีคุณภาพที่ดีต้องมีคุณสมบัติคือ มีความถูกต้องเที่ยงตรง (Accuracy) มีความทันสมัยเป็นปัจจุบัน และอยู่ในขอบเขตของการจัดเก็บภายใต้วัตถุประสงค์

5) หลักสิทธิของเจ้าของข้อมูล

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของตน รวมทั้งมีสิทธิในการเรียกร้องให้มีการตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อมูลของตนให้ถูกต้องและทันสมัย มีสิทธิที่จะรับรู้ว่า

⁴ นคร เสรีรักษ์, ความเป็นส่วนตัว: ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : พี.เพรส, 2557), น. 12.

ใครบ้างที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของตนเองได้ มีสิทธิที่จะรับรู้กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ในการใช้ประมวลผลและเผยแพร่ข้อมูลของตนเองได้

6) หลักการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

ต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูลทั้งในทางกฎหมายและในทางกายภาพมีการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลในสถานที่ปลอดภัย มีความเข้มงวดในการเข้า – ออกสถานที่เก็บข้อมูลดังกล่าวเพื่อป้องกันความเสียหาย การเข้าถึง การทำลาย การใช้ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

7) หลักความโปร่งใส

กำหนดวิธีการทั่วไป สำหรับใช้ในการจัดทำข้อมูลส่วนบุคคลที่มีอยู่และการจัดประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์หลักของการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้

8) หลักความรับผิดชอบและองค์กรที่มีอำนาจบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

กำหนดความรับผิดชอบในกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้และก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นๆ ทั้งการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิด การขโมย การเข้าถึง หรือการทำสำเนาข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบที่มีการละเมิดในทางกฎหมายแพ่งหรือนำหลักคอมมอนลอว์ (Common Laws) มาปรับใช้ในกฎหมายอาญา ในส่วนที่บัญญัติว่าด้วยการเปิดเผยความลับ การรับผิดชอบหมิ่นประมาท ดูหมิ่น และในกฎหมายเฉพาะเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ภายใต้กฎหมายนี้ได้อำนาจบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจควบคุมดูแลให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้

9) หลักการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล

กำหนดให้ปัจเจกชนมีสิทธิต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสิทธิได้รับการแจ้งว่ามีข้อมูลของตนจัดเก็บอยู่
- (2) มีสิทธิตรวจสอบข้อมูลของตนที่มีผู้จัดเก็บ
- (3) มีสิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง
- (4) มีสิทธิปฏิเสธไม่ให้มีการจัดเก็บข้อมูลของตน

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัว นานาประเทศให้ความสำคัญอย่างมากในสังคมยุคใหม่ คือ “ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล” อย่างไรก็ตาม ประเทศต่างๆ ทั่วโลกยังมีข้อถกเถียงกันว่า การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลนั้นควรหมายถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้วด้วยหรือไม่ ขณะเดียวกัน ภายใต้แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่ถือกำเนิดบนโลกใบนี้และยังคงดำรงอยู่แม้ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะเสียชีวิตไปแล้ว จึงมีแนวคิดให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตขึ้น เนื่องจากในสังคม

ยุคใหม่ที่มีการสื่อสารพัฒนาขึ้นมา การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆทำได้ง่าย และมีมิชชันพยายามเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางที่มีขอบ ประกอบด้วยแนวคิดที่ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ถือเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ที่สมควรเป็นมรดกที่ตกทอดไปยังทายาท เพื่อให้ทายาทหรือบุคคลในครอบครัว เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพราะข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวนอกจากจะมีคุณค่าทางจิตใจของทายาทหรือบุคคลในครอบครัวแล้ว ทายาทและบุคคลในครอบครัวยังอาจใช้สิทธิในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวแทนผู้เสียชีวิตจากการถูกละเมิดโดยมิชอบได้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แม้ผู้นั้นจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม

3.1.2 สหภาพยุโรป

สำหรับกฎระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The General Data Protection Regulation (Regulation (EU) 2016/679) (GDPR) เป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2016 และได้นำมาใช้เป็นกฎหมายโดยตรงกับทุกประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2018 อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกได้รับอนุญาตให้บัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้ภายในประเทศแตกต่างกันไป และยังคงมีช่องว่างสำหรับการตีความและการบังคับใช้ที่แตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาจนำบทบัญญัติมาตรา 15-22 ของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปไปบังคับใช้กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตได้

สำหรับกรณีตัวอย่างในการพิจารณาถึงการปกป้องศักดิ์ศรีของผู้เสียชีวิต ศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้อ้างถึงเกณฑ์หลายประการ โดยเฉพาะมาตรา 1 ของกฎหมายพื้นฐานเยอรมัน ในกรณีของ Wilhelm Kaisen and Heinz Lembke ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีระบุว่าศักดิ์ศรีของผู้เสียชีวิตตามมาตรา 1 แห่งกฎหมายพื้นฐานเยอรมันมีความสำคัญยิ่งและเกินกว่าสิทธิที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญในเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 โดยศาลยอมรับว่า ภาพล้อเลียนนายกรัฐมนตรีบาเรียเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีส่วนบุคคล ภายใต้มาตรา 1 ของกฎหมายพื้นฐานและไม่ควรมีการอ้างอิงถึงข้อ 5 สำหรับในกรณีการตูนล้อเลียน และอีกกรณีหนึ่ง ศาลสูงสุดของเยอรมันถือว่า เมื่อมีการใช้ภาพหรือภาพเหมือนของผู้เสียชีวิต สิทธิในการได้รับการชดเชยจะยังคงมีอยู่สำหรับการกระทำที่ผิดกฎหมาย และสิทธิดังกล่าวจะถูกโอนไปยังทายาทของพวกเขา เช่น ในกรณีของ Audrey Hepburn ศาลอิตาลียืนยันว่าการใช้รูป likeness ของ Audrey Hepburn ในเชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับ

⁵ Veronica Pinotti, “GDPR Guide to National Implementation: Italy,” Retrieved 15 October 2020,

อนุญาตถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้เสียชีวิต โดยในคำตัดสินของศาลระบุว่า การที่บริษัทจำเลยสร้างภาพลักษณ์ของนักแสดงหญิงฮอลลีวูด โดยมีรอยสักและชูนิ้วกลางเป็นการทำลายศักดิ์ศรีและชื่อเสียงของทายาทของ Audrey Hepburn⁶

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) พบว่ามีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีผลบังคับให้การคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น⁷ แต่ทั้งนี้มิได้มีการห้ามมิให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปทำการขยายขอบเขตของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปถึงผู้เสียชีวิตแล้วหรือรัฐสมาชิกอาจกำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วได้⁸ ทำให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปมีการบัญญัติกฎหมายแตกต่างกันไป จากการศึกษาของแม็คคอลลิง (McCallig) พบว่า มี 12 ประเทศสมาชิกที่บัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตได้แก่ สาธารณรัฐบัลแกเรีย สาธารณรัฐเช็ก ราชอาณาจักรเดนมาร์ก สาธารณรัฐเอสโตเนีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐลัตเวีย สาธารณรัฐลิทัวเนีย สาธารณรัฐโปรตุเกส สาธารณรัฐสโลวัก สาธารณรัฐสโลวีเนีย และ ราชอาณาจักรสเปน อีก 4 รัฐมีการบัญญัติไม่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียชีวิตโดยชัดแจ้งได้แก่ สาธารณรัฐไชปรัส สาธารณรัฐไอร์แลนด์ ราชอาณาจักรสวีเดน และสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ เหตุผลเบื้องหลังของการไม่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตก็คือ การขาดความสามารถในการให้ความยินยอมให้มีการประมวลผลข้อมูล นอกจากนี้ แม็คคอลลิงยังระบุด้วยว่า การไม่มีขอบเขตในการปกป้องข้อมูลของมาตรา 8 แห่งอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรปในการยอมรับว่าผู้เสียชีวิตเป็นเจ้าของข้อมูล ส่งผลทำให้ไม่มีการให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปถึงผู้เสียชีวิตดังกล่าว⁹

สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถึงแม้กฎหมายมิได้มีการบัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้วอย่างชัดแจ้ง แต่ได้มีคำพิพากษาของคณะผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญ กลางเมืองคาร์ลสรูเออ (Karlsruhe) ในรัฐบาเดิน-เวือร์ทเทมแบร์ก (Baden – Wurttemberg) โดยคำพิพากษาดังอยู่บนพื้นฐานที่ว่า สัญญาที่บุตรสาวของคุณแม่รายหนึ่งได้กระทำ

⁶ Ondrej Hamulák, Hovsep Kocharyan and Tanel Kerikmäe, “The Contemporary Issues of Post-Mortem Personal Data Protection in the EU after GDPR Entering into Force,” Retrieved 15 October 2020. From <https://www.researchgate.net/publication/343084219>.

⁷ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) , ข้อ 27 .

⁸ Lawyers Who Know Asea, “Comparing privacy laws: Singapore’s PDPA,” Retrieved 20 October 2020, From https://www.dataguidance.com/sites/default/files/gdpr_v_singapore_final.pdf

⁹ McCallig, D, “Facebook after Death: An Evolving Policy in a Social Network,” *International Journal of Law and Information Technology*, vol 22, No 2, (2014) p.134.

ไว้กับเฟสบุ๊กถือเป็นส่วนหนึ่งของมรดก และควรต้องตกเป็นของมารดาซึ่งควรมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ ในการเข้าถึงบัญชีเฟสบุ๊กของบุตรสาว รวมถึงมีสิทธิในข้อมูลที่บุตรสาวโพสต์ลงเฟสบุ๊กและข้อมูล ส่วนบุคคลอื่นๆ โดยด้อยค่าบางส่วนของคำพิพากษาคือ “สัญญาที่ครอบคลุมบัญชีผู้ใช้กับเครือข่าย โซเชียลใดๆก็ตาม ต้องถูกโอนถ่ายไปยังทายาทเจ้าของบัญชีดั้งเดิมนั้น” ทั้งนี้ คุณแม่วัยนี้ได้ทำการ ต่อสู้คดีกับเฟสบุ๊กในศาลมาอย่างยาวนานหลายปี นับตั้งแต่ บุตรสาวอายุ 15 ปี เสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. 2012 จากอุบัติเหตุรถไฟใต้ดิน โดยหวังว่าข้อมูลในเฟสบุ๊กจะให้ความกระจ่างว่า การเสียชีวิต ของบุตรสาวนั้นเป็นอุบัติเหตุหรือเป็นการตั้งใจฆ่าตัวตาย โดยแม่ของเด็กได้อ้างต่อศาลว่า ข้อมูล ในเฟสบุ๊กของบุตรสาว เปรียบเสมือนสมุดบันทึกหรือจดหมายส่วนตัวที่จะต้องตกเป็นของสมาชิก ครอบครัวหรือทายาท หลังจากบุตรสาวเสียชีวิต ทั้งนี้ ศาลชั้นต้นในกรุงเบอร์ลิน ได้มีคำพิพากษา เห็นด้วยว่า สัญญาที่ผู้ตายทำไว้กับเฟสบุ๊กนั้น ถูกคุ้มครองด้วยกฎหมายมรดก ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา ด้านดิจิทัล ที่ปรากฏในเฟสบุ๊กด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ศาลกลับมีคำพิพากษาเห็นด้วย กับเฟสบุ๊กว่าความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งรวมถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุตรสาวของผู้ฟ้องคดีรายนี้ และบุคคลที่บุตรสาวของเธอได้ติดต่อและส่งข้อความถึงกันด้วย ในคำพิพากษาของศาลสูงกลับเห็น ด้วยกับมารดาของเด็กผู้เสียชีวิต ในคำพิพากษาของศาลกล่าวว่า ข้อมูลต่างๆ นอกจากจะช่วยเยียวยา ด้านอารมณ์ความรู้สึกของผู้เป็นมารดาได้แล้ว ยังเป็นหลักฐานด้วยว่า คนขับรถไฟสมควรต้อง รับผิดชอบจ่ายเงินค่าชดเชยหรือไม่ หากเด็กสาวดังกล่าวตั้งใจฆ่าตัวตายเอง และได้ให้เหตุผล เพิ่มเติมถึงการตัดสินใจให้มารดาของเด็กมีสิทธิในบัญชีเฟสบุ๊กของบุตรสาวว่า เพราะวิธีการทำงาน ของเฟสบุ๊กยังไม่อาจรับประกันได้ว่า มีแต่เจ้าของบัญชีเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงเนื้อหาในบัญชี ของตนได้ โดยไม่มีบุคคลที่สามสามารถเข้าถึงบัญชีนั้น อีกทั้งยังเห็นด้วยว่า อะไรก็ตามที่เป็น ของส่วนตัวของบุคคลนั้น ควรตกเป็นของทายาท หลังจากที่บุคคลนั้นเสียชีวิต เช่นเดียวกับสมุด บันทึกรับจดหมายส่วนตัว ซึ่งคำพิพากษาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป โดยเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวควรคุ้มครอง เฉพาะบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น¹⁰

เช่นเดียวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสหราชอาณาจักร มอลลี่ รัสเซล อายุ 14 ปี ฆ่าตัวตาย ในปี ค.ศ. 2020 ทำให้เกิดคำถามจากผู้คนทั่วโลกว่า บัญชีโซเชียลมีเดียซึ่งได้ทำการโพสต์ภาพถ่าย

¹⁰ สำนักพิมพ์มิชเชน, “World Update..ศาลเยอรมนีให้เฟสบุ๊กถือเป็น ‘มรดก’ แม้มีสิทธิเข้าเฟสบุ๊กของ ลูกสาวที่ตายไป,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_1054327.

และข้อความดิจิทัลจำนวนมากนี้ ใครจะเป็นเจ้าของหากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลผู้ซึ่งทำการโพสต์ข้อมูลเหล่านั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว บิดามารดาของมอลลีได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อท้องถิ่นว่า พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลในโทรศัพท์ของเธอรวมถึงบัญชีอินสตาแกรม (Instagram) ได้ ทั้งที่พวกเขาคิดว่า เธออาจทิ้งเบาะแสเอาไว้ว่า เหตุผลใดที่เธอถึงฆ่าตัวตาย และบิดามารดาของมอลลีมีความเห็นว่า ข้อมูลในโทรศัพท์ของมอลลีควรจะกลายเป็นกรรมสิทธิ์ของบิดามารดา อย่างไรก็ตามอินสตาแกรม (Instagram) ได้ปฏิเสธที่จะให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ เนื่องจากในเรื่องสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลทางดิจิทัลของผู้เสียชีวิตอยู่ระหว่างการไต่สวนของศาล ขณะเดียวกันเฟซบุ๊ก (Facebook) กล่าวว่า การอนุญาตให้บุคคลอื่นซึ่งรวมถึงบิดามารดาของผู้เสียชีวิตเข้าถึงบัญชีผู้ใช้ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการขัดต่อนโยบายของเฟซบุ๊ก อย่างไรก็ตามในกรณีคำขอของสมาชิกในครอบครัวจะได้รับการพิจารณาให้เข้าถึงได้หากเฟซบุ๊กได้รับคำสั่งจากศาล¹¹

อิตีน่า ฮาร์บินจา (Edina Harbinja) วิทยากรอาวุโส ด้านสื่อและกฎหมายความเป็นส่วนตัวจากมหาวิทยาลัยแอสตัน รัฐเบอร์มิงแฮม ให้ความเห็นว่า เนื่องจากบัญชีโซเชียลมีเดียส่วนใหญ่ได้ถูกใช้โดยการส่งข้อความที่เป็นส่วนตัวถึงบุคคลอื่น ดังนั้นประเด็นเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทำให้เกิดประเด็นในการตีความเกี่ยวกับทรัพย์สินดิจิทัลว่าสามารถโอนให้แก่กันได้ หรือไม่ ขณะเดียวกัน ภายใต้กฎระเบียบของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป พบว่า กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องมรดก เนื่องจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะบังคับใช้เฉพาะการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น และไม่ได้ให้สิทธิแก่ทายาทให้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแทนกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต ทั้งนี้ เพราะตามแนวคิดของสหภาพยุโรป ข้อมูลส่วนบุคคลมิใช่ทรัพย์สินประเภทหนึ่ง และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคือบุคคลเพียงคนเดียว อย่างไรก็ตามในความเห็นของอิตีน่า ฮาร์บินจา (Edina Harbinja) เห็นว่า ภาพถ่าย หรือข้อความสั้นๆ ที่ทำการโพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์นั้น ถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและควรส่งต่อไปยังทายาทตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ประเด็นคือ แล้วทายาทจะเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้อย่างไร ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรว่า จะให้ดำเนินการอย่างไรหลังจากตนเสียชีวิต ขณะที่ประเทศแคนาดา ผู้ดำเนินการแทนผู้เสียชีวิตมีสิทธิเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัลได้ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทายาทมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตหลังจากศาลมีคำพิพากษาในกรณีของเด็กหญิงวัย 15 ปี ได้เสียชีวิตและมารดาได้ยื่นคำร้องขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

¹¹ Reuters, "Lack of rules leaves experts puzzled about data ownership after death," Retrieved 2 November 2020, From <https://www.reuters.com/article/us-britain-dataprotection-privacy-analysis/idUSKCN1Q304F>.

บุคคลดังกล่าวในเฟซบุ๊ก โดยศาลพิพากษาว่า บัญชีสื่อสังคมออนไลน์สามารถตกทอดเป็นมรดกได้ในลักษณะเดียวกับจดหมาย¹²

อนึ่ง ในปัจจุบันเฟซบุ๊กมีทางเลือก 2 ทางให้แก่ ครอบครัวและญาติหลังจากเจ้าของเฟซบุ๊กเสียชีวิต หนึ่งคือการอนุญาตให้เปลี่ยนบัญชีเฟซบุ๊กเป็นเพจเพื่อให้ผู้คนที่เข้ามาแสดงความไว้อาลัยแต่ไม่สามารถเข้าไปและต้องข้อความส่วนตัวของผู้ตาย และอีกทางหนึ่งคือ ญาติยื่นขอให้เฟซบุ๊กลบบัญชีของผู้ตาย อย่างไรก็ตามแม้ว่าบัญชีจะถูกลบไปแล้วแต่ เฟซบุ๊กและอินสตาแกรมจะยังคงจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายต่อไปอีกระยะหนึ่ง และข้อมูลดังกล่าวอาจมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากบริษัท โซเชียลมีเดียมีความต้องการพึ่งพาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในการฝึกอบรมปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้แอปพลิเคชันต่างๆ แต่ทั้งนี้ทั้งเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมกล่าวว่า พวกเขาจะไม่ใช้ข้อมูลของผู้เสียชีวิตในการกำหนดเป้าหมายการโฆษณา¹³

อย่างไรก็ตาม สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือเป็นประเทศแรกที่มีการต่อสู้ทางกฎหมายและทางด้านจริยธรรมต่อการจัดการกับข้อมูลทางดิจิทัล เมื่อเจ้าของข้อมูลเสียชีวิตไป ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 บริษัทแอปเปิ้ลได้คัดค้านความพยายามของเจ้าหน้าที่เอฟบีไอในการขอลดล็อกโทรศัพท์ไอโฟน ของหนึ่งในสองคนร้ายที่ก่อเหตุกราดยิง เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 14 ราย ในเมืองซานเบอร์นาดีโน รัฐแคลิฟอร์เนีย เมื่อเดือนธันวาคม 2558 แต่เมื่อปี พ.ศ. 2559 แอปเปิ้ลได้ฟ้องปรนให้แก่บิดาชาวอิตาลียื่นที่ขอให้บริษัทช่วยปลดล็อก โทรศัพท์ของบุตรที่เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง เพื่อให้บิดาสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลและรูปถ่ายต่างๆ ไว้เป็นความทรงจำอันมีค่า¹⁴

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตายในกฎหมายต่างประเทศในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษากฎหมายของ สาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศแคนาดา ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 สาธารณรัฐอิตาลี

อนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ จึงทำการศึกษาทบทวนคดีของสหภาพยุโรป และเลือกทำการศึกษาคู่ไปกับกฎหมายของสาธารณรัฐอิตาลี โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

หน่วยงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสาธารณรัฐอิตาลี (Garante) ประกาศเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019 ซึ่งได้ยืนยันการตัดสินใจของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรณาการแห่ง

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ อ้างแล้ว เจริงรรถที่ 6.

Trieste (Integrated University Hospital of Trieste) ซึ่งปฏิเสธคำขอเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วยที่เสียชีวิต ทั้งนี้ หน่วยงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระบุว่าข้อมูลด้านสุขภาพถือเป็นข้อยกเว้นสำหรับสิทธิในการเข้าถึงและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ได้รับการคุ้มครองตามพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 101/2018¹⁵ ดังนั้น ภายใต้กฎหมายการคุ้มครองส่วนบุคคลของสาธารณรัฐอิตาลีได้กำหนดให้นำ ข้อ 15-22 แห่งกฎระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในประเทศ และให้มีผลคุ้มครองครอบคลุมถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย

การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสาธารณรัฐอิตาลีได้กำหนดว่า สิทธิที่อ้างถึงในข้อ 15-22 ของ GDPR ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต สามารถใช้โดยบุคคลใดก็ได้ ภายใต้เงื่อนไขคือ (1) เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (2) ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้เสียชีวิต ในฐานะตัวแทนที่ได้รับอนุญาต หรือ (3) กระทำเพื่อครอบครัวที่สมควรได้รับความคุ้มครอง ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในบางกรณี เช่น การให้บริการสังคมทางด้านสารสนเทศ เว้นแต่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอย่างอื่น¹⁶

นอกจากนี้ การใช้สิทธิแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตดังกล่าว จะไม่สามารถกระทำได้ ในกรณีที่กฎหมายหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ห้ามไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล¹⁷

อนึ่ง ประมวลกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสาธารณรัฐอิตาลีได้กำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิอื่น ไว้ว่า ข้าพเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการยืนยันว่ามีข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลหรือไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการบันทึกไว้ และการสื่อสารข้อมูลดังกล่าวอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้¹⁸

¹⁵ Data Guidance, “Italy: Garante affirms protection of personal data of deceased individuals,” Retrieved 20 November 2020, From <https://www.dataguidance.com/news/italy-garante-affirms-protection-personal-data-deceased>.

¹⁶ Linklaters, “Personal Data,” Retrieved 2 November 2020, From <https://www.linklaters.com/th/insights/data-protected/data-protected---italy>.

¹⁷ Twobird, “Personal data of deceased persons,” Retrieved 20 November 2020, From <https://www.twobirds.com/en/in-focus/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/italy>

¹⁸ Italian Personal Data Protection Code, Section 7 Right to Access Personal Data and Other Rights

โดยเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข้อมูล วัตถุประสงค์ และวิธีการในการประมวลผล ตระกาะที่ใช้ในการประมวลผล ข้อมูลประจำตัวเกี่ยวกับผู้ควบคุม ข้อมูลผู้ประมวลผลข้อมูลหรือตัวแทนที่กำหนด รวมถึงข้อมูลของหน่วยงานหรือประเภทของ หน่วยงานซึ่งอาจมีการสื่อสารข้อมูลส่วนบุคคล หรือบุคคลใดซึ่งอาจได้รับรู้ข้อมูลส่วนบุคคล ในฐานะตัวแทนที่กำหนดในดินแดนแห่งรัฐผู้ประมวลผลข้อมูล หรือบุคคลผู้รับผิดชอบ ในการประมวลผล¹⁹

นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือกรณี ที่มีการปรับปรุงข้อมูล การลบการเปิดเผยตัวตน หรือการปิดกั้นข้อมูลที่ได้รับการประมวลผล โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงข้อมูลที่ไม่มีความจำเป็นต้องเก็บรักษาเพื่อวัตถุประสงค์ ในการรวบรวมหรือการประมวลผลในภายหลัง²⁰

A data subject shall have the right to obtain confirmation as to whether or not personal data concerning him exist, regardless of their being already recorded, and communication of such data in intelligible form.

¹⁹ Italian Personal Data Protection Code, Section 7

2. A data subject shall have the right to be informed

- a) of the source of the personal data;
- b) of the purposes and methods of the processing;
- c) of the logic applied to the processing, if the latter is carried out with the help of electronic

means;

d) of the identification data concerning data controller, data processors and the representative designated as per Section 5(2);

e) of the entities or categories of entity to whom or which the personal data may be communicated and who or which may get to know said data in their capacity as designated representative(s) in the State's territory, data processor(s) or person(s) in charge of the processing.

²⁰ Italian Personal Data Protection Code, Section 3.

A data subject shall have the right to obtain

- a) updating, rectification or, where interested therein, integration of the data;
- b) erasure, anonymization or blocking of data that have been processed unlawfully, including

data whose retention is unnecessary for the purposes for which they have been collected or subsequently processed;

c) certification to the effect that the operations as per letters a) and b) have been notified, as also related to their contents, to the entities to whom or which the data were communicated or disseminated, unless

การดำเนินการเมื่อมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

ประมวลกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสาธารณรัฐอิตาลี²¹ ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายหากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้น ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีอำนาจในการยื่นข้อเรียกร้องไปยังหน่วยงานการกำกับดูแลการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยข้อเรียกร้องต้องอ้างถึงข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่เป็นไปได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการกล่าวหาว่ามีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้น การแก้ไขปัญหาที่ต้องการตลอดจนข้อมูลระบุตัวตนที่เกี่ยวข้องกับผู้ควบคุมข้อมูล ผู้ประมวลผลข้อมูล (หากมี) และผู้อ้างสิทธิ²¹ เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ หากการตรวจสอบพบว่าการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจริง คณะกรรมการอาจเรียกร้องให้ผู้ควบคุมข้อมูล ทำการปิดกั้นการประมวลผลโดยอัตโนมัติ ดำเนินการตามมาตรการ หรือการสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลดำเนินการตามความจำเป็นที่เหมาะสม เพื่อให้การประมวลผลเป็นไปตามข้อกำหนดที่บังคับใช้ การปิดกั้นดังกล่าวอาจดำเนินการเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด หากพบว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นธรรมโดยมีผลมาจากกรณีการล้มเหลวในการใช้มาตรการที่จำเป็น ทั้งนี้ สิทธิตามมาตรา 7 ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อาจถูกบังคับใช้โดยการฟ้องคดีหรือร้องเรียนต่อหน่วยงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียนกับหน่วยงานให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจจะไม่ได้รับอนุญาตหากพบว่าการดำเนินการในเรื่องเดียวกันและได้ทำการยื่นฟ้องต่อหน่วยงานตุลาการแล้ว และการร้องเรียนกับหน่วยงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะป้องกันไม่ให้เกิดการดำเนินการในเรื่องเดียวกันต่อหน่วยงานตุลาการ²²

this requirement proves impossible or involves a manifestly disproportionate effort compared with the right that is to be protected.

²¹ Italian Personal Data Protection Code ,Section 142 (*Lodging a Claim*)

1. A claim shall refer, with as many details as possible, to the facts and circumstances on which it is grounded, the allegedly infringed provisions and the remedies sought as well as to the identification data concerning data controller, data processor, if available, and claimant.

²² Italian Personal Data Protection Code ,Section 145

1. The rights as per Section 7 may be enforced either by filing a lawsuit or by lodging a complaint with the Garante.

2. Lodging a complaint with the Garante shall not be permitted if an action regarding the same matter and between the same parties has already been brought before a judicial authority.

3. Lodging a complaint with the Garante shall prevent an action from being brought by the same parties and for the same matter before a judicial authority.

3.2.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

ในปัจจุบันสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 (Personal Data Protection Act 2012) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการรวบรวม ข้อมูลส่วนบุคคล การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยองค์กรในลักษณะที่ให้การยอมรับ ทั้งสิทธิของบุคคลในการได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความจำเป็นขององค์กร ในการรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ที่จำเป็นและถูกพิจารณา ว่ามีความเหมาะสมต่อสถานการณ์²³ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

มาตรา 2 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 ได้ให้ความหมาย ของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจริงหรือไม่ แต่สามารถระบุตัว ของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้จากข้อมูลนั้น หรือข้อมูลอื่นๆ ที่องค์กรมีหรือมีแนวโน้ม ที่จะเข้าถึงได้²⁴

การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้ จะไม่ใช่บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคล ที่มีอยู่ในบันทึกมาอย่างน้อย 100 ปี หรือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลที่เสียชีวิตยกเว้น บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และมาตรา 24 (การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล) ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในส่วนข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว 10 ปี หรือน้อยกว่า นั้น²⁵ โดยมาตรา 24 ดังกล่าวบัญญัติไว้ว่า องค์กรจะต้องปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความ

²³ Personal Data Protection Act 2012 , Section 3 Purpose

The purpose of this Act is to govern the collection, use and disclosure of personal data by organisations in a manner that recognises both the right of individuals to protect their personal data and the need of organisations to collect, use or disclose personal data for purposes that a reasonable person would consider appropriate in the circumstances.²⁴ Personal Data Protection Act 2012, Section 2

²⁴ Personal Data Protection Act 2012, Section 2

“personal data” means data, whether true or not, about an individual who can be identified —

- (a) from that data; or
- (b) from that data and other information to which the organisation has or is likely to have access;

²⁵ Personal Data Protection Act 2012 , Section 4 Application of Act

(4) This Act shall not apply in respect of —

(a) personal data about an individual that is contained in a record that has been in existence for at least 100 years; or

ครอบครองหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของตน โดยมีการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเข้าถึงการรวบรวม การใช้ การเปิดเผย การคัดลอก การดัดแปลง การกำจัด หรือความเสี่ยงใดๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยไม่ได้รับอนุญาต²⁶

สำหรับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนและองค์กรที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องดำเนินการตามคำร้องขอโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ทั้งนี้ องค์กรไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามคำร้องขอ หากข้อมูลดังกล่าว เป็นข้อมูลที่คุกคามความปลอดภัย สุขภาพร่างกาย หรือจิตใจของบุคคลอื่นที่มีใช้ของบุคคลที่ร้องขอ หรือก่อให้เกิดอันตรายในทันทีหรืออย่างร้ายแรงต่อความปลอดภัยหรือต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจของบุคคลที่ร้องขอ หรือ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลอื่น หรือเปิดเผยตัวตนของบุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลอื่นและบุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ไม่ยินยอมให้เปิดเผยตัวตน หรือเป็นการขัดต่อผลประโยชน์ของชาติ²⁷

นอกจากการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวแล้ว ยังมีสิทธิที่จะแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล กรณีข้อมูลส่วนบุคคลมีความผิดพลาด ส่วนการขอให้มีการลบหรือทำลายข้อมูลนั้น มิได้มีการกำหนดไว้

(b) personal data about a deceased individual, except that the provisions relating to the disclosure of personal data and section 24 (protection of personal data) shall apply in respect of personal data about an individual who has been dead for 10 years or fewer

²⁶ Personal Data Protection Act 2012 , Section 24 Protection of personal data

An organisation shall protect personal data in its possession or under its control by making reasonable security arrangements to prevent unauthorised access, collection, use, disclosure, copying, modification, disposal or similar risks.²⁷ Personal Data Protection Act 2012 , Section 21

²⁷ Personal Data Protection Act 2012 , Section 21

(3) An organisation shall not provide an individual with the individual's personal data or other information under subsection (1) if the provision of that personal data or other information, as the case may be, could reasonably be expected to

(a) threaten the safety or physical or mental health of an individual other than the individual who made the request;

(b) cause immediate or grave harm to the safety or to the physical or mental health of the individual who made the request;

(c) reveal personal data about another individual;

(d) reveal the identity of an individual who has provided personal data about another individual and the individual providing the personal data does not consent to the disclosure of his identity; or

(e) be contrary to the national interest.

โดยตรง แต่หากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ถอนความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายกำหนดให้องค์กรรวมถึงตัวกลางและตัวแทนขององค์กร ต้องยุติในการรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นแล้วแต่กรณี เว้นแต่มีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่องค์กรมีอำนาจในการจัดเก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลต่อไปได้²⁸

อย่างไรก็ตาม มิได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลที่เป็นญาติหรือครอบครัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตว่าจะเข้ามาใช้สิทธิใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลแทนในฐานะญาติแต่ประการใด

การดำเนินการเมื่อมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสาธารณรัฐสิงคโปร์ กำหนดให้บุคคลใดๆก็ตามที่ได้รับความเสียหายโดยตรงที่เป็นผลมาจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติใดๆ ที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 4, ที่ 5 หรือที่ 6 โดยองค์กร มีสิทธิดำเนินการเพื่อบรรเทาความเสียหายโดยดำเนินคดีแพ่งในศาล และในระหว่างที่ดำเนินการทางศาล คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีอำนาจในการให้การคุ้มครองเป็นการชั่วคราวโดยห้ามมิให้มีการดำเนินการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหายในลักษณะดังกล่าวจนกว่าคดีจะสิ้นสุด สำหรับศาลอาจอนุญาตให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายใช้สิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง หรือบรรเทาความเสียหายโดยมีคำสั่งห้าม

²⁸ Personal Data Protection Act 2012 , Section 16 Withdrawal of consent

(1) On giving reasonable notice to the organisation, an individual may at any time withdraw any consent given, or deemed to have been given under this Act, in respect of the collection, use or disclosure by that organisation of personal data about the individual for any purpose

(2) On receipt of the notice referred to in subsection (1), the organisation concerned shall inform the individual of the likely consequences of withdrawing his consent

(3) An organisation shall not prohibit an individual from withdrawing his consent to the collection, use or disclosure of personal data about the individual, but this section shall not affect any legal consequences arising from such withdrawal

(4) Subject to section 25, if an individual withdraws consent to the collection, use or disclosure of personal data about the individual by an organisation for any purpose, the organisation shall cease (and cause its data intermediaries and agents to cease) collecting, using or disclosing the personal data, as the case may be, unless such collection, use or disclosure, as the case may be, without the consent of the individual is required or authorised under this Act or other written law.²⁹ Personal Data Protection Act 2012 , Section 32 Right of private action

หรือประกาศ หรือให้องค์กรชดใช้ค่าเสียหาย หรือให้บรรเทาความเสียหายในลักษณะอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร²⁹

นอกจากนี้ มีการบัญญัติเกี่ยวกับทางเลือกในการระงับข้อพิพาทเอาไว้ว่าหากคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการร้องเรียนจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล คณะกรรมการฯ มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ความยินยอมของผู้ร้องเรียนและองค์กร รวมถึงให้มีอำนาจในการแก้ไขข้อร้องเรียนของบุคคลภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการด้วย³⁰

3.2.3 ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล โดยมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้หลายฉบับ ทั้งในส่วนของกฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายระดับรัฐ รวมถึงประเทศไทยเคยนำกฎหมาย

²⁹ Personal Data Protection Act 2012 , Section 32 Right of private action

(1) Any person who suffers loss or damage directly as a result of a contravention of any provision in Part IV, V or VI by an organisation shall have a right of action for relief in civil proceedings in a court.

(2) If the Commission has made a decision under this Act in respect of a contravention specified in subsection (1), no action accruing under subsection (1) may be brought in respect of that contravention until after the decision has become final as a result of there being no further right of appeal

(3) The court may grant to the plaintiff in an action under subsection (1) all or any of the following:

(a) relief by way of injunction or declaration;

(b) damages;

(c) such other relief as the court thinks fit.³⁰ Personal Data Protection Act 2012 , Section 27

Alternative dispute resolution

³⁰ Personal Data Protection Act 2012 , Section 27 Alternative dispute resolution

(1) If the Commission is of the opinion that any complaint by an individual against an organisation may more appropriately be resolved by mediation, the Commission may, with the consent of the complainant and the organisation, refer the matter for mediation.

(2) Subject to subsection (1), the Commission may, with or without the consent of the complainant and the organisation, direct a complainant or the organisation or both to attempt to resolve the complaint of the individual in the way directed by the Commission

ของประเทศแคนาดา มาศึกษาเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ... คราวที่เสนอร่างดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ในปี ค.ศ. 2009 ด้วย³¹

สำหรับในปัจจุบัน จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา เห็นว่า สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อมีการตายเกิดขึ้น โดยในการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตในครั้งนี ผู้ศึกษา จะทำการศึกษากฎหมายของรัฐอัลเบอร์ตา (Alberta) ประเทศแคนาดา ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 (Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 ได้ให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้ว่า หมายถึงบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุตัวตนได้ เช่น³²

1) ความเป็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับชื่อบุคคล ที่อยู่ ของที่บ้าน หรือที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ของที่บ้านและที่ทำงาน

2) ความเป็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ต้นตระกูล ชาติพันธุ์ สีผิว ความเชื่อทางศาสนา การเมือง หรือความสัมพันธ์

³¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....” เพิ่งอ้าง, น. 3.

³² Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 1

(n) “personal information” means recorded information about an identifiable individual, including

(i) the individual’s name, home or business address or home or business telephone number,

(ii) the individual’s race, national or ethnic origin, colour or religious or political beliefs or associations,

(iii) the individual’s age, sex, marital status or family status,

(iv) an identifying number, symbol or other particular assigned to the individual,

(v) the individual’s fingerprints, other biometric information, blood type, genetic information or inheritable characteristics,

(vi) information about the individual’s health and health care history, including information about a physical or mental disability,

(vii) information about the individual’s educational, financial, employment or criminal history, including criminal records where a pardon has been given,

(viii) anyone else’s opinions about the individual, and

(ix) the individual’s personal views or opinions, except if they are about someone else;

3) หมายเลขประจำตัวประชาชน สัญลักษณ์ และ ความเป็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับอายุ สถานภาพสมรส หรือสถานภาพครอบครัว

4) ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับหมายเลขที่ระบุได้อื่นๆ สัญลักษณ์หรืออื่นๆ หรือการมอบอำนาจให้แก่บุคคล

5) ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับลายนิ้วมือ และ ไบโอมेटริกซ์อื่นๆ ข้อมูลเกี่ยวกับกรุปเลือด ข้อมูลทางพันธุกรรมหรือลักษณะที่ถ่ายทอดได้

6) ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและประวัติการดูแลสุขภาพของบุคคล โดยรวมถึงข้อมูลด้านความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ

7) ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการศึกษา การเงิน การจ้างงาน หรือประวัติอาชญากรรม หรือบันทึกอาชญากรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการอภิบาลโทษ

8) ความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องใดๆ ของบุคคลนั้นและ

9) ทศนคติหรือความคิดเห็นส่วนบุคคลยกเว้นกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น

ทั้งนี้ ภายใต้คำจำกัดความนี้ มีขอบเขตการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และเสียชีวิต ทั้งนี้ กฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 ใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดของผู้เสียชีวิตที่อยู่ภายใต้การดูแลหรือควบคุมของหน่วยงานสาธารณะ เว้นแต่ข้อมูลดังกล่าวจะไม่รวมอยู่ในกฎหมายมาตรา 4(1) ซึ่งไม่รวมถึงข้อมูลของเกี่ยวกับผู้เสียชีวิต และมีข้อยกเว้นหลายประการที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิตซึ่งผู้ศึกษาจะได้อธิบายต่อไป³³

มาตรา 4(1) ได้บัญญัติข้อยกเว้นไม่นำกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับกรณีดังต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาของศาล บันทึกของผู้เชี่ยวชาญของศาล บันทึกข้อตกลงในกระบวนการยุติธรรม หรือบันทึกที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการหรือให้การสนับสนุนการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาของศาลใดๆ (2) บันทึกส่วนบุคคล การสื่อสาร หรือร่างการตัดสินใจหรือสำหรับบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนการกึ่งตุลาการ รวมถึงอำนาจใดๆ ที่กำหนดโดยรองผู้ว่าการในสภาซึ่งฝ่ายปกครองและศาลใช้ (3) บันทึกเกี่ยวกับการประกันตามความหมายในมาตรา 9 ของกฎหมายว่าด้วยหลักฐานแห่งรัฐอัลเบอร์ตา (4) บันทึกที่สร้างขึ้นโดยหรือเพื่อ หรืออยู่ในความดูแลหรือภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ของสถานีดับเพลิงและเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้กฎหมายแห่งรัฐอัลเบอร์ตา (5) ข้อมูลที่รวบรวมโดย หรือเพื่อ หรืออยู่ในความดูแล หรือภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการจริยธรรมและเกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูล

³³ Foip Bulletin, "Personal Information of Deceased Persons," Retrieved 28 November 2020, From <https://www.servicealberta.ca/foip/documents/bulletin16.pdf>.

ของรัฐมนตรี หรือเจ้าหน้าที่อาวุโส ที่ดูแลเกี่ยวกับจรรยาบรรณข้าราชการ และ (6) ข้อมูลที่รวบรวม โดย หรือเพื่อ หรืออยู่ในความดูแล ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการจริยธรรมและเกี่ยวข้องกับ การเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจริยธรรมภายใต้ กฎหมายว่าด้วยความซัดกันของผลประโยชน์³⁴

ในกรณีที่ถูกกฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 อนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต แต่หากมีกฎหมายอื่นที่สำคัญยิ่ง กว่ากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นไปตาม กฎหมายเช่นว่านั้นกำหนด เช่น กฎหมายว่าด้วยแอลกอฮอล์และยาเสพติดแห่งรัฐอัลเบอร์ตา (ADDAC) มาตรา 9 กำหนดห้ามมิให้เปิดเผยหรือระบุตัวตนของผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลรักษา หรือมารับบริการของ AADAC ข้อมูลดังกล่าวไม่อาจเปิดเผยได้ เป็นต้น³⁵

³⁴ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 4 Records to which this Act applies

(1) This Act applies to all records in the custody or under the control of a public body, including court administration records, but does not apply to the following:

(a) information in a court file, a record of a judge of the Court of Appeal of Alberta, the Court of Queen’s Bench of Alberta or The Provincial Court of Alberta, a record of a master of the Court of Queen’s Bench of Alberta, a record of a justice of the peace other than a non-presiding justice of the peace under the Justice of the Peace Act, a judicial administration record or a record relating to support services provided to the judges of any of the courts referred to in this clause;

(b) a personal note, communication or draft decision created by or for a person who is acting in a judicial or quasi-judicial capacity including any authority designated by the Lieutenant Governor in Council to which the Administrative Procedures and Jurisdiction Act applies;

(c) a quality assurance record within the meaning of section 9 of the Alberta Evidence Act; (d) a record that is created by or for or is in the custody or under the control of an officer of the Legislature and relates to the exercise of that officer’s functions under an Act of Alberta;

(e) information that is collected by or for or is in the custody or under the control of the Ethics Commissioner and relates to the disclosure statements of deputy ministers and other senior officers that have been deposited with the Ethics Commissioner;

(e.1) information that is collected by or for or is in the custody or under the control of the Ethics Commissioner and relates to the disclosure statements of designated senior officials that have been deposited with the Ethics Commissioner under Part 4.3 of the Conflicts of Interest Act;

³⁵ Foip Bulletin, *Ibid.*

การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

กฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 มีข้อกำหนดสำหรับสถานการณ์บางอย่างที่บุคคลอาจใช้สิทธิในการมอบอำนาจให้บุคคลอื่น เช่น ตามมาตรา 84 ในกรณีของผู้เสียชีวิตหรือผู้เยาว์ สิทธิและอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกใช้โดยตัวแทนของแต่ละบุคคล โดยตัวแทนหมายถึง ผู้ที่มีอำนาจในการดูแลทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต เช่น ผู้ที่เป็นผู้ดำเนินการอยู่ในพินัยกรรม (ผู้จัดการมรดก) หรือผู้ที่ศาลแต่งตั้ง³⁶ ทั้งนี้ การขอให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต หน่วยงานสาธารณะที่เป็นผู้ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่า บุคคลที่ร้องขอมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่ามีอำนาจในการดำเนินการในนามของผู้เสียชีวิต เช่น สำเนาพินัยกรรมของผู้เสียชีวิต หรือคำสั่งศาล เป็นต้น ทั้งนี้ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตดังกล่าวหน่วยงานสาธารณะยังต้องการหลักฐานว่าข้อมูลที่ร้องขอให้มีการเปิดเผยนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ในการดูแลทรัพย์สินของผู้ตาย เช่น กรณีพ่อแม่ต้องการข้อมูลของผู้ตาย เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของภรรยาหรือไม่ เป็นต้น³⁷

³⁶ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 84 Exercise of rights by other persons

- (1) Any right or power conferred on an individual by this Act may be exercised
 - (a) if the individual is deceased, by the individual's personal representative if the exercise of the right or power relates to the administration of the individual's estate,
 - (b) if a guardian or trustee has been appointed for the individual under the Adult Guardianship and Trusteeship Act, by the guardian or trustee if the exercise of the right or power relates to the powers and duties of the guardian or trustee,
 - (c) if an agent has been designated under a personal directive under the Personal Directives Act, by the agent under the authority of the directive if the directive so authorizes,
 - (d) if a power of attorney has been granted by the individual, by the attorney if the exercise of the right or power relates to the powers and duties of the attorney conferred by the power of attorney,
 - (e) if the individual is a minor, by a guardian of the minor in circumstances where, in the opinion of the head of the public body concerned, the exercise of the right or power by the guardian would not constitute an unreasonable invasion of the personal privacy of the minor, or
 - (f) by any person with written authorization from the individual to act on the individual's behalf.

³⁷ Foip Bulletin, *Ibid.*

สำหรับสิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล องค์กรสาธารณะมีสิทธิที่จะปฏิเสธคำขอดังกล่าว หากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวอย่างไม่มีเหตุผลของบุคคลที่สาม เว้นแต่บุคคลที่สามได้ให้ความยินยอมให้สามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้³⁸ ทั้งนี้ มาตรา 17 กำหนดให้องค์กรสาธารณะมีอำนาจพิจารณาการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ยังมีชีวิตอยู่และผู้ที่เกี่ยวข้องชีวิตไปแล้ว ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลของผู้เสียชีวิตโดยบุคคลที่สาม โดยทั่วไป จะไม่สามารถเปิดเผยได้ มิเช่นนั้นจะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เสียชีวิต เว้นแต่อยู่ภายใต้สถานการณ์บางประการที่สามารถทำการเปิดเผยข้อมูลได้ เช่น เป็นบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วเกินกว่า 25 ปี³⁹ การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเพื่อเป็นการจัดการทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต โดยตัวแทนของผู้เสียชีวิตได้ให้ความยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้⁴⁰ หรือมีบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่มีความสำคัญยิ่งกว่าอนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตได้⁴¹ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (The Public Health Act 2008) หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนการเสียชีวิต (The Fatality Inquiries Act 2000) เป็นต้น

ทั้งนี้ หน่วยงานสาธารณะต้องมีการพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่า จะมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตหรือไม่ เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในบางกรณีก็อาจเป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลที่สามโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ดังนั้น

³⁸ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 17

(1) The head of a public body must refuse to disclose personal information to an applicant if the disclosure would be an unreasonable invasion of a third party's personal privacy.

³⁹ Freedom of information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 17

(2) A disclosure of personal information is not an unreasonable invasion of a third party's personal privacy if

(i) the personal information is about an individual who has been dead for 25 years or more,

⁴⁰ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 84

(1) Any right or power conferred on an individual by this Act may be exercised

(a) if the individual is deceased, by the individual's personal representative if the exercise of the right or power relates to the administration of the individual's estate,

⁴¹ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 17

(2) A disclosure of personal information is not an unreasonable invasion of a third party's personal privacy if

(c) an Act of Alberta or Canada authorizes or requires the disclosure.

ต้องพิจารณาปัจจัยต่อไปนี้อย่างรอบคอบด้วย เช่น การเปิดเผยข้อมูลภายใต้สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร และการตรวจสอบข้อมูลโดยประชาชน การเปิดเผยข้อมูลมีแนวโน้มเป็นการส่งเสริมสุขภาพ และความปลอดภัยหรือการปกป้องสิ่งแวดล้อม ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคล การเปิดเผยข้อมูลจะเป็นการช่วยในการค้นคว้าหรือตรวจสอบข้อเรียกร้องข้อพิพาท หรือข้อข้องใจของชาวอะบอริจิน เป็นต้น⁴²

ส่วนข้อมูลส่วนบุคคลบางประการ กฎหมายเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลของผู้เสียชีวิต ไม่สมควรกระทำ เนื่องจากไม่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยหรือความปลอดภัยของประชาชน เช่น การเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพของผู้ตายเมื่อเสียชีวิต และอยู่ระหว่างการสอบสวนของหน่วยงานรัฐบาล เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการรวบรวมข้อมูลของผู้เสียชีวิต หน่วยงานสาธารณะจะดำเนินการได้ต่อเมื่อ ได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด⁴³ เช่น เจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ (ผู้ตรวจสอบทางการแพทย์) อาจทำการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนการเสียชีวิต เพื่อความสมบูรณ์ของรายงานการชันสูตรพลิกศพ หรือเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนทำการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อทำการสอบสวนคดีฆาตกรรม⁴⁴ หรือข้อมูลนั้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมของหน่วยงานสาธารณะ⁴⁵ นอกจากนี้ ตัวแทนของผู้เสียชีวิตมีอำนาจในการอนุญาตให้มีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต หากการรวบรวมดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ตาย⁴⁶ แต่หาก

⁴² Foip Bulletin, *Ibid.*

⁴³ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 33 Purpose of collection of information

No personal information may be collected by or for a public body unless

(a) the collection of that information is expressly authorized by an enactment of Alberta or Canada,

⁴⁴ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 33

(b) that information is collected for the purposes of law enforcement, or

⁴⁵ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 33

(c) that information relates directly to and is necessary for an operating program or activity of the public body

⁴⁶ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 84

(1) Any right or power conferred on an individual by this Act may be exercised

ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการมรดกหรือการรวบรวมทรัพย์สิน หากหน่วยงานสาธารณะมีความจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลของผู้เสียชีวิตต้องได้รับอนุญาตจากตัวแทนของผู้เสียชีวิตก่อนวัน แต่มีการบัญญัติให้รวบรวมได้โดยกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร หรือการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อการบังคับใช้กฎหมาย หรือเพื่อให้บริการด้านกฎหมายของหน่วยงานสาธารณะ หรือมีความจำเป็นในการกำหนดคุณสมบัติการขอรับสวัสดิการหรือผลประโยชน์ใดๆ จากรัฐของบุตรหรือของกลุ่มสมรส หรือเพื่อการบริหารจัดการบุคลากรของรัฐอัลเบอร์ตาหรือของหน่วยงานสาธารณะ⁴⁷

ในส่วนของการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การใช้ข้อมูลดังกล่าวต้องเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพย์สินของผู้ตายและได้รับความยินยอมจากตัวแทน หรือการเปิดเผยข้อมูลนั้นกระทำภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย

การดำเนินการเมื่อมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

มีบางสถานการณ์ที่กฎหมายให้สันนิษฐานว่า การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้เสียชีวิตอย่างไม่สมเหตุสมผล เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับประวัติทางการแพทย์ ข้อมูลด้านจิตเวช การวินิจฉัย การรักษาและการประเมินผลของผู้เสียชีวิต⁴⁸ ข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุตัวตนได้เกี่ยวกับการบันทึกการบังคับใช้กฎหมาย⁴⁹ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการทำงานหรือประวัติด้านการศึกษาของผู้เสียชีวิต⁵⁰

เมื่อมีการละเมิดความเป็นส่วนตัว บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือทายาทของผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจใช้สิทธิทางศาลเพื่อฟ้องเรียกค่าเสียหายในทาง

(a) if the individual is deceased, by the individual's personal representative if the exercise of the right or power relates to the administration of the individual's estate

⁴⁷ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 34

⁴⁸ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000, Section 17

(4) A disclosure of personal information is presumed to be an unreasonable invasion of a third party's personal privacy if

(a) the personal information relates to a medical, psychiatric or psychological history, diagnosis, condition, treatment or evaluation,

⁴⁹ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 17(4)

(b) the personal information is an identifiable part of a law enforcement record, except to the extent that the disclosure is necessary to dispose of the law enforcement matter or to continue an investigation,

⁵⁰ Freedom of Information and Protection of Privacy Act 2000 , Section 17(4)

(d) the personal information relates to employment or educational history,

แพงได้ โดยนอกจากมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงแล้ว ยังสามารถเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อีกส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การฟ้องเรียกค่าเสียหายในเรื่องการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวนั้น ต้องพิจารณาองค์ประกอบดังต่อไปนี้ การละเมิดดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย การละเมิดเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น และก่อให้เกิดความกังวล การละเมิดนั้นมีความสำคัญ และก่อให้เกิดความทุกข์ ความอับอาย หรือความปวดร้าวใจให้แก่ผู้เสียหาย⁵¹

3.3 กฎหมายไทย

ในการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทยพบว่า มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลายฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ปัจจุบันภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลก็ยังคงได้รับการคุ้มครองไว้เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนชาวไทย โดยยังคงหลักการสำคัญตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รับรองไว้ แต่ได้บัญญัติให้มีความกระชับ ในทางถ้อยคำมากยิ่งขึ้น และระบุข้อยกเว้นให้อำนาจของกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ที่จะสามารถเข้าไปล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่ปรากฏในมาตรา 32 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

กล่าวโดยสรุป “ความเป็นส่วนตัว” (Privacy) เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ โดยสามารถสรุปหลักการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ได้ว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคือ สิทธิความเป็นส่วนตัวประการหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การกระทำอันเป็นการละเมิด หรือกระทบต่อสิทธิ

⁵¹ Brian Smeenk, “Canadians Can Now Sue for Invasion of Privacy, But It’s Not Worth Much,”

ของบุคคล หรือการนำข้อมูล ส่วนบุคคล ไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่
จะมีอำนาจตามกฎหมาย และการจะนำข้อมูลส่วนบุคคล ไปใช้ประโยชน์จะกระทำได้อีกเมื่ออาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

3.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล
แบ่งออกเป็น 6 บรรพ คือ บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไป บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ บรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศ
สัญญา บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวและบรรพ 6 ว่าด้วยมรดก
โดยมีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตดังต่อไปนี้

ลักษณะทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ในมาตรา
137 ว่าหมายถึง “วัตถุมีรูปร่าง” และได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ในมาตรา 138
ว่า “ทรัพย์สินหมายความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คำว่า “ทรัพย์สิน” ตามความหมายในกฎหมายนั้น
หมายถึง วัตถุมีรูปร่าง ซึ่งสิ่งที่จะเป็นทรัพย์สินตามกฎหมายจะต้องเป็นวัตถุที่ประกอบขึ้นด้วยอนุ
ของโมเลกุลอันทำให้เกิดเป็นรูปลักษณะต่างๆ ที่เราสามารถเห็นหรือสัมผัสได้ ส่วนคำว่า
“ทรัพย์สิน” นั้น หมายความรวมทั้งวัตถุที่มีรูปร่างและวัตถุที่ไม่มีรูปร่างที่สามารถมีราคาและถือเอา
เป็นเจ้าของได้ ทรัพย์สินจึงมีความหมายกว้างกว่าคำว่าทรัพย์สิน แต่เมื่อพิจารณาทั้งสองคำประกอบกัน
แล้วจะเห็นได้ว่าทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สิน นั่นเอง ดังนั้นทรัพย์สินจึงหมายถึงวัตถุมีรูปร่าง
ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้เช่นกัน⁵²

จากความหมายของคำว่าทรัพย์สินและทรัพย์สินดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสิ่งใดจะเป็นทรัพย์สิน
และทรัพย์สินตามความหมายของกฎหมายจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญรวม 3 ประการ
ด้วยกัน หากขาดลักษณะหนึ่งลักษณะใดไปก็จะเป็นทรัพย์สินหรือทรัพย์สิน ลักษณะดังกล่าว ได้แก่

1) เป็นวัตถุมีรูปร่างหรือวัตถุไม่มีรูปร่างก็ได้

คำว่า “วัตถุมีรูปร่าง” หมายถึง สิ่งที่มีมองเห็นได้ด้วยตาและสามารถหยิบ จับ หรือถือได้
เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้ประกอบขึ้นด้วยโมเลกุลซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสสาร ทำให้เราสามารถ
มองเห็นรูปร่างลักษณะได้ เช่น กระเป๋า ปากกา แก้วน้ำ โตะ เก้าอี้ รถ บ้านเรือน เป็นต้น มีข้อสังเกต
เกี่ยวกับเรื่อง “กระแสไฟฟ้า” ซึ่งเราไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่กระแสไฟฟ้าประกอบ
ขึ้นด้วยอนุต่างๆ ที่ก่อให้เกิดเป็นกระแสไฟฟ้า อนุเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง กระแสไฟฟ้าจึงถือว่า

⁵² ชมชื่น มัชฌิมมณ, ทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2544),

เป็นวัตถุมีรูปร่างอันจัดว่าเป็นทรัพย์สินตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้ใดลักกระแไฟฟ้าใช้จึงมีความผิดฐานลักทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา⁵³ ส่วนคำว่า “วัตถุไม่มีรูปร่าง” หมายถึง สิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา ไม่สามารถสัมผัสหยาบหรือจับได้ เช่น พลังงานน้ำตก พลังงานปรมาณู พลังลม แก๊ส เป็นต้น

(1) วัตถุนั้นอาจมีราคาได้

คำว่า “อาจมีราคาได้” หมายถึง วัตถุนั้นมีคุณค่าอยู่ในตัวของมันเองกล่าวคือของบางอย่างถึงแม้จะไม่มีราคาที่ซื้อขายกันในท้องตลาด แต่หากมีคุณค่าทางจิตใจของบุคคลหนึ่งบุคคลใดแล้ว ย่อมถือว่าของนั้นอาจมีราคาได้ เช่น กระจกของบรรพบุรุษ ศพของบุพการี เลือดของมนุษย์ ชื่อสกุล เป็นต้น

(2) วัตถุนั้นอาจถือเอาได้

คำว่า “อาจถือเอาได้” หมายถึง การที่มนุษย์สามารถเข้าหวงแหวนหรือเข้ายึดถือเอาเป็นเจ้าของได้ เช่น ที่ดิน บ้านเรือน รถยนต์ เงินตรา เป็นต้น สำหรับสิ่งที่มีมนุษย์ยังไม่สามารถถือเอาได้ เช่น ก้อนเมฆ ดวงจันทร์ ดวงดาว เหล่านี้ไม่ถือเป็นทรัพย์สินหรือทรัพย์สิน นอกจากนี้คำว่า “อาจถือเอาได้” มิได้หมายถึงเฉพาะสิ่งของที่บุคคลอาจหยิบ จับ หรือถือเอาได้อย่างจริงจังเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงสิ่งที่ไม่รูปร่างซึ่งบุคคลสามารถแสดงอาการหวงห้าม หวงแหวนหรือยึดถือไว้เพื่อตน และห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นได้อีกด้วย เช่น บรรดาสิทธิต่างๆ ที่บุคคลพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย อันได้แก่ กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ลิขสิทธิ์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร เป็นต้น

นคร เสรีรักษ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ในทางวิชาการอธิบายว่าเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของบุคคล ขณะเดียวกัน ก็เป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล การล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นการล่วงละเมิดในทรัพย์สินของบุคคล และเป็น การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่สำคัญ⁵⁴

ลักษณะการละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

⁵³ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2530), น. 4.

⁵⁴ นคร เสรีรักษ์, “ข้อมูลส่วนบุคคลสำคัญไฉน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก

ส่วนมาตรา 422 บัญญัติว่า ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใด อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นเป็นผู้ผิด

ขณะที่มาตรา 423 บัญญัติว่า ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือความเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อคนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรรู้ได้ ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

นอกเหนือจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายเฉพาะในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ให้ความคุ้มครองแก่การละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคล โดยการเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของบุคคลใดๆ อันทำให้บุคคลนั้นเสียหายไม่ว่าทางหนึ่งทางใด

หลักการเยียวยา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว ซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล เช่นเดียวกับสิทธิทั่วไปอื่นๆ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน ร่างกาย อนามัย ฯลฯ โดยไม่ได้มุ่งคุ้มครองเฉพาะเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง ทั้งที่สาระสำคัญแห่งสิทธิอย่างอื่นกับสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลมีลักษณะแตกต่างกัน แต่บุคคลจะได้รับการคุ้มครองสิทธิไม่ว่าชนิดใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นเมื่อเกิดความเสียหายแล้วเท่านั้น ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายมากกว่าเป็นมาตรการป้องกัน ซึ่งขัดแย้งกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่เป็นสากล ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองในลักษณะของการป้องกัน ตามแนวคิดที่ว่า การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลักทั่วไป การเปิดเผยเป็นข้อยกเว้นเฉพาะเมื่อได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่ผู้เสียหาย เว้นแต่จะได้มีบทกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น หรือบัญญัติคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ ดังเช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ภาระการพิสูจน์จึงจะตกแก่ผู้ถูกกล่าวหา อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในส่วน

ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีการวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน หรืออธิบายความหมายของคำดังกล่าวแต่ประการใด⁵⁵

กล่าวโดยสรุป ในการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต พบว่า กฎระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (The General Data Protection Regulation (Regulation (EU) 2016/679) (GDPR) มิได้ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้โดยตรง แต่บัญญัติให้ประเทศสมาชิกอาจนำบทบัญญัติมาตรา 15-22 ไปบังคับใช้กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตได้ ทำให้ประเทศอิตาลี ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปได้นำกฎระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปข้อ 15-22 มาใช้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย ส่วนสาธารณรัฐสิงคโปร์ มิได้บัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ ในลักษณะที่อนุญาตให้ทายาทเข้าถึงบัญชีผู้ใช้ของผู้เสียชีวิต ขณะที่ประเทศแคนาดา มีแนวคิดว่า สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลมิได้สิ้นสุดลงเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ดังนั้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงรวมถึงผู้มีชีวิตอยู่และเสียชีวิตไปแล้วสำหรับประเทศไทย การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้หมายรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2549 กรณีที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต หน่วยงานของรัฐต้องทำการชี้แจงข้อมูลหรือให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตแก่ผู้สืบสิทธิ์ ทายาท ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้พิทักษ์ตามกฎหมาย หากบุคคลดังที่ได้กล่าวไปร้องขอข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขณะที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มิได้ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วยแต่ประการใด

3.3.3 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ กำหนดนิยามคำว่า “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น หรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์

⁵⁵ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, “กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <http://www.oic.go.th/FILEROOM/CABOICFORM02/DRAWER05/GENERAL/ DATA0000/00000333.PDF>.

นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

จากบทนิยามดังกล่าว ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจึงประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล รวมทั้งสิ่งที่สามารถบ่งชี้หรือยืนยันตัวตนบุคคลได้ด้วยว่าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นของบุคคลใด เนื่องจากบุคคลย่อมมีความเป็นส่วนตัวในการดำรงชีวิตและไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้อื่นนำเรื่องส่วนตัวของตนไปเปิดเผยต่อสาธารณะ เพราะอาจทำให้เกิด ความอึดอัดใจ ไม่สบายใจ หรือความรำคาญได้

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในภาครัฐ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทบกระเทือนถึงสิทธิในเรื่องความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลไว้ดังนี้

ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย

ผู้ที่อยู่ในข่ายที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองกับบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย และบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น⁵⁶ รวมทั้งผู้ที่ถึงแก่กรรมไปแล้วด้วย แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงนิติบุคคล⁵⁷ ส่วนในด้านหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ พิจารณาตาม ความหมายของหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา 4 โดยกำหนดให้หมายถึง “ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระ และ หน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น พระราชบัญญัตินี้ได้นิยามไว้ว่า หมายถึง “ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ” จากคำนิยามข้างต้น ผู้ที่อยู่ใต้บังคับของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการคือทุกส่วนราชการ เว้นแต่ศาลก็เฉพาะแต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้นที่ได้รับการยกเว้น รัฐวิสาหกิจ องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ รวมทั้งหน่วยงานอิสระของรัฐไม่ว่าจะเป็นสำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงาน ก.ก.ค. และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ก็อยู่ใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ด้วย ทั้งนี้ ตามคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ. 372/2549 คดีหมายเลขแดงที่ อ.472/2551 ระหว่างนายพิเชษฐไรรักษา ผู้ฟ้องคดี กับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่ 1 และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่ 2 ผู้ถูกฟ้องคดี ตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

⁵⁶ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 21.

⁵⁷ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 4.

ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้นิยามไว้ว่าหมายถึง ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่ หน่วยงานของรัฐที่อยู่ได้บังคับ
ของพระราชบัญญัตินี้ด้วย

การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต

อนึ่ง มีการบัญญัติถึงการดำเนินการแทนผู้เสียชีวิตไว้ใน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 25วรรคห้า ซึ่งบัญญัติให้บุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีสิทธิ
ดำเนินการตามมาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 25 แทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้
ความสามารถหรือเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมแล้ว ซึ่งกรณีนี้ นายกรัฐมนตรี โดยคำแนะนำ
ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 5 และมาตรา 25 วรรคห้า
ออก กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540) ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2541 ไว้ ดังต่อไปนี้

ในกรณีเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมและมีได้ทำพินัยกรรมกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
ให้บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิดำเนินการแทนตามมาตรา 24 ได้ ตามลำดับก่อนหลังดังต่อไปนี้

- 1) บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม
- 2) คู่สมรส
- 3) บิดาหรือมารดา
- 4) ผู้สืบสันดาน
- 5) พี่น้องร่วมบิดามารดา
- 6) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ในกรณีตามมาตรา 23 และมาตรา 25 ให้บุคคลตามข้อ(1)–(5) มีสิทธิดำเนินการแทนได้
ไม่ว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดจะมีความเห็นเช่นใดก็ตาม ถึงแม้บทบัญญัติของกฎหมายจะมีได้กล่าวถึง
การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้โดยตรง แต่ขอบเขตของการบังคับใช้
กฎหมายที่ให้การคุ้มครองรวมถึงผู้ถึงแก่กรรมด้วยนั้น ส่งผลทำให้นำหลักเกณฑ์ภายใต้
พระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับทั้งกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วที่อยู่ในความครอบครอง
ของรัฐ ดังต่อไปนี้

1) จัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการดำเนินงาน
ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นๆ เท่านั้น และต้องยกเลิกการจัดเก็บเมื่อหมดความจำเป็น⁵⁸

2) การจัดเก็บข้อมูลให้พยายามจัดเก็บจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน
กรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

⁵⁸ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 23(1).

ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดในการจัดเก็บข้อมูล และในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้า หรือพร้อมกับการขอข้อมูลด้วยว่าจะนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นมาใช้ในการใด และลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ⁵⁹

3) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้บุคคลทั่วไปทราบและสามารถ ตรวจสอบได้ว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนอาจถูกจัดเก็บไว้โดยหน่วยงานของรัฐแห่งใด โดยมีรายการที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนี้⁶⁰

- (ก) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้
- (ข) ประเภทของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- (ค) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ
- (ง) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล
- (จ) วิธีการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- (ฉ) แหล่งที่มาของข้อมูล

การลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาดังกล่าว มีการยกเว้นให้สำหรับหน่วยงานของรัฐบางแห่ง ได้แก่ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพราะกรณีนี้จะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว⁶¹

4) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ เพราะการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

5) จัดระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันมิให้มีการนำข้อมูลไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายกับเจ้าของข้อมูล

การดำเนินการเมื่อมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีเห็นว่าหน่วยงานของรัฐฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ สำหรับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 25 หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าหรือไม่ให้ความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นสามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) ได้⁶² ซึ่งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.) มีหน้าที่จะต้องพิจารณา

⁵⁹ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 23 วรรคสอง.

⁶⁰ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 23(3).

⁶¹ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 22.

⁶² พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 13.

เรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน และถ้ามีเหตุจำเป็นสามารถขยายเวลาออกไปได้ แต่รวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน

กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่แก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน เป็นกรณีที่เจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือผู้มีสิทธิดำเนินการแทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมแล้ว ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540) ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2541 ซึ่งหากหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าวตามคำขอดังกล่าว เจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หรือผู้กระทำการแทนบุคคลดังกล่าว สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (กวจ.) ได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (กขร.)

3.3.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้ให้เหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังให้ความหมายของคำว่า “บุคคล” หมายถึง บุคคลธรรมดา⁶³

จากบทบัญญัติข้างต้น ทำให้เห็นว่ากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยในปัจจุบันนี้ ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะบุคคลธรรมดาที่ยังมีชีวิต ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิตแล้ว จึงไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายนี้ การเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูล และการเปิดเผยข้อมูลของผู้ที่เสียชีวิตแล้วสามารถทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากทายาทก่อน

⁶³ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, มาตรา 6.

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาร่างพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ซึ่งได้รับการเสนอในปี พ.ศ. 2552 ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับถึงเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะ การเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติทำงาน หรือประวัติกิจกรรมบรรดาที่มีชื่อของบุคคลนั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวบุคคลนั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับถึงเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

นอกจากนี้ ยังให้ความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ให้หมายความรวมถึง (1) ทายาทหรือคู่สมรสของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย (2) ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁶⁴

เห็นได้ว่า แนวคิดในการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ในปี พ.ศ. 2552 นั้น ได้กำหนดขอบเขตของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ไปในทิศทางเดียวกัน ขณะเดียวกัน เมื่อมีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ฉบับปี พ.ศ. 2562 ได้มีการกำหนดขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายไปในทิศทางของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศส่วนใหญ่ซึ่งมิได้ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ซึ่งมีได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีโอกาสที่ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วจะถูกละเมิดความเป็นอยู่ส่วนตัว และถึงแม้ผู้เสียชีวิตจะไม่สามารถเป็นผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าวได้ แต่การละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้เสียชีวิตอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของญาติและครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้

นอกจากนี้ จากการศึกษาความเห็นที่มีต่อร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ... โดยเครือข่ายพลเมืองเน็ต เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2561 ได้ให้ความเห็นว่า ข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมควรได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลที่ยังมีชีวิต⁶⁵

การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 20 กำหนดเกี่ยวกับการให้ความยินยอมซึ่งเป็นหัวใจหลักของการอนุญาตให้มีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีของผู้เยาว์ไว้ว่า กรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยการสมรสหรือไม่มีสถานะ

⁶⁴ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 27.

⁶⁵ เครือข่ายพลเมืองเน็ต, “ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://thainetizen.org/docs/data-protection-bill-2018-comments/>

เสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้เยาว์ที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี ให้ขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ กรณีที่เจ้าของข้อมูลเป็นคนที่ไร้ความสามารถ การขอความยินยอมต้องขอจากผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทนคนไร้ความสามารถ กรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนที่เสมือนไร้ความสามารถ การขอความยินยอมต้องขอจากผู้ที่พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ และให้นำมาใช้บังคับกับกรณีของการถอนความยินยอมด้วย

เห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้มีอำนาจกระทำการแทน สามารถให้ความยินยอมใดๆ เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแทนผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถได้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีการกล่าวถึงว่าบุคคลใดจะมีอำนาจในการให้ความยินยอมแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้วแต่ประการใด ทำให้มีข้อพิจารณาว่าในการดำเนินการต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต บุคคลใดจะมีอำนาจดำเนินการแทน

ด้วยความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หมายถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่สามารถทำให้ระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นในกรณีทั่วไป หากพบว่ามีกรกระทำ ความผิด โดยการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลฯ มีสิทธิที่จะขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

ทั้งนี้ ตาม มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลหมกความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

(2) เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถอนความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ต่อไป

(3) เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 32 (1) และผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อาจปฏิเสธคาขอตามมาตรา 32 (1) (ก) หรือ (ข) ได้ หรือเป็นการคัดค้านตามมาตรา 32 (2)

(4) เมื่อข้อมูลส่วนบุคคล ได้ถูกเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามที่กำหนดไว้ในหมวดนี้

ทำให้มีข้อพิจารณาว่า ในกรณีที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตอยู่จะดำเนินการต่อข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอย่างไร

การดำเนินการเมื่อมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่ามีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยเมื่อมีการร้องเรียนเกิดขึ้น คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จะทำการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะ ตามความเชี่ยวชาญ⁶⁶

คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นนั้นมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้⁶⁷

- (1) พิจารณาเรื่องร้องเรียนตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ตรวจสอบการกระทำใด ๆ ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (3) ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล
- (4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

เห็นได้ว่า เมื่อมีการละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้น โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลแล้วแต่กรณี คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทข้อร้องเรียนดังกล่าวแต่มีข้อพิจารณาว่า สิทธิในการร้องเรียนนั้น เป็นของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น มิได้มีการบัญญัติกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิตแล้วแต่ประการใด

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติมาตรการลงโทษสำหรับการกระทำใดๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล มาตรา 83 กำหนดโทษปรับทางปกครองไว้ สูงสุดไม่เกิน 3,000,000 บาท สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ เช่น ข้อมูลเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ

⁶⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, มาตรา 73.

⁶⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, มาตรา 72.

ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ ฯลฯ มาตรา 26 กำหนดว่า ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง" จากเจ้าของข้อมูล การเก็บข้อมูลที่มีความอ่อนไหวโดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง และน่าจะทำให้เจ้าของข้อมูลเสียหาย มาตรา 79 วรรคสอง กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอม และน่าจะทำให้เจ้าของข้อมูลเสียหาย มาตรา 79 กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 500,000 บาท ถ้าผู้ประกอบการเปิดเผยข้อมูลเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ โดยไม่ได้รับความยินยอม มาตรา 79 วรรคสอง กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท

นอกจากนี้ มาตรา 77 กำหนดว่า ผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลต้องชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นเหตุสุดวิสัย หรือความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าของข้อมูลเอง หรือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ กรณีที่ศาลตัดสินให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายค่าเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล ตามมาตรา 78 ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่าย "ค่าเสียหายเชิงลงโทษ" เพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ตามที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ค่าเสียหายเชิงลงโทษในที่นี้เป็นเงินที่ต้องจ่ายเพิ่มจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อ "ปราม" ไม่ให้ผู้ประกอบการกล้ากระทำความผิดอีก โดยศาลอาจกำหนดให้จ่ายค่าเสียหายโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับจากข้อมูลส่วนบุคคล สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ เป็นต้น

3.3.5 พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2549

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกานี้คือ เนื่องจากประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศ ซึ่งมีการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐมากขึ้น สมควรสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐมีระบบการบริการของตน โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง สะดวก และรวดเร็ว อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานของรัฐ พร้อมทั้งให้หน่วยงานของรัฐสามารถพัฒนาการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐภายใต้มาตรฐานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมของรัฐด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับมาตรา 35 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 บัญญัติว่า คำขอการอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาแล้ว ให้ถือว่ามิผลโดยชอบ

ด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ทั้งนี้ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่มีการเก็บรวบรวม จัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่สามารถระบุตัวของบุคคลไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแนวนโยบายและแนวปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

จากบทบัญญัติดังกล่าว จึงได้มีการออกประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 เพื่อให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการรวบรวม จัดเก็บ ใช้หรือเผยแพร่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งปัจจุบันมีการนำระบบสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ประกอบการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างแพร่หลาย และเพื่อให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐมีความมั่นคงปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยเหตุนี้ ข้อ 1 แห่งประกาศฉบับนี้ จึงได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวบรวม จัดเก็บ ใช้ เผยแพร่ หรือดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ใช้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จัดทำนโยบายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคือ ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งถึงความมีอยู่ หรือรายละเอียดของข้อมูลส่วนบุคคลแก่เจ้าของข้อมูลเมื่อได้รับคำร้องขอภายในระยะเวลาอันสมควรตามวิธีการในรูปแบบ รวมถึงค่าใช้จ่าย (ถ้ามี) ตามสมควร และห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลปฏิเสธที่จะให้คำชี้แจงหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าของข้อมูล ผู้สืบสิทธิ์ ทายาท ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์ตามกฎหมาย⁶⁸

แสดงให้เห็นว่า กรณีที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต มีกำหนดให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการชี้แจงข้อมูลหรือให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตแก่ผู้สืบสิทธิ์ ทายาท ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้พิทักษ์ตามกฎหมาย หากบุคคลดังที่ได้กล่าวไปร้องขอข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย พบว่า ถึงแม้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) จะให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

⁶⁸ ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553, ข้อ 1.

ของผู้เสียชีวิตแตกต่างกันไป ในปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวมทั้งสิ้น 12 ประเทศ ที่ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลรวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว รวมถึงสาธารณรัฐอิตาลีด้วย และบางประเทศถึงแม้กฎหมายมิได้ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตแต่ในคำพิพากษาของศาลก็ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย เช่น คำพิพากษาของศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น

สำหรับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว เว้นแต่ในส่วนของการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้ควบคุมข้อมูลที่เป็นองค์กรธุรกิจมีหน้าที่ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตนจากการเข้าถึง โดยไม่ได้รับอนุญาต ขณะที่ประเทศแคนาดา กำหนดว่าสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อตาย ดังนั้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายจึงรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย

ส่วนกฎหมายของประเทศไทย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลายฉบับ ที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งใช้บังคับกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้การครอบครองของหน่วยงานภาครัฐบัญญัติให้การคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย ขณะที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานเอกชนกลับมิได้บัญญัติให้การคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้แต่ประการใด

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้เสียชีวิต

เมื่อพิจารณาความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของไทยแล้วพบว่า มีการให้ความสำคัญมาตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ส่วนเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เริ่มมีปรากฏครั้งแรกนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา หลังจากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขึ้นบังคับใช้ เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารอันรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่อยู่ในการครอบครองของรัฐ ต่อมามีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องอีก 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ถึงแม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่มีกฎหมายใดเป็นกฎหมายที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน โดยเจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมเพื่อเข้าใช้บริการ เช่น การเข้าใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ในโทรศัพท์มือถือ การขอเข้าใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบออนไลน์ และต่อมาเมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนามากขึ้น การเข้าใช้บริการต่างๆของผู้ให้บริการผ่านทางออนไลน์ยิ่งเป็นไปอย่างแพร่หลาย มีสื่อสังคมออนไลน์ที่ประชาชนนิยมเข้าใช้บริการมากมาย ได้แก่ เฟสบุ๊ก (Facebook) อินตราแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) รวมถึง การเล่นเกมออนไลน์ การเข้าใช้บริการซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น

ในการเข้าใช้บริการเหล่านี้ ผู้ใช้บริการต้องให้ความยินยอมตามข้อกำหนดของผู้ให้บริการ ซึ่งมักมีการกำหนดว่า ต้องยินยอมให้มีการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อนำไปใช้ในกิจการของผู้ให้บริการ เช่น การเสนอขายสินค้า การประมวลผลข้อมูลเพื่อหาวิเคราะห์ หากกลุ่มเป้าหมายของสินค้า รวมถึงการส่งต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการรวบรวมไว้ ไปยังผู้ให้บริการรายอื่นที่อยู่ในเครือเดียวกัน เป็นพันธมิตรกัน หรือเป็นคู่ค้า นำมาซึ่งความเดือดร้อน รำคาญ หรือสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ ด้วยการเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในโลกปัจจุบัน ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็ว และหากข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวถูกนำไปใช้โดยผู้อื่นโดยไม่ได้รับ

ความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อาจส่งผลกระทบต่อกระเทือนถึงประโยชน์ส่วนบุคคล ชื่อเสียง เกียรติยศ ดังที่ปรากฏว่าการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้นทั่วโลก ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นมาบังคับใช้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ยังมีปัญหาบางประการ โดยเฉพาะการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ผู้ศึกษาจึงนำมาศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและแนวทางการแก้ไขปัญหา

4.1.1 วิเคราะห์ปัญหากฎหมาย

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นบทนิยามของพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม โดยเฉพาะ

บทบัญญัติมาตรา 6 ดังที่กล่าวมาข้างต้น ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุตัวของเจ้าของข้อมูลได้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม แต่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยไม่รวมถึงข้อมูลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้นในปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปของไทยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงมิได้ให้การคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว

ในการดำรงชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน ได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อนในรูปแบบของข้อมูลออนไลน์ไว้บนบัญชีอิเล็กทรอนิกส์อย่างมากมาย ทั้งอีเมล การโพสต์ในโซเชียลเน็ตเวิร์ก รูปภาพที่มีการโพสต์ และเอกสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้เฉพาะบุคคลโดยไม่เปิดให้ผู้อื่นเห็น ข้อมูลเหล่านี้นำไปสู่ความลับหรือรายละเอียดของชีวิตในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้ ในปัจจุบันถือเป็นทรัพย์สินรูปแบบใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย แต่เนื่องจากกฎหมายได้ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ ดังนั้น จึงไม่มีผู้ใดสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์โดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูลก่อนได้ แต่เมื่อไม่มีกฎหมายใดที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ย่อมหมายความว่า ข้อมูลจำนวนมากของผู้เสียชีวิตเหล่านี้ ผู้ควบคุมข้อมูลหรือบุคคลอื่นใดที่มีความสามารถในด้านเทคโนโลยี

สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์อย่างไรก็ได้ เช่น การนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์แนวโน้มของกลุ่มเป้าหมายสำหรับสินค้าที่เพิ่งผลิตขึ้นมาใหม่ การนำข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้ในการฝึกปัญญาประดิษฐ์ให้ประมวลผลข้อมูลและอื่นๆ รวมถึงการมีกลุ่มมิชชันนารีได้นำรูปภาพของผู้เสียชีวิตไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์(FaceBook) ไปเป็นเครื่องมือในการเรียกรับเงินส่งผลทำให้ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับความเสียหาย เสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นต้น ในขณะที่ผู้อื่นสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่บุคคลที่เป็นญาติหรือทายาทของผู้เสียชีวิตกลับไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้ หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่มิได้แจ้งบันทึกรหัสผ่านเข้าบัญชีออนไลน์เอาไว้

เมื่อทำการศึกษาที่มาของการร่างกฎหมายพบว่าในอดีตการตรากฎหมายนั้น ได้คำนึงถึงการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย โดยพบว่า ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นมาบังคับใช้ ได้มีการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขึ้นมาบังคับก่อนหน้านี้อีกแล้ว มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ให้ความหมายของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้หนึ่งได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ให้ความคุ้มครองไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของการใช้บังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 นั้นจะให้ความคุ้มครองเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐเท่านั้น ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในการครอบครองของเอกชนด้วย

ขณะเดียวกัน เมื่อทำการศึกษาที่มาในการเสนอให้มีตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ขึ้นมาบังคับใช้พบว่าฉบับร่างที่เคยเสนอ นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ล้วนแล้วแต่ให้การคุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วยทั้งสิ้น และได้ให้ความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ให้หมายรวมถึง (1) ทายาทหรือคู่สมรสของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย และ (2) ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล

¹ หนังสือพิมพ์แนวหน้า, “ญาติไร้แรงใจความ มิชชันนารีปลอมเฟสฯ นำรูปคนตายหลอกขอเงินค่าทำศพทำเสื่อมเสียชื่อเสียง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.naewna.com/local/344067>.

และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในขณะที่ยังเป็นฉบับร่างนั้น เนื่องจากนำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาเป็นต้นแบบ เพื่อให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลทุกฉบับสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ขณะที่นำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.ฉบับที่มีการประกาศใช้อยู่ในปัจจุบันเข้าสู่การพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งได้ทำการตรวจพิจารณาเรื่องเสรีที่ 1135/2558 พบว่าได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยให้หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงการระบุเฉพาะชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงานหรือที่อยู่ทางธุรกิจและข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ และให้ความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่ารวมถึง (1) ผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ (2) ผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทนคนไร้ความสามารถ หรือ (3) ผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ ทั้งนี้เป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) ซึ่งมีได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลให้หมายรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต โดยผู้ศึกษาเห็นว่า การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วยนั้น มีแนวคิดว่า ผู้เสียชีวิตไปแล้วไม่สามารถได้รับความเสียหายจากการละเมิดของบุคคลอื่นได้ ขณะเดียวกัน ในส่วนของนิยามความหมายของ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ก็ให้ความสำคัญกับการกระทำการแทนบุคคลที่ไม่สามารถใช้สิทธิใดๆ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้ เช่น ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไม่อยู่ในความคุ้มครองของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นั้นหมายความว่า ในปัจจุบัน หากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเคยได้ให้ความยินยอมในการนำข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปใช้ประโยชน์เอาไว้ หากจะนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้ประโยชน์อื่นนอกเหนือจากที่เคยได้รับความยินยอมเอาไว้ ก็ไม่จำเป็นต้องทำการขอความยินยอมจากผู้ใดอีก สามารถนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่อยู่ในความครอบครองของตนเองไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ผู้ควบคุมข้อมูลสามารถเก็บรวบรวม ใช้ประโยชน์ หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใด ทำให้เป็นโอกาสของธุรกิจต่างๆ ที่สามารถขุดข้อมูลเหล่านี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ เช่นนำมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดการซื้อขายสินค้า การใช้ฝักอัลกอริทึมของปัญญาประดิษฐ์

ใหม่ ๆ ซึ่งต้องการข้อมูลจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการประมวลผล นอกจากนี้ การเก็บรักษาข้อมูลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ ยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อไปยังบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ รวมถึงอาจการเข้าถึงเข้าไปในบัญชีของผู้เสียชีวิตโดยไม่ได้รับอนุญาตแต่เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นหลังเข้าของบัญชีอิเล็กทรอนิกส์เสียชีวิต จึงมีข้อพิจารณาถึงการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ การละเมิดกฎหมายดังกล่าวรวมถึงการเก็บรวบรวม ใช้ประโยชน์หรือเปิดเผยข้อมูลของผู้เสียชีวิต โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใด ก็อาจส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินหรือความรู้สึกของญาติของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตได้

4.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยสมัยใหม่ แนวคิดเกี่ยวกับ “สิทธิมนุษยชน” ได้นำมาบังคับให้เกิดผลทางกฎหมายระหว่างประเทศครั้งแรกของโลกจากพิจารณาคดีที่เมืองนูเรมเบิร์ก (Nuremberg Trials) ต่อมา มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นในปี ค.ศ. 1945 สิทธิมนุษยชนก็ได้กลายมาเป็นแนวความคิดสำคัญในการจัดระเบียบโลกใหม่ ภายใต้หลักการพึ่งพาทวิภาคระหว่างกันเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประชาคมระหว่างประเทศ (International Peace and Security) กล่าวคือ สันติภาพและความสงบสุขจะบังเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประเทศต่าง ๆ ให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าคุณค่าอันเป็นสากลและเป็นที่มาของหลักการสิทธิมนุษยชน คือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Human Dignity)

ในกรณีของการเคารพต่อสิทธิของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์² ได้ให้ความคิดเห็นเอาไว้ว่า ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิดและยังคงดำรงอยู่แม้ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะเสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกับอาจารย์กุลพล พลวัน³ ที่ได้กล่าวถึงการเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่า จะต้องได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร แม้เป็นนักโทษตามคำพิพากษาก็ต้องปฏิบัติต่อเขาโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเสมอและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะยังคงมีติดตัวบุคคลตลอดไป ทั้งในเวลาที่เขายังมีชีวิตอยู่หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้ว กล่าวได้ว่า ภายใต้แนวคิดและความเห็นของนักวิชาการดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เห็นว่า ควรเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นแม้ว่าบุคคลนั้นจะเสียชีวิตไปแล้วก็ยังสมควรที่จะได้รับการเคารพจะล่วงละเมิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งไม่ได้ และการละเมิดต่อสิทธิของความเป็นส่วนตัวของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ย่อมเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียชีวิตไปแล้วรูปแบบหนึ่ง และการไม่มีกฎหมายบัญญัติให้การ

² อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 32.

³ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 33.

คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตอาจส่งผลทำให้มีการละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียชีวิตไปแล้ว

อนึ่ง ดังที่กล่าวไปแล้วว่า ในขณะที่มีการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณานั้น ในขณะที่นั้นร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่เข้าสู่การพิจารณา ได้ให้ความหมายของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหมายถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้วด้วย แต่เมื่อร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา พบว่าได้กำหนดขอบเขตของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศที่นำมาใช้เป็นต้นแบบในการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยนั้น กำหนดให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้น ในการพิจารณากฎหมาย จึงได้มีการตัดถ้อยคำ “ให้รวมถึงข้อมูลของผู้เสียชีวิต” ออกไป เพื่อให้กฎหมายไทยสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการศึกษาแนวคิดของกฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งถึงแม้มิได้ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยรวมถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตโดยมีผลมาจากแนวคิดที่ว่าผู้เสียชีวิตไม่มีความสามารถในการให้ความยินยอมในการรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของระเบียบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (GDPR) ของสหภาพยุโรปแล้วพบว่า มีการกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า สมาชิกของสหภาพยุโรป อาจกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตได้ นั่นหมายความว่า การจะนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ประโยชน์ในลักษณะของการประมวลผล ประเทศสมาชิกอาจจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของประเทศของตนได้ เช่น การกำหนดให้ทายาทของผู้เสียชีวิตเป็นผู้ให้ความยินยอมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตแทน เป็นต้น

ดังนั้น ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตแตกต่างกันไป โดยประเทศสมาชิกที่บัญญัติกฎหมายครอบคลุมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว มีด้วยกัน 12 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐบัลแกเรีย สาธารณรัฐเช็ก ราชอาณาจักรเดนมาร์ก สาธารณรัฐเอสโตเนีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐลัตเวีย สาธารณรัฐลิทัวเนีย สาธารณรัฐโปรตุเกส สาธารณรัฐสโลวาเกีย สาธารณรัฐสโลวีเนีย และ ราชอาณาจักรสเปน

ในการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาบทกฎหมายของสาธารณรัฐอิตาลีพบว่า มีการกำหนดให้นำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่บัญญัติไว้ในข้อ 15-22 แห่งกฎระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในประเทศ และให้มีผลคุ้มครองครอบคลุมถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับทราบหากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้นำข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปประมวลผลหรือถูกเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ถูกต้อง สิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคลหากข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ รวบรวมหรือประมวลผลอีกต่อไป หรือขอลอนความยินยอมให้มีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเผยแพร่ส่วนบุคคลหรือข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกประมวลผลโดยผิดกฎหมาย สิทธิในการจำกัดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนเกี่ยวกับการแก้ไขหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลหรือการจำกัดการประมวลผล สิทธิในการเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการคัดค้านในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิที่จะไม่ถูกตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลอัตโนมัติ ทั้งนี้การใช้สิทธิดังกล่าวมีการกำหนดให้ญาติหรือทายาทของผู้เสียชีวิตเป็นผู้ใช้สิทธิแทน

ขณะเดียวกัน กฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์พบว่า ถึงแม้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้ จะไม่ใช่บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีอยู่ในบันทึกมาอย่างน้อย 100 ปี หรือ ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลที่เสียชีวิต แต่ก็มิขยทกเว้นเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และมาตรา 24 (การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล) ไว้ว่า องค์กรจะต้องปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของตน โดยมีการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเข้าถึงการรวบรวม การใช้ การเปิดเผย การคัดลอก การตัดแปลง การกำจัด หรือความเสี่ยงใดๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในส่วนข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว 10 ปี

ขณะที่ประเทศแคนาดา มีแนวคิดว่า สิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลมิได้สิ้นสุดลงเมื่อตาย และจากการศึกษากฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 ได้ให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้ว่า หมายถึงบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุตัวตนได้ เช่น ความเป็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับชื่อบุคคล ที่อยู่ ของที่บ้านหรือที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ของที่บ้านและที่ทำงาน ความเป็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ต้นตระกูล ชาติพันธุ์ สีผิว ความเชื่อทางศาสนา การเมือง หรือความสัมพันธ์ หมายเลขประจำตัวประชาชน สัญลักษณ์ และความเป็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับอายุ สถานภาพสมรส หรือสถานภาพครอบครัว ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับหมายเลขที่ระบุได้อื่นๆ สัญลักษณ์หรืออื่นๆหรือการมอบ

อำนาจให้แก่บุคคล ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับลายนิ้วมือ และไบโอเมตริกซ์อื่นๆ ข้อมูลเกี่ยวกับกรุปเลือด ข้อมูลทางพันธุกรรมหรือลักษณะที่ถ่ายทอดได้ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและประวัติการดูแลสุขภาพของบุคคล โดยรวมถึงข้อมูลด้านความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการศึกษา การเงิน การจ้างงาน หรือประวัติอาชญากรรม หรือบันทึกอาชญากรรม หรือข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการรักษาพยาบาล ความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องใดๆ ของบุคคลนั้นและทัศนคติ หรือความคิดเห็นส่วนบุคคลยกเว้นกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ทั้งนี้ ภายใต้คำจำกัดความนี้ มีขอบเขตการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และเสียชีวิต

จากการศึกษาบทกฎหมายของต่างประเทศข้างต้นเห็นได้ว่า กฎหมายของประเทศต่างๆ มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยรวมถึงการคุ้มครองของผู้ที่มีชีวิตอยู่และผู้เสียชีวิตไปแล้วมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารของโลกที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้คนนิยมในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ในบัญชีออนไลน์เป็นจำนวนมาก ข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภทที่เก็บเอาไว้มีความอ่อนไหวและหากผู้อื่นสามารถเข้าถึงได้ โดยปราศจากความยินยอมก็อาจสร้างผลกระทบไม่เพียงแต่เฉพาะบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังอาจสร้างผลกระทบรวมถึงทายาท นอกจากนี้ ในเรื่องของการป้องกันความปลอดภัยของเทคโนโลยียังมีจุดบกพร่องอีกมากมาย ถึงแม้มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องรักษาความปลอดภัยของข้อมูลดังกล่าว แต่ก็ยังพบว่ามีผู้ที่สามารถใช้จุดบกพร่องของมาตรการรักษาความปลอดภัยทางเทคโนโลยีนั้นเข้าถึงและละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้วเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ในการก่ออาชญากรรมทางการเงิน เช่น นำไปฉ้อโกงภาษี นำไปใช้เปิดบัญชีเครดิต ซึ่งเป็นการสร้างความเสียหายให้แก่ทายาทของผู้เสียชีวิตที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นในบางประเทศถึงแม้กฎหมายจะยังไม่มี การให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต แต่ในทางปฏิบัติกลับคำนึงถึงการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตมากขึ้น โดยมีแนวคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย และผลักดันให้กำหนดกฎหมายที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไว้ในกฎหมาย โดยการใช้สิทธิดังกล่าวผ่านทางทายาทหรือตัวแทน

สำหรับประเทศไทย ขณะที่มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงจากประชาชนทั่วไปพบว่า เครือข่ายเน็ตพลเมืองได้ทำการเผยแพร่ความคิดเห็นที่มีต่อร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2561 ว่า ข้อมูลของผู้เสียชีวิต สมควรต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลที่ยังมีชีวิต การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอาจทำได้เมื่อมีความจำเป็น เพื่อประโยชน์สาธารณะตามข้อยกเว้นที่ได้ระบุไว้ในร่างมาตรา 20, 21 และ 22 การใช้และการเปิดเผยข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมสามารถทำได้ตามที่เคยได้รับความยินยอมจากเจ้า

ของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ระบุไว้ในร่างมาตรา 23 การโอนหรือการส่งข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมไปยังต่างประเทศสามารถทำได้ ตามข้อยกเว้นที่ได้ระบุไว้ในร่างมาตรา 24 ข้อมูลที่บุคคลแสดงความประสงค์เมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ว่าไม่ให้เปิดเผยก็ไม่ควรต้องเปิดเผยต่อไปตามความประสงค์ ถึงแม้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถึงแก่กรรมแล้วก็ตาม การเปิดเผยข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมอาจเปิดเผยถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ แพทย์ผู้ทำการรักษา หรืออาจเปิดเผยถึงข้อมูลทั่วไปที่สามารถใช้ระบุถึงบุคคลอื่น การพิจารณาเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถึงแก่กรรมจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในปัจจุบันถึงแม้กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่จะไม่มีข้อกำหนดให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต แต่แนวโน้มที่จะมีการแก้ไขกฎหมายให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อันมีสาเหตุมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของรัฐของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญคุ้มครองรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ดังนั้น หากมีการแก้ไขกฎหมาย ให้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยครอบคลุมการคุ้มครองรวมถึงผู้เสียชีวิตด้วย นอกจากจะทำให้บทบัญญัติของกฎหมายไทยมีความสอดคล้องกันและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนากฎหมายของโลกให้เท่าทันกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตดังกล่าวยังเป็นการคุ้มครองต่อญาติหรือครอบครัวของผู้เสียชีวิตที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะอาจจะได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตนั้น ไม่ว่าจะด้านทรัพย์สิน ในกรณีที่มีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการละเมิดโดยนำข้อมูลส่วนบุคคลด้านทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตไปใช้ หรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตอาจเชื่อมโยงมายังข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีชีวิตอยู่ที่เป็นญาติหรือครอบครัวที่ทำให้ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรให้การคุ้มครองไปถึงบุคคลที่เสียชีวิตแล้วด้วย ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม และให้รวมถึงข้อมูลของผู้แก่กรรมด้วย นอกจากนี้ ควรมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดให้มีความเหมาะสมกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาในประเด็นต่อไป

4.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิในฐานะทายาทของผู้เสียชีวิต

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหากฎหมาย

เมื่อทำการศึกษาระบบกฎหมายของพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ได้กำหนดสิทธิต่างๆ ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้หลายประการ เช่น สิทธิในการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ สิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ สิทธิในการรับรู้เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้เปิดเผยการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้การยินยอม สิทธิที่จะคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเมื่อใดก็ได้ สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ เป็นต้น

สิทธิดังเช่นที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมานี้ เป็นสิทธิเฉพาะตัวที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องใช้ สิทธิดังกล่าวด้วยตนเอง โดยการยื่นคำร้องต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นการแสดงเจตนาให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนอย่างไรก็ตาม เว้นแต่บุคคลบางประเภทที่ไม่สามารถแสดงเจตนาได้ด้วยตนเอง เพราะหย่อนความสามารถในการแสดงเจตนา กฎหมายได้กำหนดให้มีผู้แสดงเจตนาแทน ทั้งนี้จึงมีข้อพิจารณาว่า ในกรณีของผู้เสียชีวิต หากกฎหมายมีการบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ บุคคลใดสมควรที่จะเป็นผู้ใช้สิทธิในการยื่นคำร้องต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด

เมื่อทำการศึกษาระบบกฎหมายของพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ได้กำหนดสิทธิต่างๆ ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้หลายประการ เช่น สิทธิในการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ สิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ สิทธิในการรับรู้เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความ

รับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้เปิดเผยการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้การยินยอม สิทธิที่จะคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน เมื่อใดก็ได้ สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ เป็นต้น

โดยปกติทั่วไป ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะสามารถใช้สิทธิข้างต้นได้เอง ผ่านการยื่นคำขอ ไปยังผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล แต่ขณะเดียวกันกรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้ด้อยความสามารถในด้านหนึ่งด้านใด กฎหมายก็จะมีการกำหนดให้บุคคลอื่นเป็นผู้ใช้สิทธิแทนผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ เช่น มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังต่อไปนี้ ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ ให้ผู้ใช้อำนาจปกครองกระทำการแทนผู้เยาว์ กรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนไร้ความสามารถ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทน และกรณีเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้กระทำการแทน แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มิได้ให้ความคุ้มครองถึงผู้เสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้นจึงมีข้อพิจารณาว่า กรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต สมควรอนุญาตให้บุคคลอื่น เช่น ทายาทหรือคู่สมรส ซึ่งเป็นครอบครัวของผู้เสียชีวิต เข้าถึงบัญชีดิจิทัลของผู้เสียชีวิตเพื่อเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในการควบคุมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือใช้สิทธิต่างๆตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ข้างต้น ในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแทนผู้เสียชีวิตหรือไม่

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยังไม่มีการละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตให้เห็นเป็นที่ชัดเจนนัก แต่มีแนวโน้มว่าจะมีความเสี่ยงที่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจะถูกละเมิดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศอันดับต้นๆ ที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางออนไลน์ ขณะเดียวกันตัวอย่างของประเทศที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่าในแต่ละปีมีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตถูกเข้าถึง โดยไม่ได้รับความยินยอมและนำไปใช้ในการฉ้อโกง เช่น การขโมยข้อมูลหมายเลขประจำตัวผู้เสียภาษีของผู้เสียชีวิตและทำการขอลิ้นภาษี การขโมยข้อมูลส่วนบุคคลทางการแพทย์ หมายเลขใบอนุญาตขับรถ บัตรเครดิต เงินกู้ รวมถึงการประกันการจ้างงาน การบริการสาธารณสุขและบริการโทรคมนาคม

โดยทั่วไปข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้ ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การใช้สิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคล การขอตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล และหากพบว่ามีผลกระทบละเมิดในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก็จะสามารถใช้สิทธิทางศาล เอาผิดกับผู้กระทำละเมิดได้ แต่เมื่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่คุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต จึงทำให้การก่ออาชญากรรมกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต อาจมิได้ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และอาจส่งผลทำให้ผู้ที่เป็ญาติหรือครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับความเดือดร้อนจากการก่ออาชญากรรมดังกล่าว

4.2.2 แนวทางการแก้ไข้ปัญหา

“สิทธิความเป็นส่วนตัว” (Right of Privacy) เป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชน และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Right 1948) ว่าต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวได้เกิดขึ้นมานานและหลากหลาย

ถึงแม้ว่า “ความเป็นส่วนตัว” จะมีความหมายเป็นหลายประการกล่าวคือ ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (Information Privacy) ความเป็นส่วนตัวในอาณาเขตหรือสถานที่ของตนเอง (Territorial Privacy) ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy) ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy) แต่ความเป็นส่วนตัวที่นานาประเทศต่างให้ความสำคัญอย่างมากในสังคมยุคใหม่ คือ “ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล” เนื่องจาก พัฒนาการทางคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ได้ส่งผลให้การติดต่อ สื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายและเชื่อมโยงกันได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่อีกต่อไป ทำให้การประมวลผล จัดเก็บ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลสามารถทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามจึงอาจมีการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้ในการละเมิดต่อบุคคลอื่นได้เช่นกัน เนื่องด้วยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บางส่วนสามารถนำไปใช้ในการหาประโยชน์ได้ ดังนั้น การจัดเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องระมัดระวังในเรื่องความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูล เพราะอาจมีผู้ที่ไม่ประสงค์ดีนำข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่น ไปหาประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รุกร้าความเป็นส่วนตัวที่ยากแก่การหลีกเลี่ยงและป้องกันจากผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้หลายประเทศทั่วโลกเกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจริงจัง ซึ่งการให้ความคุ้มครองของแต่ละประเทศนั้น อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางมิชอบ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงตระหนักถึงความสำคัญ

และ ความจำเป็นในการตรากฎหมายหรือมีแนวทางเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูล โดยรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย

เมื่อพิจารณาแนวคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตของผู้ควบคุมข้อมูลสัญชาติประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า ยังมีแนวทางปฏิบัติในแต่ละกรณีแตกต่างกันอยู่ เช่น เฟสบุ๊ก มีนโยบายไม่ยินยอมให้บุคคลอื่นซึ่งหมายรวมถึงทายาทและครอบครัวของผู้เสียชีวิตเข้าถึงบัญชีผู้ใช้เว้นแต่ผู้เสียชีวิตจะทำการแต่งตั้งผู้สืบทอดบัญชีเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการเสียชีวิตหรือมีคำสั่งจากศาล ขณะที่แอปเปิ้ลซึ่งเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์ไอโฟน ปฏิเสธการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลในโทรศัพท์ของผู้เสียชีวิตของเอฟบีไอซึ่งโทรศัพท์ดังกล่าวเป็นหนึ่งในสองของผู้ก่อเหตุกราดยิงจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 14 ราย ในเมืองซานเบอร์นาดีโนมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เมื่อปี 2015 แต่ในปี ค.ศ. 2016 แอปเปิ้ลได้ผ่อนปรนให้แก่มหาวิทยาลัยที่ขอให้บริษัทปลดล็อกโทรศัพท์ของบุตรชายที่เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง เพื่อให้บิดาสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลและรูปถ่ายต่างๆ ไว้เป็นความทรงจำอันมีค่าได้ ส่วนผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตอื่นๆ โดยส่วนใหญ่ มักมีข้อกำหนดห้ามมิให้ออนบัญชีผู้ใช้หรือรายละเอียดการเข้าสู่ระบบไปยังบุคคลอื่น โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับโอนกับผู้ใช้ที่เสียชีวิต

มีข้อถกเถียงกันในหมู่นักวิชาการของต่างประเทศ เนื่องจากมีแนวคิดว่า ข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้ทำการโพสต์ไว้ในบัญชีผู้ใช้อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ซึ่งนักวิชาการด้านคอมพิวเตอร์ (Ohman และ Watson) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบัญชีผู้ใช้เฟสบุ๊กพบว่า ภายในปี ค.ศ. 2100 จะมีผู้ใช้ Facebook เสียชีวิตไปราว 4.9 พันล้าน ทำให้เกิดสถานการณ์ดิจิทัลขนาดใหญ่ที่มีเนื้อหารวมถึงภาพถ่าย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อความ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพย์สินดิจิทัลที่ผู้ใช้หรือผู้ที่เสียชีวิตได้สร้างขึ้นและครอบครองอยู่ในขณะที่มีชีวิต ดังนั้นหากเจ้าของบัญชีผู้ใช้เหล่านี้ได้เสียชีวิตไปแล้ว ข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้สมควรตกทอดไปยังทายาทหรือไม่

จากการศึกษาคำพิพากษาคดีตลอดจนกฎหมายของต่างประเทศ พบว่าเคยมีคำพิพากษาของศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้มีคำพิพากษาที่ระบุว่า “สัญญาที่ครอบคลุมบัญชีผู้ใช้กับเครือข่ายโซเชียลใดๆก็ตาม ต้องถูกโอนถ่ายไปยังทายาทเจ้าของบัญชีตั้งเดิมนั้น” คำพิพากษาดังกล่าวเกิดขึ้นในกรณีของคุณแม่รายหนึ่งได้ทำการฟ้องร้องเฟสบุ๊กเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรสาวอายุ 15 ปี เสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. 2011 จากอุบัติเหตุรถไฟใต้ดิน โดยหวังว่าข้อมูลในเฟสบุ๊กจะให้ความกระจ่างว่า การเสียชีวิตของบุตรสาวนั้นเป็นอุบัติเหตุหรือเป็นการตั้งใจฆ่าตัวตาย โดยแม่ของเด็กได้อ้างต่อศาลว่า ข้อมูลในเฟสบุ๊กของบุตรสาวเปรียบเสมือนสมุดบันทึกหรือจดหมายส่วนตัวที่จะต้องตกเป็นของสมาชิกครอบครัวหรือทายาท

หลังจากบุตรสาวเสียชีวิต ในคดีนี้ศาลชั้นต้นในกรุงเบอร์ลิน ได้มีคำพิพากษาเห็นด้วยว่า สัญญาที่ผู้ตายทำไว้กับเฟสบุ๊กนั้นถูกคุ้มครองตามกฎหมายมรดก ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาด้านดิจิทัลที่ปรากฏในเฟสบุ๊กด้วย

อย่างไรก็ตามเมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ศาลกลับมีคำพิพากษาเห็นด้วยกับเฟสบุ๊กว่า ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารของผู้เสียชีวิตสมควรได้รับการคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งรวมถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุตรสาวของผู้ฟ้องคดีรายนี้ และบุคคลที่บุตรสาวของเธอได้ติดต่อและส่งข้อความถึงบุคคลอื่น

ขณะที่คำพิพากษาของศาลสูงกลับเห็นด้วยกับมารดาของเด็กผู้เสียชีวิต โดยในคำพิพากษาของศาลระบุว่า ข้อมูลต่างๆ นอกจากจะช่วยเยียวยาด้านอารมณ์ความรู้สึกของผู้เป็นมารดาได้แล้ว ยังเป็นหลักฐานด้วยว่า การเสียชีวิตของเด็กสาวนั้นคนขับรถไฟสมควรต้องรับผิดชอบและต้องจ่ายเงินค่าชดเชยหรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าเป็นความผิดของคนขับรถไฟหรือเป็นกรณีที่เด็กสาวดังกล่าวจงใจฆ่าตัวตายเอง นอกจากนี้ยังได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมถึงการตัดสินใจให้มารดาของเด็กกว่าควรมีสิทธิในบัญชีเฟสบุ๊กของบุตรสาว เพราะวิธีการทำงานของเฟสบุ๊กยังไม่อาจรับประกันได้ว่า มีแต่เจ้าของบัญชีเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงเนื้อหาในบัญชีของตนได้ โดยไม่มีบุคคลที่สามารถเข้าถึงบัญชีนั้น อีกทั้งยังเห็นด้วยว่า อะไรก็ตามที่เป็นของส่วนตัวของบุคคลนั้นควรตกเป็นของทายาทหลังจากที่บุคคลนั้นเสียชีวิต เช่นเดียวกับสมุดบันทึกหรือจดหมายส่วนตัว⁴

คำพิพากษาดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ค.ศ. 2012 ของประเทศฟิลิปปินส์ (The Data Privacy Act of 2012) ภายใต้ RA 10173 กำหนดไว้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะเดียวกับทรัพย์สินส่วนตัว ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิในการส่งผ่านความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ในลักษณะเช่นเดียวกับทรัพย์สินทางกายภาพอื่นๆ เช่น อสังหาริมทรัพย์ โดยเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถกำหนดว่า สิทธิในความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะถูกส่งผ่านไปยังผู้ใดที่เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมายหรือทายาทโดยชอบด้วยกฎหมาย ในทำนองเดียวกัน ในฐานะทายาทหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีสิทธิที่จะอ้างการส่งผ่านสิทธิในความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้พระราชบัญญัติความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ค.ศ. 2012 กำหนดให้ปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วผ่านผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ที่เต็มใจจะรับผิดชอบในเรื่องนี้ และสิทธิดังกล่าวนี้ได้ขยายไปถึงผู้ที่ชราภาพที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้ จึงต้องมอบหมายให้บุคคลอื่นเป็นผู้ปกป้องสิทธิของตนแทน

⁴ อ้างแล้ว เชนอร์รถที่ 10.

ขณะเดียวกัน เมื่อทำการศึกษาบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอิตาลีซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปเช่นเดียวกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพบว่า ได้กำหนดให้บุคคลอื่นสามารถใช้สิทธิแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิต ภายใต้เงื่อนไขคือ เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้เสียชีวิต ในฐานะตัวแทนที่ได้รับอนุญาต หรือกระทำเพื่อครอบครัวที่สมควรได้รับความคุ้มครอง การใช้สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตดังกล่าวจะไม่สามารถกระทำได้ ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้หรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ห้ามไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลก่อนการเสียชีวิต

สำหรับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลต้องเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไว้ในที่ปลอดภัยด้วยมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเข้าถึง การรวบรวม การใช้ การเปิดเผย การคัดลอก ดัดแปลง กำจัด หรือความเสี่ยงใดๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยไม่ได้รับอนุญาต

ขณะที่กฎหมายของประเทศแคนาดา กฎหมายว่าด้วยความเป็นอิสระของข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 2000 มีข้อกำหนดสำหรับสถานการณ์บางอย่างที่บุคคลอาจใช้สิทธิในการมอบอำนาจให้บุคคลอื่น เช่น ตามมาตรา 84 ในกรณีของผู้เสียชีวิตหรือผู้เยาว์ สิทธิและอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกใช้โดยตัวแทนของแต่ละบุคคล โดยตัวแทนหมายถึง ผู้ที่มีอำนาจในการดูแลทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต เช่น ผู้ที่เป็นผู้ดำเนินการอยู่ในพินัยกรรม (ผู้จัดการมรดก) หรือผู้ที่ศาลแต่งตั้ง ทั้งนี้ การขอให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต หน่วยงานสาธารณะที่เป็นผู้ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าบุคคลที่ร้องขอมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่ามีอำนาจในการดำเนินการในนามของผู้เสียชีวิต เช่น สำเนาพินัยกรรมของผู้เสียชีวิตหรือคำสั่งศาล เป็นต้น ทั้งนี้ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตดังกล่าวหน่วยงานสาธารณะยังต้องการหลักฐานว่าข้อมูลที่ร้องขอให้มีการเปิดเผยนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ในการดูแลทรัพย์สินของผู้ตาย เช่น กรณีพอม่ายต้องการข้อมูลของผู้ตาย เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของภรรยาหรือไม่ เป็นต้น สอดคล้องกับกฎหมายของประเทศอิตาลี และคำพิพากษาของศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ผู้ศึกษาได้ทำการกล่าวถึงมาก่อนหน้านี้ แต่ขัดแย้งกับนโยบายของเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งอ้างว่า ในบัญชีของผู้ใช้เฟซบุ๊กที่เสียชีวิตดังกล่าว ผู้ใช้ได้ทำการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต โดยกำหนดให้บุคคลอื่น อันหมายถึงทายาทหรือครอบครัวของผู้เสียชีวิตเข้าไปตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้ อาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่สามที่ผู้เสียชีวิตได้ทำการติดต่อสื่อสารด้วยก่อนหน้านี้ ด้วยเหตุนี้ เฟซบุ๊กจึงมักไม่ยินยอมอนุญาตให้

ทายาท หรือครอบครัวของผู้เสียชีวิตเข้าถึงบัญชีดิจิทัลของผู้เสียชีวิตเว้นแต่มีคำสั่งของศาล ดังนั้นในปัจจุบัน เฟสบุ๊คจึงมีการเพิ่มการตั้งค่าในบัญชีเพื่อให้เจ้าของบัญชีตัดสินใจเองว่าต้องการให้บัญชีอิเล็กทรอนิกส์ของพวกเขาเป็นอย่างไรภายหลังจากที่พวกเขาเสียชีวิต เช่น ให้ผู้ใช้บัญชีสามารถแต่งตั้งผู้สืบทอดบัญชีได้ว่า กรณีที่ตนเองได้เสียชีวิตไปแล้วจะให้บุคคลใดเป็นผู้สืบทอดบัญชี เช่น บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด โดยผู้สืบทอดมีสิทธิที่จะเขียนหรือแชร์ข้อความในเฟสบุ๊คหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ทำเป็นอนุสรณ์ อัปเดตรูปโปรไฟล์และรูปภาพหน้าปก รวมถึงส่งคำขอให้ปิดบัญชีผู้ใช้ หรือหากผู้ใช้ไม่ต้องการให้บุคคลใดมาใช้บัญชีของตนอาจเลือกให้ปิดบัญชีหลังจากที่ตนเสียชีวิตได้ โดยแพลตฟอร์มหรือผู้ควบคุมข้อมูลจึงสมควรที่จะปฏิบัติตามความประสงค์นี้ ทางด้านกฎหมายในปัจจุบันจึงเป็นข้อถกเถียงกัน ถึงการดำเนินการของประเทศต่างๆ เช่น ประเทศอังกฤษยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับมรดกดิจิทัล ส่วน GOPR ของสหภาพยุโรปก็ยังมีผลบังคับใช้เฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ขณะที่ประเทศแคนาดาเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการแทนผู้เสียชีวิต ขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีคำพิพากษาว่า ทายาทควรได้รับบัญชีโซเชียลมีเดียเช่นเดียวกับที่พวกเขาได้รับจดหมาย

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายไทย ซึ่งผู้ศึกษาได้กล่าวไปแล้วว่า มีการบัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในการควบคุมของหน่วยงานราชการครอบคลุมถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติถึงการใช้สิทธิแทนผู้เสียชีวิต ซึ่งหากมีการทำพินัยกรรมเอาไว้ ให้การใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เสียชีวิตที่กำหนดไว้ตามพินัยกรรม แต่กรณีที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิดำเนินการแทนตามมาตรา 24 ตามลำดับก่อนหลัง ได้แก่ (1) บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม (2) คู่สมรส (3) บิดามารดา (4) ผู้สืบสันดาน (5) พี่น้องร่วมบิดามารดา (6) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และในกรณีตามมาตรา 23 และมาตรา 25 ให้บุคคลตาม (1) ถึง (5) มีสิทธิที่จะดำเนินการแทนได้ไม่ว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดจะมีความคิดเห็นเช่นใดก็ตาม

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐของประเทศไทยมีแนวคิดเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายของประเทศอิตาลีและประเทศแคนาดา ที่เห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของผู้เสียชีวิตที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลอยู่ภายใต้กฎหมายมรดกที่ควรสืบทอดไปยังทายาทของผู้เสียชีวิตได้

เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ที่เสนอในปี 2556⁵ ทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ฉบับที่นายอภิชาติ ศักดิ์เสรษฐ์กับคณะเป็นผู้เสนอ และฉบับที่นายสุภชัย ใจสมุทรกับคณะเป็นผู้เสนอ ได้ให้ความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้เหมือนกันคือ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหมายความว่า (1) ทายาทหรือคู่สมรสของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย และ (2) ผู้ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวง อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ฉบับที่ สก. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 1135/2558 ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ยังให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย แต่มีการกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ให้หมายรวมถึง ผู้ใช้อำนาจปกครองแทนคนไร้ความสามารถ หรือผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทนคนไร้ความสามารถ หรือผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้ให้ความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นที่การกระทำการแทนบุคคลที่มีชีวิตอยู่แต่ไม่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองตามสิทธิที่พึงมีได้ ทั้งนี้เป็นการแก้ไขโดยคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) เนื่องจากได้มีการเสนอให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่รวมไปถึงข้อมูลผู้เสียชีวิตไปแล้ว ดังนั้นจึงได้มีการแก้ไขนิยามของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลด้วย โดยกำหนดโดยกำหนดให้หมายความรวมถึงผู้กระทำการแทนผู้มีความบกพร่องในการแสดงเจตนาเท่านั้น แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่าไม่มีการบัญญัติความหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 6 แต่มีการบัญญัติถึงผู้กระทำการแทนบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแต่ไม่สามารถแสดงเจตนาเองได้ไว้ในมาตรา 20 ดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาตอนต้น

อนึ่ง ในการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของไทยขึ้นบังคับใช้ กฎหมายของสหภาพยุโรปก่อนข้างมีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมายของไทย ดังจะเห็นได้จากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่รวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตก็มีที่มาจาก การเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหภาพยุโรป อย่างไรก็ตาม สหภาพยุโรปมิได้บังคับว่า ต้องนำกฎหมายของสหภาพยุโรปมาใช้บังคับภายในประเทศสมาชิกทุกประการ โดยประเทศสมาชิกสามารถบัญญัติกฎหมายภายในให้แตกต่างไปได้ ดังเช่น กรณีของประเทศอิตาลี และแนวคำพิพากษาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่มีแนวคิดว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายมรดก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายไทยที่มีมาแต่เดิม

⁵ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, “เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.” อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 12.

และสามารถนำแนวคิดนี้มาบังคับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในโลกที่การพัฒนาด้านเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว

จากเหตุผลดังเช่นที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมา เพื่อความสอดคล้องกันในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญผู้ศึกษาเห็นว่า มาตรการรักษาความปลอดภัยของแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ ยังมีได้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ได้จากผู้ไม่ประสงค์ดี ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอว่า ผู้ใช้บัญชีดิจิทัลถูกแฮกบัญชี ผู้ใช้หมายเลขโทรศัพท์มือถือถูกแฮกบัญชี เป็นต้น หากเจ้าของบัญชียังมีชีวิตอยู่ก็สามารถใช้สิทธิของตนเองที่พึงมีตามกฎหมายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ แต่กรณีของผู้เสียชีวิต หากมีบุคคลอื่นสามารถเข้าใช้บัญชี หรือสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลในโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้และนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ประโยชน์ โดยที่ทายาทหรือครอบครัวไม่อาจเข้าไปแก้ไขปัญหาโดยการยื่นคำขอใช้สิทธิในฐานะเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแทนผู้เสียชีวิต การกระทำความผิดของผู้ไม่หวังดีก็จะสร้างความเสียหายไม่เพียงแต่กับชื่อเสียง เกียรติยศของผู้เสียชีวิตเท่านั้น แต่อาจสร้างความเสียหายในทางชื่อเสียง เกียรติยศและทรัพย์สินให้แก่ทายาทและครอบครัวได้

ผู้ศึกษาเห็นว่า หากมีการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะของกฎหมายมรดกกล่าวคือ หากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้แสดงเจตนาต่อแพลตฟอร์มหรือผู้ควบคุมข้อมูลเอาไว้ว่าจะให้บุคคลใดเป็นผู้สืบทอดบัญชีผู้ใช้เอาไว้ก่อนการเสียชีวิต ก็ให้เป็นไปตามความประสงค์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตได้แสดงเจตนาเอาไว้ แต่ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมิได้แสดงเจตนาเอาไว้ ควรมีการกำหนดให้ทายาทหรือครอบครัวมีสิทธิเข้าถึงบัญชีผู้ใช้อย่างที่กล่าวมาในลักษณะเดียวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยมีการเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 20/1 ในกรณีเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรมและมิได้แสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่น ให้ทายาทหรือคู่สมรสของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้ใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แทน ในกรณีที่มีทายาทหรือผู้ใช้สิทธิแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหลายคน ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ใช้สิทธิดำเนินการแทนเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามลำดับก่อนหลังดังนี้

- (1) บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม
- (2) คู่สมรส
- (3) บิดาหรือมารดา
- (4) ผู้สืบสันดาน
- (5) พี่น้องร่วมบิดามารดา

ทั้งนี้ ก็จะทำให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเมื่อใดก็ตามที่พบว่ามี การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้โดยมิชอบ ก็จะมี ความชัดเจนว่าบุคคลใด เช่น ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้เป็น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิต ทายาทหรือครอบครัวตามลำดับชั้นที่กฎหมายกำหนดจะเป็น ผู้ที่มีสิทธิดำเนินการใดๆ แทนผู้เสียชีวิตในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดนั้น

4.3 วิเคราะห์ปัญหาการไม่มีมาตรการดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและการเยียวยาความเสียหายแก่ญาติของผู้เสียชีวิต

4.3.1 วิเคราะห์ปัญหากฎหมาย

เมื่อมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร และเพื่อกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ดังเช่น กรณีศึกษาเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็น Search Engine ชื่อดังอย่าง กูเกิ้ล (Google) โดยพบว่า มีผู้ใช้บริการการรวบรวมข้อมูลหลักฐานและยื่นต่อ ศาลรัฐบาลกลางในเมืองซานโฮเซ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ว่า Google ได้ทำการ รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการผ่านเครื่องมือต่างๆ อาทิ Google Analytics, Google Ads Manager รวมถึงแอปพลิเคชันและปลั๊กอินอื่นๆ ซึ่งช่วยให้ Google สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนของ ผู้ใช้งาน งานอดิเรก อาหารที่ชื่นชอบ ลักษณะการช้อปปิ้ง หรือแม้แต่สิ่งที่ผู้ใช้งานรังเกียจและ ผู้ใช้งานหลงใหลแม้จะเป็นความลับก็ตาม

ตามบทกฎหมายของประเทศไทย หากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน เกิดขึ้น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติให้การคุ้มครองแก่ผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการแก่ผู้ละเมิดและการเยียวยา ความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้หลายกรณี เช่น

กรณีความรับผิดชอบทางแพ่ง เช่น ตามมาตรา 77 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้ เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นแก่เจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดย จงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ ว่า (1) ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง (2) เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่

และอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ค่าสินไหมทดแทนให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้น หรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย

ความรับผิดทางอาญา เช่น ตามมาตรา 79 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ความว่า ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โทษทางปกครอง เช่น ตามมาตรา 82 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 มาตรา 30 วรรคสี่ มาตรา 39 วรรคหนึ่ง มาตรา 41 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 42 วรรคสองหรือวรรคสาม หรือไม่ขอความยินยอมตามแบบหรือข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา 19 วรรคสาม หรือไม่แจ้งผลกระทบจากการถอนความยินยอมตามมาตรา 19 วรรคหก หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา 25 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท

แต่บทบัญญัติข้างต้นนำมาบังคับใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น

เมื่อมีการละเมิดจนเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย อาจมีการบังคับตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ความว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” แต่การบังคับตามความคิดว่าด้วยเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่ผู้เสียหายว่าได้เกิดความเสียหายขึ้นจริงหรือไม่ แต่เนื่องจากผู้ได้รับความเสียหายที่แท้จริงคือผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว และญาติหรือครอบครัวเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายในทางอ้อม อาจส่งผลทำให้การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดมีความยุ่งยากและไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเต็มที่ การกำหนดให้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตโดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิดมาใช้จึงไม่มีความเหมาะสม ในขณะที่หากมี

การบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ภาระการพิสูจน์จึงจะตกแก่ผู้ถูกกล่าวหา

ในกรณีของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ หากพบว่ามี การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลกล่าวคือ มีการรวบรวมข้อมูล หรือประมวลผลข้อมูล หรือนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อน ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดตามกฎหมายบัญญัติรวมถึงมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างหนึ่งอย่างใดตามความเหมาะสม แต่ในกรณีของผู้เสียชีวิต หากกฎหมายมิได้มีการบัญญัติคุ้มครองไว้ ย่อมไม่อาจมีผู้ใดสามารถดำเนินคดีต่อผู้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลหรือนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปใช้ ถึงแม้ว่าผู้เสียชีวิตจะไม่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว แต่ผู้ที่มีชีวิตอยู่ เช่น ญาติหรือครอบครัวอาจได้รับผลกระทบทั้งทางทรัพย์สินและจิตใจจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตนั้น และหากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมิได้ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วย ญาติหรือครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการที่ผู้เสียชีวิตถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ย่อมไม่อาจได้รับการเยียวยาความเสียหายใดๆ ที่การละเมิดที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อญาติและครอบครัวของผู้เสียชีวิต

4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

นคร เสรีรักษ์⁶ ได้อธิบายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ในทางวิชาการอธิบายว่าเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของบุคคล ขณะเดียวกัน ก็เป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล การล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นการล่วงละเมิดในทรัพย์สินของบุคคล และเป็น การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่สำคัญ เมื่อพิจารณาในแง่ของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ทายาทของผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อาจใช้สิทธิฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิดแทน อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสิทธิไม่ว่าชนิดใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อเมื่อเกิดความเสียหายแล้วเท่านั้น ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายมากกว่าเป็นมาตรการป้องกัน ซึ่งขัดแย้งกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่เป็นสากล ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองในลักษณะของการป้องกัน ตามแนวคิดที่ว่า การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลักทั่วไป การเปิดเผยเป็นข้อยกเว้น เฉพาะเมื่อได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น

⁶ นคร เสรีรักษ์, “ความเป็นส่วนตัวของพลเมือง : สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครอง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1558907519.news>.

เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตพบว่า มีตัวอย่างของการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต เช่น กรณีที่เกิดในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลของทหารผ่านศึกทั้งที่มีชีวิตอยู่และเสียชีวิตแล้วจำนวน 46,000 คนถูกละเมิดโดยมีเป้าหมายอยู่ที่ข้อมูลทางการเงิน ในตลาดมืดพบว่า มีบันทึกทางการแพทย์ถูกเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตและนำมาขายกว่า 60,000 รายการ⁷ ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าการขโมยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว และนำไปกระทำการฉ้อโกงเป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุที่น่าไปสู่การร้องเรียนและการฉ้อโกงของผู้เสียชีวิตอาจส่งผลทำให้ไม่มีใครเห็นเป็นเวลานานด้วย ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า มีความพยายามที่จะใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตจำนวน 2.5 ล้านคนต่อปี เพื่อเปิดบัญชีบัตรเครดิต การขอสินเชื่อ การฉ้อโกงภาษี และการไปทำสัญญากับผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือเพื่อขอรับโทรศัพท์ในราคาแพง เป็นต้น⁸

ในการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศพบว่า กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอิตาลี มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายหากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้น โดยผู้ได้รับการส่งผ่านการเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้เสียชีวิตในฐานะตัวแทน หรือกระทำเพื่อครอบครัวของผู้เสียชีวิต มีสิทธิที่จะยื่นข้อเรียกร้องไปยังหน่วยงานกำกับดูแลการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยอ้างถึงข้อเท็จจริงที่มีการละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ต้องการ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (ถ้ามี) และหลักฐานการมีอำนาจในการดำเนินการในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้หากหน่วยงานกำกับดูแลตรวจพบว่ามี การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวจริง คณะกรรมการจะทำการเรียกผู้ควบคุมข้อมูลเพื่อให้ปิดกั้นการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวโดยอัตโนมัติ หรือสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลดำเนินการใดๆ ที่จำเป็น หรืออาจดำเนินการฟ้องร้องผู้ละเมิดต่อศาลทางใดทางหนึ่ง

ส่วนสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลโดยการดำเนินคดีทางแพ่ง และระหว่างการดำเนินคดี คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจมีคำสั่งให้การคุ้มครองเป็นการชั่วคราว โดยการห้ามมิให้ดำเนินการใดๆ ในลักษณะที่

⁷ “Military Officer Association of America,” Retrieved 15 February 2021, From <https://www.moaa.org/content/publications-and-media/news-articles/2020-news-articles/va-data-breach-leaves-personal-info-of-46,000-veterans-exposed/>

⁸ Mandi Wooddruff, “2.5 Million Dead People Apply for Credit Each Year,” Retrieved 15 February 2021. From <https://www.businessinsider.com/personal-finance/25-million-dead-people-apply-for-credit-each-year-2012-4>.

ให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความเสียหายจนกว่าคดีจะสิ้นสุด และศาลอาจอนุญาตให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้ละเมิด หรือการบรรเทาความเสียหาย โดยมีคำสั่งห้าม หรือประกาศหรือให้องค์กรที่ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายหรือบรรเทาความเสียหาย ในลักษณะอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร แต่มิได้กล่าวถึงกรณีที่ผู้เสียชีวิตเป็นผู้ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้แต่ประการใด

ขณะที่กฎหมายของประเทศแคนาดา มีบางสถานการณ์ที่กฎหมายให้สันนิษฐานว่า การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้เสียชีวิตอย่างไม่สมเหตุสมผล เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับประวัติทางการแพทย์ ข้อมูลด้านจิตเวช การวินิจฉัย การรักษาและการประเมินผลของผู้เสียชีวิต ข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุตัวตนได้เกี่ยวกับการบันทึกการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการทำงานหรือประวัติด้านการศึกษาของผู้เสียชีวิต เมื่อมีการละเมิดความเป็นส่วนตัว บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือทายาทของผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจใช้สิทธิทางศาลเพื่อฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งได้ โดยนอกจากมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงแล้ว ยังสามารถเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อีกส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การฟ้องเรียกค่าเสียหายในเรื่องการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวนั้น ต้องพิจารณาองค์ประกอบดังต่อไปนี้ การละเมิดดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย การละเมิดเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น และก่อให้เกิดความกังวล การละเมิดนั้นมีความสำคัญ และก่อให้เกิดความทุกข์ ความอับอาย หรือความปวดร้าวใจให้แก่ผู้เสียหาย

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ควรมีการกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้กระทำการแทนหรือทายาทหรือครอบครัวมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าความเสียหายว่าด้วยการละเมิดและมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาแทนผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีมาตรการต่างๆ มาบังคับใช้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำละเมิด เช่น มาตรการทางแพ่ง มาตรการทางอาญา มาตรการทางปกครอง รวมถึงการมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการบรรเทาความเสียหาย เช่น การสั่งให้ลบข้อมูล การแก้ไขข้อมูล การห้ามการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดการละเมิด เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมมาตรา 90/1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยกำหนดให้ห้ามหมวด 6 ความรับผิดทางแพ่ง หมวด 7 ส่วนที่ 1

โทษอาญา และส่วนที่ 2 โทษทางปกครอง มาใช้บังคับกับกรณีการกระทำต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย

หากมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่า ก็จะทำให้การละเมิดผู้เสียชีวิต มีมาตรการการคุ้มครองทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง ในหลักเกณฑ์เดียวกับการละเมิด ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ และทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับกฎหมายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก แต่กฎหมายที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอม ให้รวบรวมข้อมูล หรือการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ ขณะที่ขอเข้าใช้บริการต่างๆของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การเข้าใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ในโทรศัพท์มือถือ การขอเข้าใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบออนไลน์ และการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ ได้แก่ เฟสบุ๊ก (Facebook) อินตราแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) การเล่นเกมออนไลน์ และการเข้าใช้บริการซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ยังมีปัญหาบางประการ โดยเฉพาะการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ผู้ศึกษาจึงนำมาศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต และแนวทางการแก้ไข้ปัญหา

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

บทบัญญัติมาตรา 6 ดังที่กล่าวมาข้างต้น ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลหมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถระบุตัวของเจ้าของข้อมูลได้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม แต่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยไม่รวมถึงข้อมูลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว

ข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นทรัพย์สินที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมายหลากหลายประการ ทั้งนี้หากนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่มาใช้ ผู้ควบคุมข้อมูลต้องขออนุญาตจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนจะนำข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวมาใช้ภายใต้ขอบเขตใด ขณะที่

การนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วมาใช้ ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ประกอบกับนิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ทำให้เป็นโอกาสของธุรกิจต่างๆ ที่สามารถขุดข้อมูลเหล่านี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ เช่นนำมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดการซื้อขายสินค้า การใช้ฝีกอล์ฟกอล์ฟของทีมของปัญญาประดิษฐ์ใหม่ๆ ซึ่งต้องการข้อมูลจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการประมวลผล นอกจากนี้ การเก็บรักษาข้อมูลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ ยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อไปยังบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ รวมถึงอาจการเข้าถึงไปในบัญชีของผู้เสียชีวิต โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นหลังเจ้าของบัญชีอิเล็กทรอนิกส์เสียชีวิต ทำให้ไม่มีผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรง นอกจากนี้ การละเมิดกฎหมายดังกล่าวรวมถึงการเก็บรวบรวม ใช้ประโยชน์หรือเปิดเผยข้อมูลของผู้เสียชีวิต โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใด ก็อาจส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินหรือความรู้สึกของญาติของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตได้

2) วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิในฐานะทายาทของผู้เสียชีวิตเมื่อทำการศึกษาระดับสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ได้กำหนดสิทธิต่างๆ ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้หลายประการ เช่น สิทธิในการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ สิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ สิทธิในการรับรู้เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้เปิดเผยการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้การยินยอม สิทธิที่จะคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเมื่อใดก็ได้ สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ สิทธิในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ เป็นต้น

สิทธิดังเช่นที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมานี้ เป็นสิทธิเฉพาะตัวที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องใช้สิทธิดังกล่าวด้วยตนเอง โดยการยื่นคำร้องต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นการแสดงเจตนาให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนอย่างไรก็ตาม เว้นแต่บุคคลบางประเภท

ที่ไม่สามารถแสดงเจตนาได้ด้วยตนเอง เพราะหย่อนความสามารถในการแสดงเจตนา กฎหมายได้กำหนดให้มีผู้แสดงเจตนาแทน ทั้งนี้จึงมีข้อพิจารณาว่า หากกฎหมายมีการบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตเอาไว้ด้วย บุคคลใดสมควรที่จะเป็นผู้ใช้สิทธิในการยื่นคำร้องต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลแทนผู้เสียชีวิต

3) วิเคราะห์ปัญหาการไม่มีมาตรการดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตและการเยียวยาความเสียหายแก่ญาติของผู้เสียชีวิต

เมื่อมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร และเพื่อกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ดังเช่นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็น Search Engine ชื่อดังอย่าง กูเกิ้ล (Google) โดยพบว่าผู้ใช้บริการการรวบรวมข้อมูลหลักฐานและยื่นต่อศาลรัฐบาลกลางในเมืองซานโฮเซ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ว่า Google ได้ทำการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการผ่านเครื่องมือต่างๆ อาทิ Google Analytics, Google Ads Manager รวมถึงแอปพลิเคชันและปลั๊กอินอื่นๆ ซึ่งช่วยให้ Google สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนของผู้ใช้งาน งานอดิเรก อาหารที่ชื่นชอบ ลักษณะการช้อปปิ้ง หรือแม้แต่สิ่งที่ผู้ใช้งานรังเกียจและผู้ใช้งานหลงใหลแม้จะเป็นความลับก็ตาม

ตามบทกฎหมายของประเทศไทย หากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานเกิดขึ้น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติให้การคุ้มครองแก่ผู้ใช้งานซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการแก่ผู้ละเมิดและการเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้หลายกรณี เช่น

กรณีความรับผิดชอบทางแพ่ง เช่น ตามมาตรา 77 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดย จงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ว่า (1) ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเอง (2) เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ค่าสินไหมทดแทนให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย

ความรับผิดชอบทางอาญา เช่น ตามมาตรา 79 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ความว่า ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองหรือไม่ ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

โทษทางปกครอง เช่น ตามมาตรา 82 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 มาตรา 30 วรรคสี่ มาตรา 39 วรรคหนึ่ง มาตรา 41 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 42 วรรคสองหรือวรรคสาม หรือไม่ขอความยินยอมตามแบบหรือข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา 19 วรรคสาม หรือไม่แจ้งผลกระทบจากการถอนความยินยอมตามมาตรา 19 วรรคหก หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา 25 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท

แต่บทบัญญัติข้างต้นนำมาบังคับใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น ไม่มีการบัญญัติให้นำมาใช้กับกรณีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตด้วยแต่ประการใด ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ควรมีการกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้กระทำการแทนหรือทายาทหรือครอบครัวมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าความเสียหายว่าด้วยการละเมิดและมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาแทนผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีมาตรการต่างๆ มาบังคับใช้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำละเมิด เช่น มาตรการทางแพ่ง มาตรการทางอาญา มาตรการทางปกครอง รวมถึงการมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการบรรเทาความเสียหาย เช่น การสั่งให้ลบข้อมูล การแก้ไขข้อมูล การห้ามการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดการละเมิด เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องมาจากบุคคลใดๆ ที่ต้องเข้าใช้บริการแพลตฟอร์ม ไม่ว่าจะมิวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ผู้ใช้บริการจะต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่จำเป็นแก่ผู้ให้บริการและให้ความยินยอม เพื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ในการขอรับบริการจากผู้รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้รวบรวมข้อมูลไม่มีสิทธิที่จะนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการไปใช้นอกเหนือจากที่เจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมไว้ นอกจากนี้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนอย่างไรก็ได้ เช่น ถอนความยินยอม ขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคล บางประเภทที่อยู่ในความครอบครองของผู้ให้บริการตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนด แต่หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียชีวิต ผู้ให้บริการจะนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างไรก็ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มิได้ให้ความคุ้มครองครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตแต่ประการใด เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เสนอให้มีการแก้ไข มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จากเดิม ให้ความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้ดังต่อไปนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้แทน

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมด้วย

2. เสนอให้มีการบัญญัติมาตรา 20/1 โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้

กรณีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต หากผู้เสียชีวิตมีการทำพินัยกรรมเอาไว้ ให้การใช้สิทธิในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เสียชีวิตที่กำหนดไว้ตามพินัยกรรม แต่กรณีที่ไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิดำเนินการแทนตามมาตรา 24 ตามลำดับก่อนหลัง ได้แก่

- (1) บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม
- (2) คู่สมรส
- (3) บิดามารดา
- (4) ผู้สืบสันดาน
- (5) พี่น้องร่วมบิดามารดา

ในกรณีตามมาตรา 23 และมาตรา 25 ให้บุคคลตาม (1) ถึง (5) มีสิทธิที่จะดำเนินการแทนได้ไม่ว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดจะมีความคิดเห็นเช่นใดก็ตาม

3. เสนอให้มีการเพิ่มเติมมาตรา 90/1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้

มาตรา 90/1 ให้นำหมวด 6 ความรับผิดทางแพ่ง หมวด 7 ส่วนที่ 1 โทษอาญา และส่วนที่ 2 โทษทางปกครอง มาใช้บังคับกับกรณีการกระทำต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วด้วย

การแก้ไขกฎหมายดังที่ผู้ศึกษาได้เสนอข้างต้น ก็จะให้มีบทบัญญัติของกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตไปแล้วด้วย โดยมีการกำหนดตัวบุคคลที่จะดำเนินการแทนในฐานะเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงมีมาตรการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง ในหลักเกณฑ์เดียวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ และทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับกฎหมายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิตมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิตติพงษ์ กมลธรรมวงศ์. “การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย :

ปัญหาและแนวทาง การแก้ไข.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

กุลพล พลวัน. “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับเสรีภาพทางวิชาการ.”

<http://www.tech.ago.go.th/dlaw/documents/New/kulpolHMR7.pdf>, 11 ตุลาคม 2563.

เครือข่ายพลเมืองเน็ต. “ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.”.

<https://thainetizen.org/docs/data-protection-bill-2018-comments/>, 2 กุมภาพันธ์ 2564.

ชมชื่น มัณยารมภ์. ทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2544.

ดิเรก ควรสมาคม. สิทธิมนุษยชน : ศึกษาเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา. เชียงราย :

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2563.

ธนาคารไทยพาณิชย์. “PDPA พรบ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่องใกล้ตัวเรากว่าที่คิด.”

<https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/tips-for-you/pdpa-about-us.html>,

22 กันยายน 2563.

นคร เสรีรักษ์. ความเป็นส่วนตัว : ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครอง

ข้อมูล ส่วนบุคคลในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : พี.เพรส, 2557.

นคร เสรีรักษ์. “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy Guideline).”

<http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1410185737.news>, 5 ตุลาคม 2564.

นคร เสรีรักษ์. “ข้อมูลส่วนบุคคลสำคัญไฉน.” <http://www.fpps.or.th/news.php?detail>

=n1156791089.news, 15 กุมภาพันธ์ 2564.

นคร เสรีรักษ์. “ความเป็นส่วนตัวของพลเมือง : สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครอง.”

<http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1558907519.news>, 19 มิถุนายน 2564.

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2530.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตาม

รัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

- บรรหาร กำลา. “การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล,” [https:// www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s5%20jun_2_1.pdf](https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s5%20jun_2_1.pdf), 25 กันยายน 2563.
- ภาระวี ปุณเสรีพันธ์. “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บนธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ : ศึกษากรณีการใช้คุกกีบนินเตอร์เน็ต.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 7. ฉบับที่ 1. (2557).
- มาร์เก็ตเทียร์ออนไลน์. “สถิติประชากรเน็ตโลก 2020.” <https://marketeeronline.co/archives/143663>, 22 กันยายน 2563.
- โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์. “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หลังความตาย.” <http://cqihiv.com/.%5Cslide1stQIForumศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หลังความตาย.pdf>, 11 ตุลาคม 2563.
- สุชาดา กิระนันท์. เทคโนโลยีสารสนเทศทางสถิติ : ข้อมูลในระบบสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. อ.พ. 17/2552 สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานบริการวิชาการ, 2552.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) สพธอ. “จับมือสมาคมระดับโลก SWIFT เป็นครั้งแรกในเอเชีย หนุนกลุ่มไทยและ AEC เทียบเท่ามาตรฐานโลก.” <https://standard.etda.or.th/?p=1559>, 22 กันยายน 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. “กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย.” <http://www.oic.go.th/FILEROOM/CABOICFORM02/DRAWER05/GENERAL/ DATA0000/00000333.PDF>, 28 กุมภาพันธ์ 2564.
- สำนักพิมพ์เดลินิวส์. “75 ปี ศาลเนิร์นแบร์ก คดีอาชญากรรมสงครามโลก.” <https://www.dailynews.co.th/article/808194>, 5 ตุลาคม 2564.
- สำนักพิมพ์มติชน. “World Update..ศาลเยอรมนีให้เฟซบุ๊กถือเป็น ‘มรดก’ แม้มิสิทธิเข้าเฟซบุ๊กของลูกสาวที่ตายไป.” https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_1054327, 2 พฤศจิกายน 2563.
- สุดารัตน์ เฟื่องคำ. “หลักการและแนวคิด หลักสิทธิมนุษยชน. <https://edupol.org/eduOrganize/eLearning/generalStaff/doc/group02/05/02.pdf>, 5 ตุลาคม 2564.

หอสมุดรัฐสภา. “พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562,

<https://library.parliament.go.th/th/radioscript/phrarachbayyatikhumkhrxngkhxmuulswnbukhkh1-phs-2562>, 30 กันยายน 2563.

อัญชลี จวงจันทร์. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563.

ภาษาต่างประเทศ

Asbild Samnoy. “The Origins of The Universal Declaration of Human Rights.” The Universal Declaration of Human Rights a Common Standard of Achievement. Hague : Martinus Nijhoff Publishers, 1999.

Brian Smeenk. “Canadians Can Now Sue for Invasion of Privacy, But It’s Not Worth Much.” <https://hrdailyadvisor.blr.com/2012/01/24/canadians-can-now-sue-for-invasion-of-privacy-but-its-not-worth-much/>, 29 November 2020.

Carl Ohman and David Watson. “Are the Dead Taking Over Facebook: A Big Data Approach to the Future of Death Online.” https://www.researchgate.net/publication/328826140_Are_the_Dead_Taking_Over_Facebook_A_Big_Data_Approach_to_the_Future_of_Death_Online, 22 September 2020.

Cliff Saran. Interview. “Why we need a GDPR for dead people.” <https://www.computerweekly.com/news/252476154/Interview-Why-we-need-a-GDPR-for-dead-people> 23 January 2021, 22 September 2020.

DataGuidance. “Italy: Garante affirms protection of personal data of deceased individuals.” <https://www.dataguidance.com/news/italy-garante-affirms-protection-personal-data-deceased.>, 20 November 2020.

Ed Grabianowski. “Do you lose the right to privacy when you die?.” <https://people.howstuffworks.com/lose-right-to-privacy-when-you-die.htm>, 22 September 2020.

European Union. “What is personal Data?.” https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_en. 30 September 2020.

- Foip Bulletin. “Personal Information of Deceased Persons,” <https://www.servicealberta.ca/foip/documents/bulletin16.pdf>, 28 November 2020.
- Google. “เครื่องมือจัดการบัญชีที่ไม่ได้ใช้งาน.” <https://www.it24hrs.com/2016/google-account-inactive-settings/>, 22 กันยายน 2563.
- Lawyers Who Know Asea. “Comparing privacy laws: Singapore’s PDPA.” https://www.dataguidance.com/sites/default/files/gdpr_v_singapore_final.pdf. 20 October 2020.
- Linklaters, “Personal Data.” <https://www.linklaters.com/th-th/insights/data-protected/data-protected---italy>, 2 November 2020.
- Mandi Wooddruff. “2.5 Million Dead People Apply for Credit Each Year.” <https://www.businessinsider.com/personal-finance/25-million-dead-people-apply-for-credit-each-year-2012-4>, 15 February 2021.
- Mason Hayes+Curran. “Access to personal information of deceased persons under the Freedom of Information Acts 1997 & 2003 (the “FOI Acts”).” <https://www.mhc.ie/fs/doc/publications/2009-foi-regulations.pdf>, 22 September 2020.
- “Military Officer Association of America.” <https://www.moaa.org/content/publications-and-media/news-articles/2020-news-articles/va-data-breach-leaves-personal-info-of-46,000-veterans-exposed/>, 15 February 2021.
- Office of the Privacy Commissioner of Canada. “PIPEDA in Brief.” https://www.priv.gc.ca/en/privacy-topics/privacy-laws-in-canada/the-personal-information-protection-and-electronic-documents-act-pipeda/pipeda_brief/, 30 September 2020.
- Ondrej Hamulák, Hovsep Kocharyan and Tanel Kerikmäe. “The Contemporary Issues of Post-Mortem Personal Data Protection in the EU after GDPR Entering into Force.” <https://www.researchgate.net/publication/343084219>, 15 October 2020.
- Twobird. “Personal data of deceased persons.” <https://www.twobirds.com/en/in-focus/general-data-protection-regulation/gdpr-tracker/italy>, 20 November 2020.

Veronica Pinotti. “GDPR Guide to National Implementation : Italy.”

<https://www.whitecase.com/publications/article/gdpr-guide-national-implementation-italy#q2>, 15 October 2020.

Victoria Oloni. “Life After Death : Data Protection Rights of Deceased Persons.”

<https://aanoip.org/life-after-death-data-protection-rights-of-deceased-persons>,
22 September 2020.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ - นามสกุล

นายทองสุกข์ ชำรงลักษณะกุล

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2550 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2553 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 63

เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

พ.ศ. 2557 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพว่าความ

สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พ.ศ. 2557 - 2559 นิติกร กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน นิติกร สำนักงานกองทุนยุติธรรม

สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม

